Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 35 גראשען. | היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

№ 166 | Łódź, Piątek, 18 lipca 1930 r. | אבטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כ״ב תמוז תר״ץ | № 166

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

קופאן 11

דריטע סעריע

פון גרויסען פרעמיען-קאנקורס

פון „נייעם פאלקסבלאט״

כדי זיך צו בעטייליגען אין דער 3. סעריע פון פרעמיען-קאנקורס, איז נויטיג צו צושטעלען בלויז 20 קופאנען

שנייד אוים דעם קופאן!

Ciechocinek

וולאצלאווסקא גאס

ווילא „Wiktorja“

Dr. med. W. ŁASKI

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען.

נעמט אן פון 15-טען יולי 1930

Dr. med. J. BETTE

ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

Piotrkowska 6, tel. 44-95

נעמט אן פון 8–11 פארם. און פון 4–6 נאכמ.

אונזער מיטגליד

ה׳ מענדל ווייסבערג

צו זיינע תנאים

מיט פרל׳ סאלא לאנזשיצקא

אונזערע הארציגסטע ברכות

חברה „אהבת בחורים״

לאדז, בזשעזשינער 5.

צו דער פערלאבונג פון אונזער

חשוב׳ען פריינד

מענדל ווייסבערג

מיט פרל׳ סאלא לאנזשיצקא

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און

א גליקליכע צוקונפט

שמואל אהרן גראנקעוויטש,

נחום ליטווין,

שיע מיכאל וויעזשביצקי.

צו דער פערלאבונג פון מיין ווער-

טען פריינד און קאלעגע

ה׳ מענדל ווייסבערג

מיט פרל׳ סאלא לאנזשיצקא

ווינש איך א הערצליכען מזל-טוב און

א גליקליכע צוקונפט

יאקוב ראזענבערג.

DO ODSTĄPIENIA

Sklep duży z pokojem i piwnicą przy ul. Narutowicza bliżej Piotrkowskiej od zaraz. Oferty do biura ogłoszeń S. Fuchs Piotrkowska 50 „Sklep 150“.

פילהארמאניע-זאל נארוטאוויטש 20

אן אמת׳ער עונג-שבת-קודש פאר לאדזער יודען!

היינט, פרייטאג, ד. 18 יולי און מארגען, שבת, ד. 19 יולי ד. י.

פ׳ פינחס (מברכים החודש מנחם אב) וועט דאווענען קבלת-שבת,

אויך אין דער פריה שחרית און מוסף, דער פאפולערער וועלט-בעריהמטער

אבער-קאנטאר פון אמעריקא, פראפעסאר ה׳

אליהו זאלאדקאווסקי נ״י

(דער ליבלינג פון לאדזער פובליקום)

עס נעהמט אנטייל דער בעוואוסטער פראפעסיאנעלער כאר

אונטער דער לייטונג פון דעם טאלענטפולען יונגען מוזיקער ה׳ הערץ רובין.

פערזעהט אייך מיט בילעטען וכל הקודם זכה!

בילעטען-פערקויף: זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20; ביי ה׳ י. זעלמאנאוויטש, הויז פאלדרנבאום און פיעטריקאווער; אויך ביי ה׳ דיאמאנט, נאוואמיעסקא 24, וואורשט-געשעפט.

בעמערקונג: פאר פרויען ספעציעלע רעזערווירטע פלעצער.

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאך איך בעקאנט מיין ג׳ קונדשאפט, אז פון 15-טען ד.ח. בין איך ארויסגעטרעטען פון דער פירמע „שווארצמא און גרינשפאן״ פיעטריקאווער 17 און האב איבערגעטראגען מיין

פעלץ-געשעפט אויף 66 פיעטריקאווער 66

אונטער דער פירמע

„BEKER i GRYNSZPAN“

מיין געשעפט איז פערזעהען מיט׳ן גרעסטען אויסוואהל פון פערשידענע פעלץ-ווארען.

עמפעהלענדיג זיך דער ג׳ קונדשאפט, צייכען איך מיך מיט אכטונג

ל. גרינשפאן, פיעטריקאווער 66 טעל. 190-21

ŹRÓDŁO

dodatków krawieckich

5 OGRODOWA 5

עמפפעהלט

צו די ביליגסטע פרייזען זעמטליכע שניידער-צודאטען

פון די בעסטע סארטען ווי:

אלפאגא — ערמל-פוטער

וויקטאריא — וולאשאנסע

בעק — טאשען

קלאט — שטייפע לייווענט

בעמערקונג: געדענקט די אדרעס אגראדאווא 5

גענצליך נייער אנסאמבל און רעפערטואר. גאסטשפילען פון ווארשאווער רעווי-טעאטער

אוסער-טעאטער „SCALA“ צעגעלניאנא 16

שבת, דעם 19-טען ד. מ. און טעגליך: 1-טע פארשטעלונג 8 א זייגער און 2-טע 10 אווענד

נייעס! רעקארד פון הומאר! נייעס!

„עפעס הענגט אין דער לופט״

אין 2 אקטען, 16 בילדער,-וואס איז געשפילט געווארען אין ווארשא מיט א קאלאסאלען ערפאלג

געשריבען פון טאם, העמארס, טובים, יאסטושעמביעץ, מוזיק ווילער, גאלד, פעטערסבורסקי, קאגאן א. א.

באלעט! אינסצעניזאציעס! פינאלען!

מיט ANTONI KACZOROWSKI (געקאנטער קאמיקער אין דער שפיץ)

Miła Miłowska, Janina Wąsowiczówna, Anna Wołkowska, Ryszard Anicz, Aleksander Gronowski, Mieczysław Rembocz, Tadeusz Mergel, Jan Nowicki, Witold Rejewski

אטראקציע! אויפטריט פון דער בעקאנטער טענצערקע אטראקציע!

פון די אויסל. רעוויו-טעאטערס Zuli-Del-Renzo מיט איהרע אונפערגלייכליכע קרעאציעס.

איינטריט אין טעאטער אהן איבעררייס ביז 10.30 אוו. — די פארשטעלונגען קומען פאר אהן ריקזיכט אויפ׳ן וועטער. דאס טעאטער איז געשיצט געגען רעגען און ווינט. דזאזבאנד-ארקעסטער

פאפולערע פרייזען פון 1 ביז 4 זל. די קאסע איז אפען פון 8 ביז 10 אוו.

שטאטיש טעאטער

ציגעל-גאס 63.

אנפ. מ. מזאא.

יאר XV.

גאסטראלען פון דער ווילנער טרופע

היינט, פרייטיק, דעם 18-טען יולי, 8,45 אוונט, 3-טע פרעמיערע

„די תאוה״ (אונטער די אולם-בוימער)

דראמע אין 3 אקטען פון יורושען אניצל. איבערזעצט און רעושיסירט א. טייטעלבוים.

שבת, דעם 19-טען יולי, 3 פארשטעלונגען

12 א זייגער פארמיטיק פון 50 גר. 3.50 זל. „א מעשה מיט הערשעלע אסטראפאלער״

4 א זייגער נאכמיטיק פון 50 גר. ביז 3.50 זל. קדוש השם

8.45 א זייגער אוונט צו געווייטליכע פרייזן יידנשטאט

יין כשר!!!

ווער עס וויל זיך איבערציינען, אז ווין דארף זיין גוט, כאטש ער קאסט ביליג, עמפפעהלען מיר פון דער נייער ערעפענטער וויין און מעהד-פאבריק

א פלאש פון א ¼ ליטער זעהר גוטע ראזינען וויין

צו פאבריקס-פרייזען

נאר 65 גראשען.

מיט אכטונג

וויין- און מעהד-פאבריק „פראגרעס״

2 אלטער מארק 2

Dr. med. FELDMAN

אקושער און פרויען-ארצט

Rzgowska 5, tel. 191-08

נעהמט אן פון 3–5 נאכמיטאג און אין דער לעטש-ניצע Piotrkowska 62 פון 5.30–7.30 נאכמ.

Dr. Donchin

ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

מאניושקי 1, טעל. 209-97

נעמט אן פון 9–1 מיטאג און פון 4–7 אווענד.

מלוכה־פרעזידענט געשלאסען די סענאט־סעסיע

וואַרשאַ, 17. (טעלעפאניש)־ היינט ענדיגט זיך דער דרייסיג־טאגיגער טערמין זייט עס איז אפגעלעגט געווארען די סענאט־סעסיע.

אין שייכות דערמיט האט דאס סענאט־פרעזידיום צוזאמענגערופען אויף מארגען א פלענאר־זיצונג פון סענאט.

היינט נאכמיטאג איז אבער פערעפענטליכט געווארען א דעקרעט פון מלוכה־פרעזידענט, לויט וועלכען די סענאט־סעסיע איז געשלאסען געווארען.

דעלעגאציע פון דער אגודה ביי וויצע־מיניסטער וויסאצקי

וואַרשאַ, 17 (יט"א טעלעגראפיש).

דער וויצע־מיניסטער פאר אינערליכע ענינים וויסאצקי האט היינט איפגענומען א דעלעגאציע פון דער אגודה, וועלכע האט אים געבעטען, אז ער זאל פעראורדנען דעם פוילישען פארשטעהער אין פעלקער־בונד סאקאל, אז בעת עס וועט בעטראכט ווערען דער פראיעקט וועגען קאלענדאר־רעפארם זאל ער זיך ארויסזאגען נעגען דעם פראיעקט, ווייל דערמיט וועט אנגעריהרט ווערען דער שטאנדפונקט פון שבת.

וויצע־מיניסטער וויסאצקי האט צוגעזאגט די בקשה צו ערפילען.

קאנפיסקאציעס פון טראצקיס ביכער אין סאוויעט - רוסלאנד

רינא, 17. (ספ. טעל.) האט פאליטישע ביורא פון דער קאמוניסטישער פארטיי דאט פעראורדענט צו קאנפיסקירען אלע טראצקים ביכער. טראצקים ביכער אפילו די, וועלכע ער האט אנגעשריבען פאר זיין גירוש פון סאוויעט־רוסלאנד מוזען ארויסגעצויגען ווערען פון אלע ביבליאטעקען.

דער בעשלוס איז מאטיווירט מיט דעם וואס מאראליזירענדיגע איינפלוס וואס טראצקים ביכער האבען אויף דער קאמוניסטישער ליטעראטור.

א עראפלאן-קאטאסטראפע

די לופט־פליהערין, א פרוי, דערהרגעט געווארען

בערלין, 17. (ספ. טעל.) ביי דארמשטאדט איז היינט אראפגעפאלען אן אעראפלאן. דער אעראפלאן איז צושמעטערט געווארען. די לופט־פליהערין א פרוי, פאלאגיא קיסטער איז דערהרגעט געווארען.

קאנפערענץ צווישען דער סעקציע פון דער יודישער אגענץ אין אמעריקא און דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

ניו־יארק, 17. (יט"א טעלעגראפיש).

די אמעריקאנער סעקציע פון דער יודישער אגענץ האט אפגעהאלטען א געמיינזאמע קאנפערענץ מיט דער לייטונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. מארים העקשטער, וועלכער איז צוריקגעקומען פון א"י האט געהאלטען א רעדע. פעליקס ווארבורג האט געהאלטען א רעדע און וועלכער ער האט געזאגט צווישען אנד. אז ער גלויבט דאס די מאנדאט־רעגירונג וועט אויספיהרען איהרע פערפליכטונגען.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבען ברודער

מענדל וויסבערג

מיט פרל' **סאלא לאגושיצקא**

ווינש איך א הערציגען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט

לייביש וויסבערג און פעלא לאנדסמאן.

פאר אלע

ווארנונג. סאדע־וואסער געשעפטן!

אזוי ווי ס'האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע זאפטען מיט מיין פירמע ד. גאלדקארן, ווארן איך די ג. קונדשאפט, אז זי זאל נישט קויפען קיין זאפטען ביי די ארומטראגערס, ווייל זיי קויפען אויף לעדיגע פלעשער מיט מיינע עטיקעטען, גיסען אריין זאפט און פערקויפען עס פאר מיין סחורה. איך ערקלער דעריבער דער ג. קונדשאפט אז איך בין נישט פעראנטווארטליך פאר די דאזיגע זאפטען. גלייכצייטיג מאך איך בעקאנט, אז מיינע אריגינעלע זאפטען קען מען בעקומען אין פאלגענדע פירמעס: „ליבערמאס", נאוואמיעסקא 21 — ווראבלעווסקי, נאוואמיעסקא 33 — וויינקראנץ, נאוואמיעסקא 27 — לעשטשינסקי, זגערזשער 1 — גאלדמאן, נאוואמיעסקא 22.

ווי אויך ביי מיר אין געוועלב לאגעווניצקא 2.

פאדערט איבעראל זאפטען פון דער פירמע ד. גאלדקארן

אכטונג, פאר פראווינצער – גרעסערער ראבאט

מיט אכטונג: **ד. גאלדקארן לאגעווניצקא 2**

צו אלע חברים בעקער־מייסטער!

צוליב דעם, וואס עס האבען זיך געווענדעט צו מיר איינינע חברים, אז כ'זאל צוריק אריינטרעטען אין בעקער־צעך אלס מיטגליד, האב איך זייער ווענדונג אנגענומען און צוגעשיקט דעם נויטיגען בריף. אינצווישען האט פאסירט, אז דער וויצע־סטארשע ה' ראטענבערג מיט'ן ברודער יחיאל מאיר האבען מיר צוגענומען א געוועלב אויף זמעלנא 12 און מיינע אינטערווענצען ביים סטארשע און וויצע־סטארשע האבען קיין ערפאלג נישט געהאט. אויף מיינע ערקלערונגען, אז עס קומט מיר נאך 61 זל. אין געוועלב און מ'וויל מיר אויסצאהלען נור א העלפט, האט מען מיר געענטפערט אז ס'טוט מיר לייד און העלפען קענען מיר נישט. צוליב אזא האנדלונג מצד א וויצע סטארשע בין איך געצוואונגען צוריק צוציהען מיין בריף און טרעט ווייטער נישט אריין אלס מיטגליד אין בעקער־צעך. זאלען די חברים משפטן די האנדלונג.

מיט אכטונג

זעליגמאן, אל. קאשטשושקי 11. 7873

בעקאנטמאכונג!

דער בעוואוסטער באר ═══ דער בעוואוסטער באר

Bar ala Fourchette

לאדז, פיעטריקאווער 62, אין פראנט

מאכט בעקאנט דאס נישט קיקענדיג אויף די גרויסע שוועריגקייטען האט איך זיך בעמיט צו ברענגען פון ווארשא די בעסטע קרעפטען ווי צב"ש א קוכאוש או"וו כדי צופרידענצושטעלען דאס ג' פובליקום, און איך גיב אויס די בעסטע און געשמאקהאפטסטע מיטאגן ווי אויך אווענט־ברויטען צו זעהר ביליגע פרייזען אונטער די שטרענגסטע כשר'ע קאנטראלע פון ה' בערנהיים.

קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג ה. בערנהיים, פיעטריקאווער 62. 7872

אונזער געעהרטען פערוואלטונגס־מיטגליד און קאסירער

ה' יקיר גאטהעלף

צוליב'ן טויט פון זיין אונפערגעסליכער מוטער

הינדע נ"ע

דריקען מיר אויס דעם טיפסטען צער און אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל מיט די טראדיציאנעלע ווערטער:

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים!

די פערוואלטונג פון בית־יתומים זגערזשער 40.

מאטארען

עלעקטרישע נייע און געניצטע צו פאבריקס־פרייזען

רעפעראציע־ווארשטאטען

איבערוויקלונג פון מאטארן און דינאמא־מאשינען

אינסטאלאציע

פון עלעקטרישער קראפט, ליכט, סיגנאליזאציע, בליץ־אבלייטער פירט אויס

Przed. Robót. Inżyn.-Elektro-Mech.

M. RAK ZAWADZKA 12

TELEFON 214-11

Biuro Podań i Tłumaczeń

„Justycja"

F. M. SZERMANA, POMORSKA 41a

רעדאגירט פאדאניעס, זאזשאלעניעס, רעקורסען, קאנטראקטען, קלאוזולעס, סקארגעס, פעוואדסטוועס, זאפזשימאניעס, אפעלאציעס, אין אלע אינסטאנצען פון ארמיניסטראציע – געריכטס – מיליטער און שטייער־אמט.

איבערזעצונגען:

אין פראנצויזיש, ענגליש, דייטש

עס ווערען דארט טוטיילט לעקציעס, דאפעלטע בוכהאלטעריע, האנדעלס־קארעספאנדענץ, מאשין־שרייבען (קורס — 10 זל.)

Dr. med.

IGNACY MARGOLIS

ספעציאליסט פאר אויגן־קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פון 1–2 נאכמ. און פון 5–7 אווענד

אל. קאשטשושקי 21

2 טויער, טעל. 17–165.

צוליב ענדערונג

איז אפצוגעבען א גוט בעהענדע ביר־האלע בעשטעהענד פון א געוועלב און 4 צימערן און קוך געאייגענט אויף יעדען איינציגען געשעפט. נעניוערעס צו ערפאהרען קאנסטאנטינער 47 אין דער ביר־האלע. 7898

הילמישע

מיטאגע

זעהר שמאקהאפטיק פון 1,50–2,50 זל. העפליכע בעדינונג. קומט איבערצייגט אייך.

סילינסקיעגא 30

קווער־אפיצ. 1 שט. וו. 21

8-ונג מאלער־מייסטערס!

שפריץ־מאשינען און די נייעסטע שפריץ־מוסטערן עמפעהלט איך קילינסקיעגא 21 מארנא. צו טרעפען פון 5—7 אווענד.

א קוואליפיצירטער

צושניידער

קען זיך מעלדען ביים שטעפער ניסעל 3 נאוואמיעסקא 3

Zgubiono teczkę koloru bordo przy ul. Piotrkowskiej od Andrzeja do Zielonej lub pozostawiono w sklepie, zawiersjaca 4 notesiki, 2 w zwykłych oprawach, 1 w czerwonej i 1 w niebieskiej za wynagrodzieniem oddać Piotrkowska 85, m, p. dyrektora Aba.

א שלאף־צימער

אין גוטען צושטאנד ווערט געזוכט צו קויפען. צו ערפאהרען נאוואמיעס. קא 19, ביי פוקס.

שייטלען

צו מעסיגע פרייזען

צו בעקומען ביי

פארזשעצקא, קאמיענא 5

---

2 צימערן און קוך

מיט בעקוועמליכקייטען ווערט געזוכט צו דינגען דירעקט ביים ווירט. אפ. אונטער „Z"

PATRIA — **בעקאנטמאכונג.** — PATRIA

די בעקאנטע פירמע

„PATRIA" - שאקאלאד- און צוקערווארען-פאבריק

מאכט בעקאנט דעם געעהרטען פובליקום,

אז אלע אונזערע אויסארבייטונגען, וואס זענען פראדוצירט פון די בעסטע מאטעריאלען און מעכאניש אויסגעארבייט אויף די נייעסטע מאשינען זענען פערזעהען דורכאויס מיט דער אויפשריפט **PATRIA**" ווי: „פאנטאזיע", „בריליאנט", „קארמעלן", „טאפעל־שאקאלאד", „אירים" א. א. וו.

עלטערן! מאכט אויפמערקזאם איערע קינדער אז בעם קויפען זיסווארג פאר 5 אדער 10 גראשען א שטיק, זאל זיין דערויף דער אויפשריפט „PATRIA".

בעמערקונג: אירים 2 שטיק 5 גראשען

פערלאנגט נור פון דער פירמע

„PATRIA"

PATRIA — PATRIA

די לייטונג

פון 1-טען ארטאדאקסישן לעהר-אנשטאלט

„דרכי־נעם"

פון גרשון אלי' ליסם אין לאדז

ערשטער „דרכי־נעם"

פילינסקי 50, טעלעפאן 215-26

צווייטער „דרכי־נעם"

אל. 1 מאי 20 (זשעראמסקעגא 16) טעל. 200-43

מאכט דערמיט בעקאנט פאלגענדעס: אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון דער „ראדע שקאלנע" אין לאדז פון דעם 24 טשערוויעץ 1930 ווערט געעפענט פון נייעם שול־יאהר 1930/31

א לעהר־אנשטאלט אויף אל. 1 מאי 20 פראגט 1 שט.

אין א ערשטקלאסיגען קאמפארט איינגעארדענטען גרויסען און ליכטיגען לאקאל מיט אלערליי נויטיגע טעכנישע און היגיענישע איינריכטונגען.

אין די אויבענדערמאהנטע לעהר־אנשטאלטען וועט זיין טעטיג א קאמפארט איינגעארדענטע

גן־ילדים

אונטער דער השגחה פון סא ציאליסטען פעדאגאגען פאר די תלמידים־בחורים פון לעהר־אנשטאלט „דרכי נעם" וועט ווייטער זיין טעטיג די איבעראל בעוואוסטע

מתיבתא לתלמוד ולהוראה

ביי דער מיטארבייט פון בעוואוסטע בעלי־הוראה א פאר די אבסאלווענטען ווידער פון למודי־חול וועלען אויך ווייטער טעטיג זיין די פערברייטערטע

8-קלאסיגע גימנאזיאל־קורסען

בעשטעטיגט פון שול־קוראטאריום פון ד, 28 שיערפיען 1929

אונטער דער לייטונג און מיטארבייט פון בעקאנטע גימנאזיאל־פראפעסארען.

גלייכצייטיג ווערט בעקאנט געמאכט, אז אין

פענסיאן

ביי דער לעהר־אנשטאלט „דרכי־נעם" זענען נאך פערהאן עטליכע פרייע פלעצער פאר צוגערייזטע תלמידים.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין די קאנצעלאריעס פון די אויבענדערמאהנטע לעהר־אנשטאלטען טעגליך פון 9–1 פארמ. און 4–7 נאכמ.

ביז'ן 17/8 צוליב די פעריען ווערען די איינשרייבונגען אנגענומען נאר אויף קילינסקי 50 פון 9–2 פארמ.

די לייטונג.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חבר

בערלגראס צוליב'ן אומגליקליכען טויט פון זיין

זוהן

די פערוואלטונג פון פראפ. ארב. פעראיין פון דער כעמישער אינדוסטריע, סעקציע עקספעדיטארען און סאדע־וואסער־ארבייטער אין לאדז, בזשעזשינער 5.

גענעראל קאנאזשעווסקי לייטער פון קריגס-מיניסטעריום

גרויסע סענסאציע מיט דער ענדערונג אין קריגס-מיניסטעריום. — 3 ווערסיעס וועגן די ווייטערדיגער טעטיגקייט פון מארשאל פילסודסקי

וואַרשאַ, 17. (טעלעפאניש פון אונזער קאָ-רעספאנדענט). די פאליטישע סענסאציע פון היינ-טיגען טאג איז דאס וואס מארשאל פילסודסקי איז געוואָרען אויס קריגס-מיניסטער.

לויט א דעקרעט פון מלוכה-פּרעזידענט איז אלס לייטער פון קריגס-מיניסטעריום בעשטימט גע-וואָרען דער ערשטער וויצע-קריגס-מיניסטער גע-נעראל קאנאזשעווסקי.

לפּנים הייסט עס, אז מארשאל פילסודסקי איז געוואָרען אויס קריגס-מיניסטער נאר אויף דער צייט פון אורלויב, ווי עס איז שוין אמאל געשעהען בעת דער רייזע פון מארשאל קיין רומעניען, און די פאליטישע קרייזען גיט מען אבער צו דעם פאקט זעהר א וויכטיגע בעדייטונג.

אין שייכות דערמיט, האבען זיך פערשפרייט 3 ווערסיעס. לויט דער ערשטער וועט מארשאל פיל-סודסקי נאכ'ן אורלויב איבערנעהמען דעם אמט פון קריגס-מיניסטער. לויט דער צווייטער ווערסיע, וועט מארשאל פילסודסקי נאכ'ן אורלויב בכלל א-בערנעהמען דעם הויזער פון דער מלוכה. לויט דער דריטער ווייטגעהענדסטער ווערסיע זאל מארשאל פילסודסקי אינגאנצען זיך צוריקציהען פון פּאלי-טישען לעבען.

בעסטיאלישע טאט פון וואלד-וועכטערס

וואַרשאַ, 17. (טעלעפאניש). א טראגישער פאל איז געשעהען אין וואלד ביי דעם דארף גושי-פאָו.

אין דעם וואלד האט געקליבען יאגדעס א גע-וויסע מאריא סקיבינסקא פון ווארשא וועלכע האלט זיך דארט אויף זומער-וואוינונג. די וואלד-וועכטער סטאניסלאוו גראבאוש און יאן אָלשעזסקי האבען, דערזעהענדיג די סקיבינסקא, אנגעהייצט אויף איהר א גרויסען הונד, א ווילק. דער הונד האט זיך געווארפען אויף דער פרוי און איהר אויס שטאַרק צעביסען דעם בויך, אז די אינגעווייד זענען איהר ארויס. סקיבינסקא איז אין שרעקליכע שמערצען גע-שטארבען.

אויפ'ן ארט פון געשעהעניש איז ארויסגע-פאהרען דער סטאראסטא פון פלאנסק בכדי א-רוכ צופיהרען אן אויספארשונג.

גענויער בעריכט וועגן די אנטיסעמיטישע עקסצעסען אין סוטשאווע

טשערנאוויץ, (יט"א) וועגן פערלויף פון די אנטיסעמיטישע עקסצעסען און פוטשאווע ווערען מיטגעטיילט פאלגענדע פרטים:

דער בעקאנטער אנטיסעמיטישער אנפיהרער פולק. ניקולצא האט איינגעארדענט אין דער שטאט סוטשאווע וואו די מעהרהייט איינוואוינער זענען יי-דען א פּויערים-מיטינג אונטער'ן לאזונג „קאמף געגען די וואוכערס". צוליב א ווארנונג מצד די יודען האט די ארטיגע מאכט פערבאטען דעם מיטינג און אר-רעסטירט דעם פּאנהאס-העלד ניקולצא. נישט קוק-קענדיג דערויף איז דאך פון די ארומיגע דערפער געקומען א מחנה פּויערים און דער צאהל פון דריי ביז פיר טויזענד. די קליינע פּאליציי-אפּטיילונג, וועלכע האט זיך געפונען אין דער שטאט, האט נישט געקענט בעהערשען די לאגע. די פויערים האבען דורכגעריסען דעם פאליציי-קארדאָן און דערוויסענ-דיג זיך, אז זייער אנפיהרער ניקולצא איז ארעסטירט האבען זיי זיך ארייגעריסען אין דער געביידע פון דער פּרעפעקטור און גערואלטען רעכען פון באל קאן. זיי האבען פערלאזט די געביידע ערשט, ווען דער פּרעפעקט האט זיי צוגעזאגט ערלויבען אפצו-האלטען א מיטינג דעם היינטיגען זונטאג. א-היימקעהרענדיג זענען זיי נאך די כוליגאנעס בעפאלען יודישע דורכגעהער (דערביי זענען צוויי יודען גראָס-מאן און שענבערג שווער פערוואונדעט געוואָרען) און בערויבט יודישע הייזער.

אנאנגעקומענע מיליטער-אפּטיילונג האט אין דער לעצטער מינוט פּעראטעוועט די בעפאלענע, שפּעט אין אווענד איז ערשט געלונגען איינצושטע-לען ארדנונג. די מאכט האט ארעסטירט וועכציג פּויערים, דערפון זענען 25 בעפרייט געוואָרען.

פייערליכע אקאדעמיע אין ווארשא

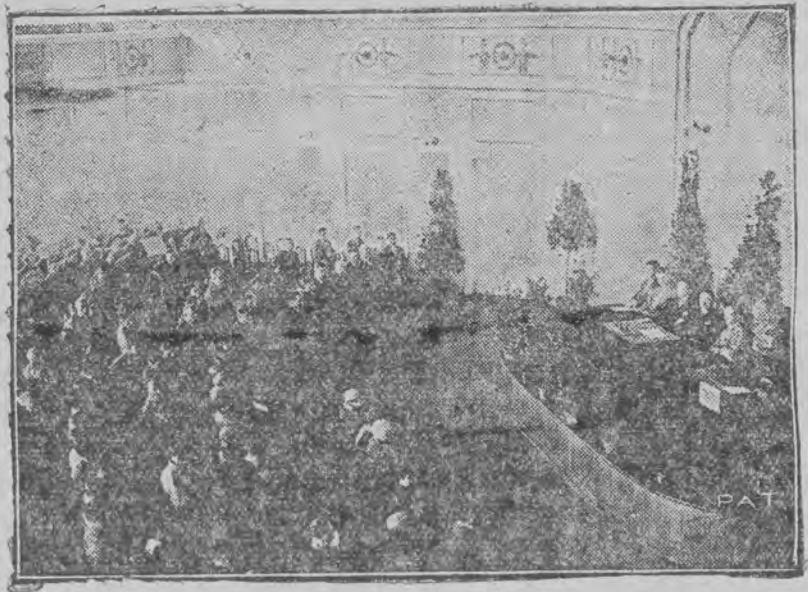

צום 520-טען יאהרטאג פון דער שלאכט ביי גרונוואלד

מארטין יאנג — גענעראל-סעקרעטאר פון דער ארץ-ישראל רעגירונג אויף לוקס ארט

לאנדאן, 17 (יט"א טעלעגראפיש).

דאס בריטישע קאלאניען מיניסטעריום האט היינט אפיציעל פערעפענטליכט די נאמינאציע פון גענעראל-סעקרעטאר פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג אויפ'ן ארט פון לוקן.

אלס גענעראל-סעקרעטאר פון דער ארץ-יש-ראל-רעגירונג איז בעשטימט געוואָרען דער ליי-טער פון דער אדמיניסטראציע פון דער ענגלישער קאלאניע סיערא לעאנא אין צענטראל אפריקא, מאר-טין יאנג.

שטורמישע סצענעס אין ענג-לישען פארלאמענט

צוויי דעפוטאטען ווערען בעזייטיגט אויף 5 זיצונגען

לאנדאן, 17. (א.ט.א.) אין ענגלישען פּאר-לאמענט איז דאנערשטאג געקומען צו א שטורמישע סצענע, בעת א לינק - סאציאליסטישער דעפוטאט האט געוואלט נעהמען א ווארט וועגן אינדיען, דער פּרעמיער האט איהם דאס ווארט נישט געוואלט גע-בען. עס איז ענטשטאנען א געוואלדיגער טומעל. וועלכער האט זיך געענדיגט דערמיט, וואו דער דעפּו-טאט איז בעזייטיגט געוואָרען פון פארלאמענט אויף פינף זיצונגען.

א צווייטער דעפוטאט וועלכער איז שארף א-ראנגעטרעטען געגען דאזיגען שריט איז אויך בעזיי-טיגט געוואָרען פון פּארלאמענט אויף פינף זיצונגען.

סענסאציאנעלער בריף פון דער עקס קייזערין זיטא

דעם 20 נאָוועמבער זאל אטאן ער-קלערט ווערן אלס קעניג פון אונגארן

בודאפּעשט, 17 (ספּ. טעל.) די געוועזענע קעניגין זיטא האט היינט ארויסגעשיקט א בריף צו אלע מיטגלידער פון דער האבסבורג-פאמיליע און בריף ווערט געזאגט פאלגענדעס:

„דעם 20-טען נאוועמבער וועט זיין מאיעס-טעט, אטאן, קעניג און קייזער זיך שטעלען אין דער שפּיץ פון דער האבספורג-משפחה און א דאנק דעם ווייטער נגגיסען פון אלע פּרעראגאטיוון וואס זענען פערבונדען מיט דעם טיטול און נאמען, עס וועט זיין שווער אז אלע מיטגלידער פון דער משפחה זאל זיין און דעם פייערליכען טאג ביי דער זייט פון אטאנען.

די, וואס וועלען נישט קענען פערזענליך קומען בכדי אפצוגעבען א פייערליכע שבועה דארפען זיי צושיקען א שריפטליכע מעלדונג,

אלע מיטגלידער פון דער משפחה האבסבורג מוזען אלץ טון, בכדי צו העלפען צו קומען דעם קעניג אין מאמענט ווען ער וועט פאדערן צוריק דעם טראן.

זיטא, קייזערין און קעניגין".

דייטשלאנד שטרעבט צו ארעוויזיע פון די שלום-טראקטאטען

שטורמישע זיצונג פון פראנצויזישען קאבינעט

פּאריז, 17 .(ספּ. טעל.) דאס איבעררייסען די אונטערהאנדלונגען וועגן דעם סאאר-געביט ווי אויך דער אלארם פון דער פרעסע וועגן דער געפאהר פון דער רעוויזיע פון די שלום-טראקטאטען האט אויף דער נעכטיגער זיצונג פון טארדיעס קאבינעט ארויסגערופען א גרויסען שטורם.

די דיסקוסיע האט ארויסגעוויזען א שארפע מיי-נונגס-פערשידענהייט צווישען טארדיע און בריא-נען, אז בריאן זאל זיך האבען נעהאט אנגעגעבען אין דימיסיע, וועלכע טארדיע האט אבער נישט אנ-גענומען.

„עקא דע פּאריז" בעקעמפט לייזענשאפטליך די בלויזע מעגליכקייט פון א רעוויזיע פון די טראק-טאטען, וועלכע וואלט לויט דער מיינונג פון דער צייטונג געווען גלייך צו א נייעם קריגס-אויסברוך.

די צייטונג בעטאנט, אז דייטשלאנד וועט נאך דער פינאנציעלער דיקטאטור פון בריענינגען און דער עווענטועלער פונאנדערלאזונג פון רייכסטאג, שטרע-בען ארויסצובעקומען פון בריאנען א הסכם אויף דער רעוויזיע פון איהרע גרעניצען.

די עגיפּטישע נאציאנאליסטען גרייטען צו דע-מאנסטראציעס געגען די ענגלישע קריגס-שיפען

לאנדאן, 17 (ספּ. טעל.) די ידיעה אז קיין אלעקסאנדריען זענען ארויסגעשיקט געוואָרען צוויי ענגלישע קריגס-שיפען האט צווישען די עגיפּטישע נאציאנאליסטען ארויסגערופען א גרויס אויפרעגונג. עס ווערען געמאכט פּארבערייטונגען צו נייע גרויסע דעמאנסטראציעס אין טאג ווען די ענגלישע שיפען וועלען אנקומען קיין אלעקסאנדריען.

אין שייכות דערמיט האט דער דיפּלאמאטי-שער קארפּוס אפּגעהאלטען א זיצונג מיט'ן ציל צו פערזיכערען זייערע בירגער פאר דער נקמה פון המון.

פערזאמעלט א גרויסער המון, וועלכער האט זיך גע-

די קרבנות פון די לעצטע געשעהענישען האט זיך פארן שפּיטאל, וואו עס האבען זיך געפונען האלט ארייגעריסען אין שפּיטאל. דער פערזאמעלטער המון האט געפאדערט מען זאל איהם ארויסגעבען די טויטע קערפּער. עס איז ארויסגערופען געוואָ-רען פאליציי און מיליטער, אבער צוליב דער דראָ-הענדער שטעלונג פון המון, האבען זיי זיך געמוזט צוריקציהען. בכדי אויסצומיידען בלוט-פערגיסונגען, האט דער פּראקוראר פעראָרדענט ארויסגעבען די דערהרגעטע. דער המון האט באלד געבילדעט א פּראָצעסיע, וועלכער איז ארום איבער די גאסען פון דער שטאט. מארגען וועט פארקומען די לויה.

א מיליאנען - שווינדעל אין א פאריזער באנק

א בעקאנטע פערזענליכקייט בעשווינ-דעלט די באנק סיטי אף ניו-יארק אויף 15 מיליאן פראנק

פּאריז, 17. (א.ט.א.) די פּאריזער פּאליציי איז איצט בעשעפטיגט מיט דער ענטדעקונג פון א ריזיגער שווינדעל-אפערע אין וועלכער עס איז פער-מישט אין די פּאריזער דיפּלאמאטישע קרייזען בע-קאנטע פערזענליכקייט הערלא וולאגיעווא, דער הויפּט-ראטגעבער פון דער ווענעזועלער געזאנד-שאפט אין פּאריז. ער איז גלייכצייטיג געווען בעפאל-מעכטיגטער פון דער באנק סיטי אָף ניו-יארק, און מיט איינציגע טעג צוריק איז ער אוועקגעפאהרען, כלומרשט געשעפטליך, און ווען ער איז אבער מעהר נישט צוריקגעקומען האט מען אנגעהויבען נאכזוכען אין די ביכער, און מען האט ענטדעקט אז עס פעהלט א סומע פון קרוב 25 מיליאן פראנק.

דער פּאליציי איז ביז'איצט נישט געלונגען צו כאפּען דעם רעפראודאנט, מען נעהמט אן, אז ער איז צוליב מורא בעגאנגען זעלבסטמארד.

קאטאסטראפע אין א קיהלען-גרובען

איין ארבייטער דערהרגעט, איינער שווער פערוואונדעט

סאסנאוויץ, 17. (טעלעפאניש). אין קויה-לען-גרובען „סאטורן" איז איינגעפאלען א וואנד, צוויי ארבייטער זענען לעבעדיגערהייד פערשיט גע-וואָרען. איין ארבייטער יאן קנאפע איז דערהרגעט געוואָרען און דער צווייטער סטאניסלאוו סטאפּרא איז שווער פערוואונדעט געוואָרען.

פאלשע פאבריקאטען

פון הונדערטער און איינציגע זלאטעס

(ק) די פּיעטרקאווער פּאליציי האט נעכטען ליקווידירט א פאבריק פון פאלשע 100 זלאטע-באנקנאטען.

די פּאליציי האט שוין א לענגערע צייט אפּסער-ווירט א געוויסען יולאַן פּיאסעצקי, וועלכער פלעגט זלאטע אסיגנאציעס. אין ווייך אונ' בראנפען-לאקאל פון פ. שמאלאווסקי האט נעכטען די פּאליציי דעם „העבט" פערהאלטען. א רעוויזיע ביי איהם און דער היים האט געגעבען סענסאציאנעלע רעזולטאטען מען האט געפונען 6 קלישעס פון 100 זל. אסיג-נאציעס, ענטשפּרעכענד פּאפּיר צו דרוקען די פאל-סיפיקאטען, פאטאגראפישען אפּאראט, דרוק-מא-שין, א סך שוין פערטיגע אסיגנאציעס. ביי דער ארבייט האט מען אויך ארעסטירט פּיאסעצקיס שותּף א געוויסען ערמאנד שניידער.

די אויספארשונג אין דעם ענין דויערט נאך.

(ק) אין זגערזש האט מען נעכטען ארעסטירט א פערדעכטיגען פערזאן, וועלכער האט אויפ'ן מארק געפּרובט לאזען אין גאנג פאלשע 50-גראשען און 1-זלאטע מטבעות.

ביים ארעסטירטען האט מען געפונען עטליכע צעהנדליג פאלשע מטבעות. דער נאמען פונ'ם ארעסטירטען ווערט געהאלטען בסוד, ווייל ער זאל זיין דער ראש פון א גאנצער פאלסיפיקאטען באנדע.

צו אלע"ה פריזיערס

צו וואס ארויסווארפען געלד, אז איהר בעקומט ביי מיר ביליגער און א רייכער'ן אויסוואהל פון די פערשידענסטע קעלנישע און בלומען-וואסערן, ווי אויך אלערארט שטאהל-זאכען.

ביליגסטע קוועלע

Perfumerja J. Drukier

5 Zawadzka 5, tel. 175-92

די מעכאנישע שלאסערייי און שווייסעריי

פיהרט אויס זעמטליכע מאשין-רעפּא-ראטורען, שווייסונגען, צופּאסונג פון מאשינען-טיילען מיט גאראנטיע און :—: גאנץ ביליגען פּריין :—:

J. REDER, Łódź

11 קאנסטאנטינער 11 (רוג זשעבראווסקי)

פּריוואט-וואוינונג: גדאנסקא 20.

דייטשלאנד ערב וויכטיגע געשעהענישן

היינט זאל דער דייטשער פארלאמענט פונאנדערגעלאזט ווערען

בערלין, 17 (אטא) די סאציאל דעמאקראטישע פראקציע פון דייטשען פארלאמענט האט אריינגעטראגען א פארשלאג: נעמען דעם רעגירונגס-דעקרעט וועגען דעם שטייער-געזעץ, ווי אויך א אומצוטרוי פאר דער רעגירונג.

א ענגליכען פארשלאג: נעמען דעם נייעם שטייער-געזעץ ווי אויך א „אומצוטרוי" וואטום האט אריינגעטראגען די קאמוניסטישע פראקציע.

בערלין 17 (אטא) די פארשטעהער פון דער דייטש - נאציאנאלער פראקציע אין פארלאמענט האט צוגעשיקט דעם רייכס-קאנצלער ד"ר ברינינג א בריף אין וועלכען זיי מעלדען, אז צוליב דער סכנה אין וועלכער עס געפינט זיך דאס לאנד און די ב... פרעגען זיי זיך אלס אפאזיציאנעלע פארטיי, אויב ער האט בדעת מיט זיי אונטערצוהאנדלען וועגען דער פאליטישער לאגע.

אין שייכות דערמיט איז אין די נאכמיטאג שעהן פארגעקומען א קאנפערענץ צווישען רייכס-פרעזידענט ברינינג און די פארשטעהער פון די דייטש-נאציאנאלע ד"ר הוגענבערג און ד"ר אבערפעהרען.

ווי מען דערוויסט זיך האט די קאנפערענץ נישט דערפיהרט צו קיין הסכם. מען האלט דעריבער די פונאנדערלאזונג פון פארלאמענט, נאך דער אפשטימונג איבער דעם אומצוטרוי-וואטום פון די סאציאל-דעמאקראטען פאר זיכער וואהרשיינליך.

די אפשטימונג איבער דעם אומצוטרוי-וואטום פון די סאציאל-דעמאקראטען וועט פארקומען, מארגען, פרייטאג.

באנקעט פאר די פיהרער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע
אין דרום-אפריקא

לאנדאן, 17. (יט"א טעלעגראפיש).

דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע האט איינגעאָרדנט א באנקעט פאר די מיטגלידער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין דרום-אפריקע, וואס ווײלען איצט אין לאנדאן. נרעם סאקאלאוו האט געהאלטען א רעדע אין וועלכער ער האט געזאגט אז קיין שום רעגירונג וועט נישט אימשטאנד זיין צו שטערען דעם יודישען אויפבוי פון ארץ-ישראל.

דראהונגען פון דער אראבישער עקזעקוטיווע

אויף דער זיצונג פון דער אינטערנאציאנאלער כותל-מערבי-קאמיסיע

ירושלים, 17. (יט"א טעלעגראפיש).

די כותל-מערבי קאמיסיע האט אויסגעהערט אלס עדות דעם סעקרעטאר פון דער אראבישער עקזעקוטיווע יעמאל חוסייני, ער האט ערקלערט, אז ביז'ן 1929 האבען די יודען נישט געדראהעט ביים כותל-מערבי. די מוסולמענער האבען איצט מורא, אז די יודען וועלען נישט אויסבויען קיין שול ביים כותל-מערבי. די עקזעקוטיווע פ.ד.ה.ט איצט אן אקציע זוכט אונטערשטיצונג ביי די מוסולמענער פון דער גאנצער וועלט.

דער פארזיצער פון דער קאמיסיע האט ערקלערט דעם רעדנער אז די דראהונגען פון דעם אראבישען עקזעקוטיוו וועלען נישט האבען קיין איינפלוס אויפ'ן גאנג פון דער אויספארשונג און אויפ'ן ווערדיקט.

דער ווערדיקט פון דער קאמיסיע — האט ווייטער ערקלערט דער פארזיצער — וועט בעפרידיגען אלעמען.

אויסשטעלונג פאר קאמוניקאציע און טוריסטיק אין פויזען

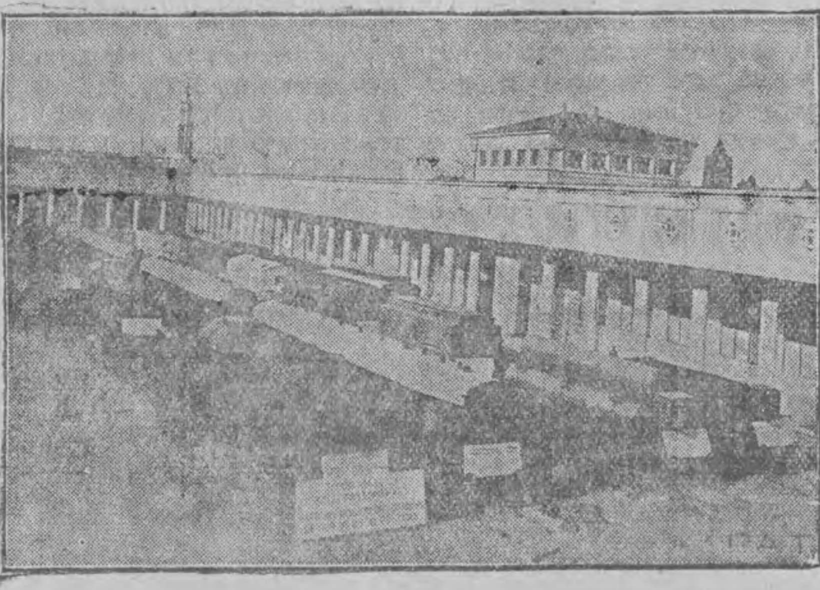

פוילישער באהן-פארק אין דער הויפט-האלע פון דער אויסשטעלונג

הונדערטער יודישע אימיגראנטען בעזעצען זיך אין אורוגוואי

מאנטעווידעא. (יט"א) אורוגוואי, וואס איז פון מיט פינף יאהר צוריק געווען בלויז א דורכפאהר-פונקט, איז איצט פערוואנדעלט געווארען אין א וויכטיגען אימיגראציאן-צענטער. ווי עס בעזייזט דער בעריכט וואס עס האט דא איצט פערעפענטליכט דער הענער יודישער אימיגראנטען, שוץ-פעראיין, קומען אין יעדען חודש פון מזרח-אייראפא קיין אורוגוואי ארום צוויי הונדערט יודישע אימיגראנטען.

אין בעריכט ווערט ערקלערט, אז דער פאקט וואס אורוגוואי איז היינט צו-טאג פאקטיש דער איינציגער לאנד, וואו יודישע אימיגראנטען פון מזרח-אייראפא קאנען אריינקומען אבסאלוט פריי, און דאס די בעפעלקערונג איז דעמאקראטיש געשטימט און נאסטפריינדליך, האט געפיהרט דערצו, אז אורוגוואי איז געווארען א צוזאמענגס-פונקט פאר יודישע וואנדערער. די גרעסטע צאהל יודישע אימיגראנטען קומט פון רוסלאנד, פוילען, ליטא און רומעניען.

קעניג איבן-סאוד איז אונצופרידען מיט דער טעטיגקייט פון דער אראבישער עקזעקוטיווע

ירושלים, (יט"א) צווישען די אראבער און הערושאס איז געזאמעלט געווארען 134 פונט. פאר דעם הילפס-פאנד פון די ארץ-ישראל אראבער. די זאמלונג האט דורכגעפיהרט דער ספעציעלער רעדנער פון דער אראבישער עקזעקוטיווע אין א"י, דער בעקאנטער אראבישער אגיטאטאר סובהי קאררא.

אין צוזאמענהאנג דערמיט שרייבט די אראבישע צייטונג „על כרמל": די נישטיגע סומע, וואס איז געזאמעלט געווארען לטובת די א"י-אראבער איז הערושאס בעוויזט, אז דער קעניג איבן-סאוד איז אונצופרידען פון דער טעטיגקייט פון דער אראבישער עקזעקוטיווע אין ארץ-ישראל.

סאוונארקאם בעשטעטיגט נייע הונדערט טויזענד העקטאר לאנד פאר יודען אין קרים

מאסקווע, (יט"א) דער ראט פון פאלקס-קאמיסארען (סאוונארקאם) האט אקצעפטירט די בעשטימונג פון לאנד-קאמיסאריאט צו געבען נייע הונדערט טויזענד העקטאר לאנד פאר דער יודישער קאלאניזאציע אין קרים.

צוזאמען דערמיט האט די סאוויעטישע רעגירונג פעראָרדנט אז די נייע הונדערט טויזענד העקטאר לאנד זאלען איבערגעגעבען ווערען אין משך פון נישט שפעטער ווי אין א חודש צייט.

1-טער קלאנג-פילם-קינא-טעאטער אין לאדז
SPLENDID
היינט און פאלגענדע טעג!
אונגעוועהנליכער אייראפעאישער קלאנג-פילם פראדוקציע „Ufa"
„רייז פון איירָאפא"
פרעכטיגע קאמעדיע און צוגלייך א ריצענדע ליבעס-דראמע אין די הויפטראלע
LILJAN HARVEY
IGO SYM
פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן זומער-סעזאן 1, 2 און 3 זל.
אנהויב פון די סעאנסען 6, 8, און 10 אוו.
שבת און זונטאג 4, 6, 8 און 10 אוו.

יודישער אינזשעניער, געוועזענער שניידער אין ניו-יארק

ווערט בעשטימט אלס הויפט-אינזשעניער פון א ריזיגער אונטערנעמונג אין סאוויעט-רוסלאנד

מאסקווע, (יט"א) נאך לאנדאן, א יונגער יודישער אינזשעניער, וואס האט געענדיגט אין ניו-יארק די „קופער יוניאן"-אינזשעניער-קורסען, ארבייטענדיג בײטאג אלס איינפאכער שניידער און שטודירענדיג ביי נאכט אויף די קורסען, איז בעשטימט געווארען דורך דעם העכסטען סאוויעטישען ווירטשאפטס-ראט אלס הויפט-דירעקטאר פון א ריזיגער אינדוסטריעלער אונטערנעמונג, וואס וועט אפקאסטען דער סאוויעטישער רעגירונג צוויי הונדערט מיליאן רובל.

לאנדאן, וועלכער איז בעוואוסט אין ניו-יארק אלס אקטיווער טוער פון דער אמעריקאנער יודישער ארבייטער-בעוועגונג האט פערלאזען אמעריקע און איז געקומען קיין סאוויעט-רוסלאנד אין 1926. די סאוויעטישע רעגירונג האט איהם געגעבען א שטעלע אלס אינזשעניער און האט איהם אוועקגעשיקט אויף אוקראינע צו ארבייטען אין דאנבאס-געגענד. לאנדאן האט דא אויסגעארבייט א ריזיגען פראיעקט צו בעוואסערען די דאנבאסער געגענד, כדי אויסנוצען די וואסער-קראפט פאר אינדוסטריעלע צוועקען. דער פלאן איז בעשטעטיגט געווארען דורך אן עקספערטען-קאמיסיע און שפעטער דורך דער צענטראלער רעגירונג.

ביים דורכפיהרען דעם דאזיגען בעוואסערונגס-פראיעקט וועלען ארבייטען פופציג טויזענד ארבייטער. זיי וועלען אלע זיין אונטער דער דירעקציע פון יודישען אינזשעניער.

אין א געשפרעך מיט'ן קארעספאנדענט פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור האט ה' לאנדאן ערקלערט, אז דער גאנצער פלאן, נישט קוקענדיג אויף זיין ריזיגקייט, וועט דורכגעפיהרט ווערען ביזן יאהר 1932. דער פלאן איז איצט איינגעשלאסען געווארען אלס א טייל פון סאוויעטישען 5-יעהריגען פלאן. ער וועט געבען עלעקטרישע קראפט נישט בלויז פאר אלע מעטאלורגישע, כעמישע און אנדערע פאבריקען פון דאנבאס, נאר ער וועט אויך בעוואסערען 40 טויזענד העקטאר לאנד, און וועט געבען פולע עלעקטרישע בעלייכטונג און וואסער-ליינונג פאר א צאהל שטעט, מיט א בעפעלקערונג פון אנדערהאלבען מיליאן מענשען.

ה' לאנדאן איז דער צווייטער יוד פון אמעריקע וועמען די סאוויעטישע רעגירונג האט אנפערטרויט צו שטעהן אין דער שפיץ פון ריזיגע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען. דער ערשטער איז ביל שאטאוו, אנגעזעהענער יודישער אנארכיסט, וועלכער האט איצט פערענדיגט די בויאונג פון דער טורקסיבער באהן-ליניע אין מיטעל-אזיען.

ערקלערונג פון סען. דר. עבנער

וועגען די געשעהענישען אין באלאטשאני

טשערנאוויץ. (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט די געשעהענישען אין באלאטשאני (בוקאווינע) וועגען וועלכע מיר האבען שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט, האט סען. דר. מאיר עבנער פערעפענטליכט אין דער טשערנאוויצער „אסט-יודישער צייטונג" פאלגענדע ערקלערונג: די יודען וועלען די פאלען אויף יודען אין באלאטשאני פיהלט מען מיט א געפיהל פון אויפרעגונג און עמפערונג צוליב דער גלייכגילטיגקייט פון דער מאכט, וועלכע האט גרינגשעצט אלע ווארנונגען. איך האב איניגע טעג פאר די געשעהענישען מיטגעטיילט דעם פרעפעקט אין סוטשאווע, אז אין באלאטשאני ווערען ערווארט אנטיסעמיטישע אנפאלען און האב געפאדערט ארויסצושיקען אהין אן אפטיילונג זשאנדארמעריע, די פרעפעקטור האט צוגעזאגט און האט איהר צוזאג נישט געהאלטען. די זשאנדארמען זענען געשיקט געווארען ערשט 2 ביינאכט. ווי געזעהנליך צו שפעט.

צוליב די אלע עפטערע אנפאלען — ערקלערט ווייטער סען. עבנער, — פון נישט געהעריגע שריט ארער פון גלייכגילטיגקייט פון דער מאכט לגבי די ווארנונגען מצד יודען מוזען מיר אנהויבען צו צווייפלען אין גוטען ווילען פון דער רעגירונג. די לאגע ווערט ערגער פון טאג צו טאג און אויב די מאכט וועט נישט איינזעהן דעם גאנצען ערנסט פון דער סיטואציע, וועלען מיר זיין געצוואונגען צו אפעלירען צו דעם געוויסען פון דער גאנצער וועלט.

אבגעברענט א יודיש שטעטל

ראָווגא, 17. (יט"א טעלעגראפיש).

אין שטעטל בעריושאני איז אויסגעבראכען א שריפה. פיל יודישע הייזער זענען פערברענט געווארען. דער שאדען איז גרויס.

פערפומעריע, זאוואדזקא 5
די גוט-בעקאנטע
די גוט-בעקאנטע
עמפפעהלט צום איצטיגען סעזאן א רייכען אויסוואהל פון די בייעסטע
פערפומען
פודערן
טואלעט-זייפען
קעלנישע און בלומען-וואסערן
קאסמעטיק. אין און אויסלענדישע
צו קאנקורענץ-פרייזען!
PERFUMERJA מיט אכטונג
J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92
בעמערקונג: ווער עס בעזוכט מיין פערפומעריע, בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע.
פאר אנגראסיסטען — אויסנאהמס-ראבאט.

שלעכטער אנזאג פאר דעם ב.ב.-קלוב

שוין לאנג האט מען געוואוסט, אז אין ב"ב-קלוב איז נישט אלץ אין ארדנונג. דער קאנגלאמעראט פון פערשידענע גריפען און גרופקעלעך, פון וועלכע ס'איז צוזאמענגעשטעלט דער ב"ב-קלוב, האט אנגעזאגט דעם נידערגאנג פון געגענזייטיגע אינטערעסן אנגעהויבן צו פלאצן. און באמת, וועלכע געמיינזאמע אינטערעסן האבן פילסודסקיס ראדזיוויל און דער פויער באיקא? סוף-כל-סוף קען דאך אפילו א גרויסע פערזענליכקייט נישט פאראייניגן אויף א לענגערן דיסטאנס פולשטענדיג געגנזעצלעכע עלעמענטן.

בעטראכט מען טאקע איצט דעם ארויסטריט פון איניגע פויערים-דעפוטאטן פון ב"ב-קלוב אלס א שלעכטן אנזאג פאר דער דאזיגער פארטיי. ס'איז גאנץ בעגרינדעט די מיינונג, אז דעם דאזיגן ביישפיל וועלן נאכטון אויך אנדערע דעפוטאטן פון דער פויערים-גרופע.

דערווייל ווערט געפירט אן עפנטלעכע קארעספאנדענץ צווישן די ארויסגעטראטענע פויערים-דעפוטאטן מיט די יעניגע, וועלכע זענען נאך פארבליבן.

אין לעצטן נומער פון דער לעמבערגער „גאז. פאר." געפינען מיר א בריוו פון דעם סעצעסיאניסט דעפ. טשעפליאק, וועלכער ענטפערט זיין געוו. חבר פון ב"ב-קלוב דעפ. טאמאשקעוויטש.

פון דעם דאזיגן בריוו דערוויסן מיר זיך אינטערעסאנטע פרטים וועגן די פערהעלטענישן אין ב.ב.-קלוב.

דעפ. טשעפליאק שרייבט:

„די פויערים-גרופע פלעגט זיך צונויפקומען אויף בעראטונגען וועגן ענינים, וועלכע האבן איהר דירעקט אינטערעסירט. די דאזיגע פערזאמלונגען זענען נישט פארגעקומען אין געהיים. מ'האט אבער אויך וועגן די נישט בעקאנט געמאכט, מחמת מ'האט געוואוסט, ווי אומגערן עס קוקט אויף די דאזיגע בעראטונגען דער פרעמיער סלאוועק".

„די צוויי לעצטע פערזאמלונגען אונזערע זענען פארגעקומען אונטער'ן פארזיץ פון יאקוב באיקא. מיר האבן איינשטימיג בעשלאסן צו פראטעסטירן ביי די מאכט-ארגאנען פון ב"ב-קלוב געגען דער פאליטיק, וועלכע ער ווענדעט אן לגבי די פויערים-מאסן, ווי אויך צו פאדערן, אז די פויערים-דעפוטאטן זאלן האבן די פרייהייט צו פירן זייער טעטיגקייט. איך וויל נישט בעהאלטן, אז די פערביטערונג פון מיינע חברים איז נישט געווען קיין קלענערע, איידער די פערביטערונג פון די יעניגע, וועלכע זיי רעפרעזענטירן אין סיים. מיר האבן אויך בעשלאסן ארויסצוטרעטן פון ב"ב-קלוב אין דעם פאל, אויב אונזערע ענערגישע פאדערונגען וועלן נישט ברענגען די גערעכטע רעזולטאטן".

„מיר האלטן מוזן פראטעסטירן געגען דער אומדערהערטער בעהאנדלונג פון די פויערים-דעפוטאטן דורך דער מאכט פון ב"ב-קלוב. ס'האט געקענט אפהאלטן אונזערע בעראטונגען די גרופע פון דעפ. ווישליצקי, ה' קאשציאלקאווסקי און ראדזיוויל, ווי אויך אנדערע גרופירונגען. ס'האבן זיך אבער נישט געטארט צונויפקומען און אפהאלטן זייערע בעראטונגען די פויערים-דעפוטאטן".

מיט איין ווארט, אלע גרופירונגען, א חוץ די פויערים-גרופירונגען, האבן גענאסן אין ב"ב-קלוב פון א געוויסער פרייהייט. וואס אז שייך דער „גרופע" פון דעפ. ווישליצקי, וועלכע איז בסך-הכל בעשטאנען פון גאנצע צוויי דעפוטאטן, איז קיין חידוש נישט, וואס סלאוועק האט זיך נישט שטארק געשראקן פאר די „רעוואלוציעס" פון דער דאזיגער „גרופע" און דערלויבט איהר געניסן א בעדייטענדע „פרייהייט".

דער בריוו פון דעפ. טשעפליאק ענדיגט זיך מיט פאלגענדער מעלאנכאלישער ערקלערונג:

„ביי אונז האט קיינער קיינעם נישט געטרויט, צו אלעמען האט מען זיך בעצויגן פערדעכטיג און אלע האבן געהאט א פערדאכט לגבי אנדערע. יעדער בעזונדער און יעדער גרופקעלע האט געמאכט איהר פאליטיק. צו לעבן אין אזעלכע בעדינגונגען איז געווען זעהר שווער און צו טון עטוואס איז געווען אבסאלוט אוממעגליך".

דאכט זיך, אז קאמענטארן צו דעם דאזיגן איז א שלאגענדיגן און געהאלטענעם סגנון, זענען איבעריג.

נ. צ.

DR. MED.

L. Pikielny

אוראלאג

ספעציעל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקע

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעמט אן פון 4—7 אוונט.

דער פאליטישער מאמענט

פאן-אייראפע, — פראנצויזיש-דייטשע דערנעהנטערונג אויפ'ן חשבון פון פוילן? פוילן ווערט אריינגעצויגן אינ'ם איטאליעניש-פראנצויזישן קאנפליקט

ווען דער פראנצויזישער אויסערן-מיניסטער בריאן איז ארויסגעטראטען מיט זיין סענסאציאנעלען פראיעקט פון פאן-אייראפע א מין פעראייניגטע שטאטן פון אייראפע האט מען גערעכנט פאראויסזעהן, אז דער פראיעקט וועט אפשר בעגייסטערט אויפגענומען ווערן אין דער פרעסע און אפילו צווישן פאליטיקער, אבער ער וועט אנטרעפן זעהר פיל שוועריגקייטן אויב מ'וועט איהם נעהמען פערווירקליכן אין לעבן אויף אמת, איז דאך די פראקטישע פערווירקליכונג פון יעדן רעאלן פראיעקט פיל שווערער ווי ס'שיינט אין יעדער טעאריע ביזן 15. ה. ח. האבן אלע מלוכות געדארפט ענטפערן אויף דעם פארשלאג וועגן שאפן די פאן-אייראפע ארגאניזאציע.

די איצטיגע שווערע פאליטישע לאגע אין וועלכער ס'געפינען זיך אלע מלוכות און יעדער פון זיי בעזונדער, די שווערע עקאנאמישע קריזיסן וואס ס'לעבט אדורך יעדער פון זיי שאפט א פאסיגע אטמאספער אויף א גינסטיגער בעציהונג צו אזא פראיעקט, קיינע פון די מלוכות וועט נישט ריזיקירן ווייניגסטענס עפענטליך ארויסצוטרעטן געגען דעם פראיעקט — מ'וועט מורא האבן פאר דער עפענטליכער אינטערנאציאנאלער מיינונג, און דערפאר זענען אלע אפיציעלע תשובות פון די מלוכות נישט קיין נעגאטיווע, פערקעהרט זיי הויבן זיך אן מיט דער פרינציפיעלער צושטימונג, מיט דער ערקלערונג אז זיי זענען גרייט „צו בעטראכטען" א. א. וו. אגב ווערן אויך אנגעוויזן די שוועריגקייטן ביים פערווירקליכן דעם פראיעקט.

אינטערעסאנט איז אז אין דעם דאזיגן פראיעקט האבן סיי די פריינט און סיי די פיינט איינגעזעהן און אפשר מיט רעכט א געוויסע טענדענץ מצד פראנקרייך איינצוהאלטן און פערפעסטיגן איהר פאליטישע העגעמאניע אין אייראפע, וועלכע איז געשאפן געווארן דורך די אפמאכן וואס זענען געקומען אלס רעזולטאט פונ'ם וועלט-קריג. קיין אבסאלוט צופרידענע מיט דער איצטיגער פאליטישער לאגע זענען נישט פערהאן: ביי איניגע האבן זיך צופלאמט די אפעטיטן און זיי ווילן נאך מעהר, אנדערע טרוימען וועגן „רעוואנש", אנדערע ווייניגסטענס וועגן אויסבעסערן די עוולות וואס זענען זיי געשעהן. אלזא סיי די און סיי יענע וואלטן מסכים געווען אויף בריאנס פלאן, אויב פריהער וואלטן רעוויזירט ווערן די לעצטע שלום-אפמאכן. און פאר דעם האבן די מערער כמעט אלע מלוכות מורא ווי פאר פייער, ווייל דאס וואלט צו קיין שלום שטימונג יעדנפאלס נישט געבראכט.

א קיצלדיגען מאמענט האט דערווייל ארויסגערופט איטאליען: זי לענט פאר נישט מעהר און נישט ווייניגער אז צום שותפות זאל צוגעצויגן ווערן סאוויעט-רוסלאנד און טערקיי. דער פאשיסטישער מוסאליני וויל טון א שידוך מיט סטאלינען: אז מ'דארף דעם גנב, נעמט מען איהם פון דער תליה. און איטאליען איז שטארק פעראינטערעסירט וואס מעהר צו פערדרעהען דעם קאפ פראנקרייך. די קאנפליקטן צווישן פראנקרייך און איטאליען וועגן וועלכע מיר האבן געשריבן און פאראכטאנגען איבערריכט הערען נישט אויף, און פראנקרייך זוכט דערווייל נייע קאמבינאציעס. מ'איז אין פראנקרייך איינגענומען אויך צו בעפרייען דעם אקופירטן דייטשן געביט 5 יאהר פריהער ווי דאס האט פאראויסגעזעהן דער שלום-אפמאך און איצט האט זיך אין פראנקרייך אנגעהויבן א נייע טענדענץ — קומען צו א דערנעהנטערונג מיט דייטשלאנד.

די מאסגעבענדע פאליטיקער אין פראנקרייך גלויבן, אז אויב ס'וועט קומען צו אן אויסגלייך צווישן די צוויי מלוכות און דייטשלאנד וועט אויפהערן זיך צו שפילן מיט „רעוואנש"-אידעען, וועט דער שלום אין אייראפע זיין געזיכערט טראץ אלע מעגליכע אומצופרידענהייטן ביי די איבעריגע מלוכות און א גרויסער טייל פון דער איינפלוסרייכער און מאסגעבענדער פראנצויזישער פרעסע אגיטירט טאקע איצט פאר אזא פראנצויזיש-דייטשער דערנעהנטערונג, דער האוויגער אמבאסאדאר גיט צו פארשטיין די דייטשע פאליטיקער — בפרט נאכן בעפרייען דעם אקופירטן דייטשן געביט — צו פערלאנגען די רעוויזיע פון די דייטש-פוילישע גרענעצן, און דער ערשטער ריי פון צוריקגעבן דייטשלאנד דעם דאנציגער קארידאר. די דאזיגע פראגע ריהרט אן שטארק די אינטערעסן פון פוילען און סאת דעריבער קיין וואונדער נישט וואס די פוילישע דיפלאמאטיע איז געווארן בעזונדערס וואכזאם און אויב אין פראנקרייך האבן זיך געפונען פאליטיקער וואס האלטן פאר מעגליך אוועקצושטעלן אויף דעם סדר-היום די פראגע וועגן רעווידירן די דייטש-פוילישע גרענעצן, די אנשלוס-פראגע און אפילו די פראגע פון קאלאניעס — האבן זיך אין פוילען געפונען פאליטיקער וואס שלאגן פאר צו רעווידירן די ביז איצטיגע בעציהונגען צום פראנצויזישן פערבינדעטן און זוכן א דערנעהנטערונג דוקא מיט... דייטשלאנד.

מוסאליניס גרויסקייט-שגעון שאפט א באדען פאר נייע אינטערנאציאנאלע מאכט-גרופירונגען און פוילען ווערט נישט-ווילענדיג אריינגעצויגן אין די נייע פאליטישע קאמבינאציעס. דערווייל איז נאך אלץ רוהיג און געשטערנגעוועט מיט זייטיגע פערים, אבער ס'איז קלאר, אז מיר שטעהען פאר וויכטיגע געשעהענישן אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק.

פ. ב.

בעלעדיגטע בעטלערס

נייע פערפאלגונגען געגען יודען אין אונגארן

אין אונגארישן פארלאמענט אין בודאפעשט איז לעצטענס פארגעקומען א זעהר וויכטיגע „יודען-דעבאטע" וועגן די אנטיסעמיטישע פערפאלגונגען פון די יודען אין אונגארן.

מעהר ווי פינף הונדערט יודישע סטודענטן פון אונגארן זענען אין לעצטן יאהר, צוליב דער אנטיסעמיטישער פראצענט-נארמע, נישט צוגעלאזען געווארן צו שטודירן אין די אונגארישע אוניווערזיטעטן און די סטודענטן האבן געמוזט פאהרן שטודירן אין אויסלאנד.

אזעלכע סטודענטן זענען מייסטענס ארימע און אין אויסלאנד מוזען זיי זיך פלאגן און הונגערן. און דערנאך פערלירן די סטודענטן יעדע מעגליכקייט נאך דעם שטודיום צו בעקומען אין אונגארן א שטעלע אדער צו מאכן וועלכע עס איז אנדערע קאריערע, אזוי אז פאקטיש העלפט דער דאזיגער פראקטישער רעגירונגס-אנטיסעמיטיזם פערשפרייטן נויט און ארימקייט צווישן דער יודישער בעפעלקערונג.

אבער די אנטיסעמיטישע נוהה איז שוין אן אלטע. זי דויערט שוין באלד צעהן יאהר. און די אונגארישע יודען האבן זיך שוין צוגעוואוינט צו דער צרה און שווייגן.

פיל ערגער איז אבער דער פאקט, וואס די אנטיסעמיטען אין אונגארן הויבן אן ארויסצושטויסן די יודען פון אלע רעגירונגס-שטעלעס און עפענטליכע אמטען. דער געזעלשאפטליכער און רעגירונגס-אנטיסעמיטיזם פירט דערצו אז א שטילן באיקאט געגען יודישן האנדעל און אינדוסטריע, עס ווערן געשאפן אנטיסעמיטישע האנדעלס-געזעלשאפטן און אינדוסטרי-פערבאנדן מיט'ן צוועק צו בעקעמפן די יודען אויף דעם דאזיגן געביט.

אין די קליינע שטעטלעך און אין די דערפער אגיטירן די „ערוואכענדע" אנטיסעמיטען צווישן דער קריסטליכער בעפעלקערונג נישט צו קויפן סחורה אין יודישע געוועלבער און נישט צו האנדלען מיט יודען. דאס בעדייטעט נישט מעהר און ניט ווייניגער ווי ארויסצורייסן דעם ביסן ברויט פון מויל ביי צענדליגער טויזענטער יודישע פאמיליעס.

די יודען פון דער פראווינץ, וועלכע פערלירן צוליב דער אנטיסעמיטישער אגיטאציע זייערע פרנסות, לויפן אין מאסן אין דער הויפט-שטאט בודאפעשט, וואו אלע פראפעסיעס זענען שוין איבערגעפילט, און זיי האבן זיך נישט צו וואס צו נעהמען ווערן זיי בעטלערס.

לאנגזאם אבער זיכער ראטעט אויס דער אנטיסעמיטיזם די יודישע בעפעלקערונג אין אונגארן. פון דעם הייכסטן קלאס יודען די באנקירען און קאפיטאליסטען רעדט זיך דא נישט. מיר מיינען די ארימע יודישע בעפעלקערונג וועלכע געהט צוגרונד אלץ מעהר און מעהר.

דער רעגירונגס-אנטיסעמיטיזם לאזט נישט דורך קיין געלעגענהייט אום די יודען צו פערפאלגן ווען אז די יודען אין יענע לענדער, וואו זיי ווערען פון דער רעגירונג, פאר די אויגן פון דער גאנצער וועלט, געשטעמפעלט אלס בירגער פון א נידעריגערען סארט איידער די קריסטליכע בירגער פון לאנד.

אין דער לעצטער צייט האט די אנטיסעמיטישע רעגירונג אין אונגארן זיך ערלויבט א שרעקליכע בעליידיגונג: פאר די יודען נישט נאר אין אונגארן נאר אין דער גאנצער וועלט, און דאס מוז מען ענערגיש פערדאמען.

די אונגארישע רעגירונג האט, נעמליך, געשאפן, ווי פיל אנדערע לענדער, וועלכע האבן אנטייל-גענומען אין דער לעצטער וועלט-מלחמה, אן אוניפארמירטע „העלדען-ארדען" כדי צו עהרען יענע אפיצירן און סאלדאטן וואס האבן זיך אויסגעצייכנט מיט זייערע העלדענטאטן און האבן בעקומען די העכסטע מעדאלען אין וועלט-קריג.

אלס יודען מוזן מיר אנערקענען, אז פיל הונדערטער טויזענטער יודישע סאלדאטן האבן אין וועלט-קריג געטאן זייער פליכט צו די קריגס-פיהרענדע לענדער, צו וועלכע זיי זענען געווען בירגער.

די געוועזענע יודישע סאלדאטן און אפיצירן אין אונגארן האבן פאר זייער בראווקייט בעקומען די העכסטע מעדאלען. זיי האבן פערלאנגט אויפגענומען צו ווערן אין דעם נייעם „העלדען-ארדען" אלס גלייכבערעכטיגטע מיטגלידער מיט די קריסטליכע העלדען. די אויפנאהמע וואלט געהאט א מאראלישען ווערט פאר די יודען אין אונגארן.

האט אבער די אנטיסעמיטישע רעגירונג זיך אפגעזאגט אנצונעהמען יודען אלס מיטגלידער, א צייט לאנג איז אנגעגאנגען וועגן דעם א קאמף. עס האט געהייסן, אז די יודישע העלדען וועלן דאך געעהרט ווערן, פונקט ווי די קריסטליכע.

עס האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז דעמאלט, אין וועלט-קריג ווען מען האט געדארפט אז די יודישע סאלדאטן זאלן פערגיסן זייער בלוט פאר'ן „פאטערלאנד" האט מען זיך נישט גערעכנט מיט דער יודישער רעליגיע, איצט אבער, ווען עס קומט צו עהרען די העלדען, איז דער יודישער גלויבן נישט קיין אנגעלייגטער מחותן צו דער שמחה.

דער מיניסטער-פרעזידענט, גראף בעטלען, האט זיך ענדליך אין פארלאמענט פאר דער עפענטליכקייט פון דער גאנצער וועלט אפגעזאגט אנצונעהמען יודישע העלדען וועלכע האבן געקעמפט פאר אונגארן, אלס מיטגלידער אין „העלדען-ארדען" ווייל זיי זענען יודען, כאטש עס זענען אין וועלט-קריג געפאלן טויט אויף די שלאכט-פעלדער צוואנציג טויזענטער יודען, לויט אן אפיציעלער סטאטיסטיק.

אט וועגן דער דאזיגער פראגע איז דאס פארגעקומען לעצטענס אין בודאפעשטער פארלאמענט די גרויסע „דעבאטע" וועגן יודען.

דער יודישער ליבעראלער דעפוטאט פאל שאנדאר האט געהאלטן א גרויסע רעדע, אין וועלכער ער האט העפטיג אנגעגריפן די אנטיסעמיטישע רעגירונג פאר איהרע יודן-פערפאלגונגען. „אלס גלויבענסטרייער (רעליגיעזער) יוד" — האט פאל שאנדאר צווישן אנדערעם געזאגט, — „וויל איך דא פערטיידיגן די יודישע עהרע געגען דער מעשה טרעכטיגער אנטיסעמיטישער בעשמוצונג.

„וואלט דער העלדען-ארדען געווען א פריוואטער, וואלט ער געהאט א רעכט זיך אויסצוקלייבן זיינע מיטגלידער, וואלט קיינער נישט געהאט צו איהם קיין טענות, קיינער וואלט זיך נישט געריסן פאר דער עהרע צו זיין דארטן א מיטגליד. דער „העלדען-פערבאנד" איז אבער נישט קיין פריוואטער, נאר א מלוכה-אינסטיטוציע, וואס ווערט אויסגעהאלטן פון די מלוכה-פאנדן, פאר וועלכע די יודישע בירגער צאהלן שטייערן, די מיטגלידער פון „העלדען-פערבאנד" בעקומען פון דער מלוכה אלס מתנות שטיקער לאנד און פענסיעס.

„אויפ'ן גרונד פון אפיציעלע סטאטיסטישע ציפערן שטעל איך פעסט — זאגט ווייטער פאל שאנדאר — „אז נישט נאר זענען אין לעצטן וועלט קריג געפאלן טויט צוואנציג טויזענט יודישע סאלדאטן פון אונגארן, וואס האבן געגעבן זייער לעבן אויף די שלאכטפעלדער — פון די טויזענדער קאליקעס און פערוואונדעטע שוין אפגערעדט — נאר אויך אין די יאהרען 1848 און 1849, ווען די אונגארן האבן געוואלט זיך אפרייסן פון דער האבסבורגער הערשאפט, האבן פינף און צוואנציג טויזענער יודען אנטייל גענומען אין די פאטריאטישע קאמפען.

„ווייטער שטעל איך פעסט, אז אכצעהן יודישע גענעראלען און הונדערט אפיצירן פון אונגארן האבן בעקומען אין וועלט-קריג פאר זייער העלדישקייט דעם העכסטן מעדאל, וואס קומט פון קעניגס האנד, דעם לעאפאלד-מעדאל. ווייטער האבן 8 יודישע אפיצירן בעקומען דעם העכסטן „קראנ-מעדאל, 177 יודישע אונטער-אפיצירן האבן בעקומען די גרויסע גאלדענע טאפפערקייטס-מעדאל, 1840 יודישע סאלדאטן האבן בעקומען די גאלדענע זילבערנע טאפפערקייטס-מעדאל.

„לויט די סטאטיסטיק פון „העלדען-ארדען" זענען די אלע געוועזענע יודישע גענעראלען, אפיצירן און סאלדאטן בערעכטיגט אויפגענומען צו ווערן אלס מיטגלידער.

(ווייטער זעה 12-טע זייטע)

די מאקדאנאלד־טראגעדיע

זיין פאליטיק אין אינדיען און אין ארץ־ישראל

(א בריף פון ענגלאנד)

שוין לאנג איז נישט געווען אן ענגלישע רעגירונג אין אזא שווערער סכנה־ריגער בעקלעמעניש, ווי די רעגירונג מאקדאנאלד אין דער היינטיגער צייט. אין לאנד גופא זענען פערהאן צוויי מיליאן ארבייטסלאזע. מיט א מינדערהייט אין פארלאמענט פון מאקדאנאלד זיך פערטיידיגען, אז נישט ער איז שולדיג אין דער האיינער סאציאלער נעפאהר. זיין רעגירונג איז באמת נישט שולדיג. אויב מען קען די היינטיגע רעגירונג בעשולדיגען, איז דאס נאר אויף אזוי ווייט, אויף וויפיל דווקא די ארבייטער־פארטיי האט אלעמאל אטאקירט די אנדערע פארטייען, אז זיי זארגען נישט גענוג פאר די ארבייטער. אויף דעם געביט איז אפנים די ארבייטער־רעגירונג אזוי אפהענגיג, ווי די קאנסערוואטארישע און ליבעראלע פארטייען. דער קריזיס איז אן אלגעמיינער. ער ריהרט אן די גאנצע וועלט. דער גורל האט געוואלט, אז פאר דעם ארבייטער־קריזיס אין ענגלאנד זאל זיין פעראנטווארטליך אן ארבייטער רעגירונג, וועלכע בעשטעהט פון סאציאליסטען, וועלכע האבען צייט לעבענס געקעמפט פאר דער בעפרייאונג פון'ם ארבייטער. דאס איז א טראגישע איראניע פון דער וועלט־געשיכטע.

נישט בעסער איז די לאגע פון דער ארבייטער־רעגירונג בנוגע דער פאליטיק אין אינדיען. די נאטווענדיגקייט פון אינדיען פאר ענגלאנד בענעמען די סאציאליסטען אזוי גוט, ווי די בירגערליכע פארטייען. אבער אלס אפאזיציע און אלס א פארטיי, וועלכע האט אויפגעשריבען אויף איהר פאן די בעפרייאונג פון'ם אימפעריאליזם, האט די ארבייטער־רעגירונג צוזאמען מיט דער אינטערנאציאנאלער סאציאליסטישער וועלט פערביטערט געקעמפט געגען דער פריהעריגער ענגלישער עקספלואטאציע־פאליטיק אין אינדיען. די פרייהייטס־בעוועגונג פון גאנדי האט זיך ארייונגעריסען אין דער צייט, ווען ביים רודער פון דער ענגלישער מאכט שטעהען מענשען, אין וועלכע אינדיען זוי די אנדערע קאלאניעס האבען אלעמאל געזעהען פריינט און מיטקעמפער. מאקדאנאלד האט געמוזט ארייזעצען אין תפיסה דעם אינדישען פרייהייטס־העלד גאנדי. ער האט געמוזט בעשטראפען די רעוואלוציאנערע אינדישע מאסען פאר דעם, וואס זיי האבען אנגעריהרט דעם זאלץ־מאנאפאל. ער האט געמוזט מיט געוועהר בלוטיג אונטערדריקען דעם אויסברוך פון אומרוהען אין אינדיען. ער האט געמוזט האנדלען אומעטום, לויט דעם מעטאד און דער טענדענץ פון אימפעריאליזם און האט נישט געהאט קיין שום מעגליכקייט צו ענטוויקלען א ספעציפישע קאלאניאל־פאליטיק אין הסכם מיט די סאציאלע אידעאלען, אויף וועלכע די ארבייטער־פארטיי אין ענגלאנד האט זיך באווירט און איז געוואקסען.

די טראגעדיע מאקדאנאלד איז א וועלט־טראגעדיע. די פאקטען, דער לעבען און זיינע פרעטענזיעס, די הצטרכותן פון דער פאלקס־עקזיסטענץ, זענען שטארקער און מעכטיגער, ווי אלע אידעאלען. פאר א פרוב צו פערווירקליכען סאציאליסטישע געדאנקען וואלט די ארבייטער־רעגירונג געמוזט בעצאהלען מיט איהר עקזיסטענץ. עס קען זיין, אז דער לינקער פליגעל פון דער ארבייטער־פארטיי איז גערעכט, בשעת ער בעהויפט, אז עס איז בעסער זיך צוריקצוקעהרען אין אפאזיציע־שטעלונג, איידער צו רעגירען ביי אנאפהענגיגקייט פון א בירגערליכער שיטה און פון די בירגערליכע פארטייען. אן ענגלישע רעגירונג איז אבער א וועלט־פאזיציע פון'ם סאציאליזם. פרייוויליג אויפגעבען אזא פאזיציע וואלט אין דער וועלט אויסגעטייטשט געווארען אלס א שוואכקייט און אומפעראנטווארטליכקייט. די מפלה וואלט נישט נאר געווען פון מאקדאנאלדס רעגירונג, נאר פון סאציאליזם בכלל. צוליב דעם קלאמערט זיך די רעגירונג מיט איהרע לעצטע כוחות אין דער מאכט און וועט מסתמא ערשט אוועקגעהען פון שלאכט־פעלד, בשעת עס וועט מעהר נישט זיין קיין שום מעגליכקייט אפצושאפען דעם אטעם.

דער סימאן־בעריכט וועגען אינדיען איז געווען פאר מאקדאנאלד א נייער קלאפ. א סור־פריז האט ער נישט געקאנט זיין. די סימאן־קאמיסיע האט אנגעהויבען איהר ארבייט ביי א קאנסערוואטארישער רעגירונג. ביי דער צונויפשטעלונג פון'ם בעריכט האט זיך די קאמיסיע געמוזט רעכענען מיט דער כוונה, וועלכע האט ארויסגערופען איהר שליחות. די כוונה איז בוודאי נישט געווען אינדיען צו בעפרייען, נאר צו געפינען א פארם פון פערוואלטונג, וועלכע זאל בעפרידיגען די אינדישע מאסען און גלייכצייטיג נישט פערקלענערען די מעגליכקייט פון ענגלאנד אינדיען צו עקספלואטירען. די רעגירונג פון מאקדאנאלד האט געוואוסט, אז דער בעריכט קען בעקומען א פנים, וועלכער וועט נישט הארמאנירען מיט דער פלאטפארמע פון א קאנסערוואטארישער רעגירונג, איידער מיט אן ארבייטער רעגירונג. מען האט מחמת דעם געהאלט אויפ'ן כאראקטער און אויפ'ן אינהאלט פון בעריכט משפיע זיין. מען האט מודיע געווען אין דער וועלט, אז אינדיען בעקומט א דאמיניאן, און אזא הבטחה האט נישט נאר אפגעגעבען די רעגירונג, נאר אפילו דער קעניג אליין, וועלכער איז אפשר אין הארצען, גיכער מסכים מיט דער אימפעריאליסטישער פאליטיק, איידער מיט די טענדענצען פון א סאציאליסטישער ארבייטער רעגירונג.

גארנישט אבער האט געהאלפען. סימאן האט געבראכט א בעריכט, וועלכער האט אפשר אן אביעקטיווע בערעכטיגונג. אין דער איצטיגער צייט אבער, ווי גאנץ אינדיען ליגט אין רעוואלוציאנערע קאנוואולסיעס, בשעת גאנדי ליגט אין תפיסה און בעת די גאנצע וועלט איז פעראינטערעסירט אין דער [illegible] ענטוויקלונג פון אינדיענס פרייהייטס־קאמף, איז אזא צייט קען דער סימאן־בעריכט נישט זיין קיין שום תשובה אויף די וועלט־געשעהענישע, וועלכע שפילען זיך אפ אויף דער גראנדיעזער אינדישער כשוף־טעריטאריע. זיך אפזאגען פון סימאן־בעריכט האט די רעגירונג נישט געקענט. דאס וואלט געווען אן אינצידענט, וועלכער וואלט געפיהרט צו א צוזאמענשטויס מיט דער עפענטליכער מיינונג אין ענגלאנד גופא. מאקדאנאלדס מפלה אין פארלאמענט וואלט געווען זיכער. ריזיקירען צופיל האט די היינטיגע רעגירונג נישט געטארט. מען האט געמוזט זוכען אן אנדער אויסוועג. האט מען געפונען אן אנדערע שאלה און, צי ער וועט דערגרייכען זיין ציל.

דער אינדישער וויצע־קעניג לארד ארווין האט אין שייכות מיט'ן סימאן־בעריכט פראקלאמירט די כוונה פון דער ענגלישער רעגירונג. ער האט געזאגט בעשטימט און הויך, אז דער סימאן־בעריכט איז נישט דער לעצטער פסק־דין. מען קען נאך איבערפרעגען און קומען צו אן אנדער אויספיהר. אמת, די רעגירונג וועט אויף איהר אייגענער אחריות דעם סימאן־בעריכט נישט מבטל מאכען, אזוי, ווי זי האט נישט געהאט דאס רעכט און קיין כח מבטל צו מאכען דעם בעריכט פון דער שאו־קאמיסיע וועגען ארץ ישראל. אין הארבסט אבער מוז פארקומען א בריטיש־אינדישע קאנפערענץ. די קאנפערענץ, האט געזאגט לארד ארווין, וועט נישט זיין געבונדען לויט די טעזיסען פון'ם סימאן־בעריכט. די אינדישע פראבלעם וועט אהעקגעשטעלט ווערען אין איהר גאנצער ברייט. עס קען זיין, אז מען וועט ארויסטראגען א בעשלוס פון אינדיען צו שאפען א דאמיניאן. דער סימאן־בעריכט וועט נאר זיין א יסוד פאר די בעראטונגען. אלע פראקלאמאציעס פון דער רעגירונג און פון קעניג בנוגע דער צוקונפט פון אינדיען וועלען אויף דער קאנפערענץ בעהאנדעלט ווערען. און לארד ארווין האט ווייטער ארויסגעזאגט די האפנונג, אז די קאנפערענץ וועט זיך בוודאי איניגען בנוגע די טענות און די שטרעבונגען פון די אינדישע מאסען. אינדיען וועט מוזען בלייבען א טייל פון דער ענגלישער אימפעריע. אבער מיר ווייסען, אז די נאציאנאלע בעוואוסטזיניגקייט וואקסט אין אינדיען מיט יעדען טאג. מחמת דעם קען קיין רייד נישט זיין, אז אינדיען זאל בלייבען אן עקספלואטאציע־געביט פאר אימפעריאליזם. רמזים, וועלכע זענען געווען גענוג קלאר, האבען איבערגעחזרט די הבטחה, אז [illegible] פון אלץ וועט אינדיען ווערען א דאמיניאן.

די דערקלערונג פון לארד ארווין האט אין ענגלאנד ארויסגערופען אן אפאזיציע. זי איז אבער נישט שטארק און קען נישט האבען קיין רעזולטאט. דער „דיילי מיל" זאגט, אז דער וויצע־קעניג פון אינדיען לארד ארווין איז א „פערהאלומטער, סענטימענטאלער האלבסאציאליסט". פון דער אנדערער זייט אבער מוזען אלע מודה זיין, אז די בעפארשטעהענדע ענגליש־אינדישע קאנפערענץ וואלט נישט געהאט קיין שום יסוד און קיין שום בערעכטיגונג, אויב דער סימאן־בעריכט וואלט שוין איצט געווארען א דין, אויף וועלכען מען קען נישט עובר זיין. די קאנפערענץ וואלט פערלארען איהר אינערליכען ווערט, ווייל זי קען נישט איבעראנדערשען מעהר קיין שום בעשלוסען פון דעם סימאן־בעריכט. דער גורל פון אינדיען וואלט זיין אויסגעשעפט. וועגען וואס זאל מען זיך בעראטען, וועגען וואס זאל מען רעדען, אויב די צוקונפטיגע פאליטיק איז שוין פאר דער בעראטונג און אלע פרטים דורך דער רעגירונג אקצעפטירט און בעשטימט. מען מיינט, מחמת דעם, אז די פראקלאמאציע פון לארד ארווין איז נישט מעהר, ווי א טאקטישער שריט. דאס איז אבער א טעות. די רעגירונג וויל פשוט געפינען א וועג, כדי אפצושוואכען דעם איינדרוק פון דעם סימאן־בעריכט און צו פערברייטערען די קאנצעסיעס לטובת אינדיען, וועלכע זענען אין סימאן־בעריכט קלאר פארמולירט.

די „ספאראטיסטישע" און אינדיען זענען נאך איצט נישט בעפרידיגט, זיי ווילען פולע אומאפהענגיגקייט און זענען נישט מסכים צו נעמען אנטייל אין דער ענגליש־אינדישער קאנפערענץ. אלע אנדערע פאליטישע פארטייען אין אינדיען אבער האבען ארויסגעזאגט זייער גרייטקייט צו פערהאנדלען און דערווייל זיך אפצוזאגען פון דעם פאסיווען ווידערשטאנד, וועלכער איז געווארען פראקלאמירט אין גאנץ אינדיען. אין זייער דעקלאראציע לייגען די אינדישע פארטייען דעם טראפ אויף דעם פסוק פון ארווינס רעדע, וועלכער זאגט, אז די קאנפערענץ וועט קיינעם נישט צווינגען זיך אפצוזאגען פון זיינע פרינציפען און אז קיין שום היזק וועט פאר אינדיען נישט ברענגען אזא בעראטונג.

עס קען נישט זיין קיין ספק, אז די רעדע פון לארד ארווין האט אויף די אינדישע פארטייען געהאט א שטארקע פעולה. מען קען האפען, אז ביז צו דער קאנפערענץ וועט איצט זיין אין אינדיען רוהיג. די פארטייען האבען שוין איצט אויפגעפאדערט אלע מיטגלידער פון'ם אינדישען קאנגרעס אבצורייסען די רעוואלוציאנערע ארבייט און דערווייל מותר צו זיין אויפ'ן פראקלאמירטען פרינציפ, אז קיינער זאל זיך נישט בעטייליגען אין אונטערהאנדלונגען און בעראטונגען מיט דער ענגלישער רעגירונג. די לינקע פארטייען אין ענגלאנד זאגען ארויס זייער צופרידענקייט מיט די פרינציפען פון ארווינס רעדע. דער „ניוס כראניקל" שרייבט: „לארד ארווין האט א גרויסען פערדינסט, ווייל ער האט דורך זיין רעדע גורם געווען, אז חשובע אינדישע פאליטיקער וועלען זיך אוועקזעצען ביי איין טיש צוזאמען מיט ענגלישע מלוכה־רעפרעזענטאנטען".

א מפלה האט געהאט מאקדאנאלדס רעגירונג אין גענף. דער בעריכט פון דער שאו־קאמיסיע וועגען ארץ־ישראל האט דארט נישט געפונען די אנערקענונג, וועלכע די רעגירונג האט דערווארט. די מאנדאט־קאמיסיע האט ארויסגעזאגט איהר פערוואונדערונג, אז ענגלאנד זאל פערטיידיגען אן ארץ־ישראל־פאליטיק, וועלכע שטעהט אין א

(ווייטער זעה 11־טען זייט).

קאמף פון די „נאסע"

וועט אמעריקאנער פראהיביציע אבגעשאפט ווערען

(א בריף פון אמעריקא)

וועט דער פערקויף פון משקה אין די פעראייניגטע שטאטען ווידער ווערען געזעצליך? וועט דער קאמף געגען פראהיביציע זיין א געלונגענער? דאס זענען פראגען, וועלכע די אמעריקאנער שטעלען זיך שוין כמעט יאהרען — כמעט באלד נאכדעם, ווי משקה איז געווארען אנ'אומגעזעצליכע זאך אין אנקעל־סעמ'ס מדינה און דער קאמף געגען דער פראהיביציע־גזירה האט זיך אנגעפאנגען.

נאך קיינמאל נישט האט א געזעץ אין דער געשיכטע פון דער יענקי־רעפובליק ארויסגערופען אזא דאזיגען קאמף פון ביידע צדדים, ווי דאס פראהיביציע־געזעץ: א העפטיגען קאמף פון איין זייט אז דאס דאזיגע געזעץ זאל ווערען א [illegible] ווירקליכקייט — און פונקט אזא העפטיגען קאמף פון דער אנדערער זייט געגען דעם, אז משקה זאל זיין א „[illegible] ארטיקעל". די געשיכטע פון די פעראייניגטע שטאטען אין די לעצטע 10 יאהר איז ענג פערבונדען מיט דעם צוויי־זייטיגען קאמף. מ'קען נישט אנרופען קיין געזעלשאפטליכע, קיין פאליטישע אדער אנדערע פראגע אין צו דער זעלבער צייט נישט אנרירען דעם ענין. און יעדע בעוועגונג כמעט ציהט איהר יניקה פון די פראהיביציאניסטען אדער אנטי־פראהיביציאניסטען.

די ערשטע עטליכע יאהר זענען געווען שווערע פאר די „נאסע". עס האט אויסגעזעהן, אז די „טרוקענע" זענען די זיגער אין דעם קאמף. די סימפאטיע פון א גרויסען טייל פון'ם אמעריקאנער פאלק און פון די לייטענדע עלעמענטען איז געווען אויף דער זייט פון דעם פערבאט־געזעץ. עס איז געלונגען די פוריטאנישע עלעמענטען — וועלכע האבען שטענדיג געקוקט קרום אויף דעם פרייען פערקויף פון משקה — צו שאפען דעם איינדרוק, אז מיט דעם געזעץ האלט מען ביים אפשאפען א גרויסען געזעלשאפטליכען איבעל. עס איז אויך געווען א פראגע פון עקאנאמיע.

די קעמפענדע צדדים זענען נאך נישט געקומען צו קיין פערשטענדיגונג און, זאל כולם, מ'האט נאך דער בעפעלקערונג גופא נישט געגעבען קיין געלעגענהייט ארויסצוגעבען איהר אורטייל.

אבער די צייט און די אגיטאציע האבען זייער ווירקונג געלאזט פיהלען. די אמעריקאנער לעבען אפשר איצט איבער די לעצטע פאזע פון דעם קאמף געגען דעם פראהיביציע־געזעץ. די „נאסע" קעמפען איצט מיט א פרישען מוט און צילען פאר דער ענדערונג פון דעם וואלסטעד־געזעץ — אדער אפשר גאר פאר דער ענדערונג פון דער קאנסטיטוציע און פאר דער גאנצער אפשאפונג פון דעם משקה־פערבאט. אין פארהאן בולטע סמנים, אז דער קאמף איז אויפ'ן וועג פון ערפאלג. די בעוועגונג פון די „נאסע" מאכט פארשריט.

אט, למשל, דרוקט אזא געזעץ־אפהיטענדע צייטונג, ווי די ניו־יארקער „וואורלד". יעדען טאג אויף דער ערשטער זייט די נעמען פון די לעצטע „נאסע" רעקרוטען, וואס זענען פריהער געווען פארקעמפער פון פראהיביציע. און אט, טרעטען ארויס פאר דער אפשאפונג פון פראהיביציע אזעלכע רעספעקטאבעלע בירגער, ווי א שטאט־ריכטער, ריכטער דושין נאריס אלז מיט קעהרען באמטע, געוועזענע קאמישאנער'ס פון קרימינעלער אויסבעסערונג אין ניו־יארק, און אדאלף לואסאן, א בעקאנטער פילאנטראפ, און מיט די אנדערע פערזענליכקייטען, וועלכע זענען פריהער געשטאנען אינ'ם לאגער פון די „טרוקענע", וועלכע די האבען איצט פערלאזט, ווייל די האבען זיך איבערצייגט, אז דער פערבאט אויף משקה האט א דעגענעריערענדע ווירקונג אויף א גרויסען טייל פון דער בעפעלקערונג.

און אט קומט אזא איינפלוסרייכע צייטונג, ווי די באלטימארער „סאן" און ווייזט אן מיט ציפערען אז די צאהל פון לייטענדע „טרוקענע" ווערט וואס א טאג קלענער, און אז אין דער צייט, וואס די רייהען פון די „טרוקענע" ווערען שיטערער, האט מען נאך נישט געהערט פון איין „נאסען", וואס זאל איבערגעהן אין דעם לאגער פון די פראהיביציאניסטען!

און צו דעם אלעם האט דער סופרים־קאורט פון די פעראייניגטע שטאטען נישט ווייניג אויסגעהאלפען די נאסע, מיט וואס זי האט ערקלערט, אז דער קויפער פון משקה איז נישט קיין געזעץ־ברעכער. כאטש ער ווייסט בעת ער קויפט זי, אז דאס איז קאנטראבאנד, און אז דער פערקויפער איז א פערברעכער.

דערצו דעם זענען נאך פארהאן אנדערע ערשיינונגען, אויף וועלכע די נאסע לייגען האפנונגען. סענאטאר דושאנס, צום ביישפיל, דער, וועלכער האט געמאכט דעם פארשלאג, אז די ברעכער פון דעם פראהיביציע־געזעץ זאלען אונטערווארפען זיין צו א געפענגניש־טערמין פון פינף יאהר און צו א געלד־שטראף פון 10,000 דאלאר — איז דורך דער עפענטליכער מיינונג געטריבען געווארען צו דער ערקלערונג, אז אויב זיין שטאט וואשינגטאן זאל שטימען פאר א מאדיפיצירונג אדער פאר דער אפשאפונג פון דעם משקה־געזעץ, וועט ער זיך אונטערווארפען דעם בעשלוס און סענאטאר וואלש איינער פון די „טרוקענע" פאנאטיקער האט געמוזט פאר נייטיג בעקאנט צו מאכען, אז ער איז וויליג, אז די וועהלער פון זיין שטאט (מאנטאנא) זאלען אויסדריקען זייער האלטונג צו פראהיביציע דורך א רעפערענדום — און נאך צוגעגעבען: „איך וועל נאטירליך פאלגען דאס, וואס די וועהלער וועלען בעשטימען דורכ'ן רעפערענדום".

אבער דעם גרעסטען זיג, וואס די „נאסע" האבען ביז איצט געהאט, איז געווען די רעדע פון דוואיט מאראו אין ניו־דזשערזי. מאראו, דער געוועזענער רעפובליקאנישער אמבאסאדאר קיין מעקסיקא, א [illegible] רעפובליקאנער, וועלכער האט ביי זיך געפיעלט צו פאדערען דאס רעכט פון יעדען שטאט צו בעשטימען פאר זיך און טראץ דער פעדעראלער קאנסטיטוציע געוויסע געזעצען, וואס פאסען אלהם אדער נישט. מיט דעם האט מאראו פשוט אנגעדייט, אז די צייט איז שוין געקומען, ווען דאס פעדעראלע געזעץ קען נישט דיקטירען די „נאסע" שטאטען, אז זיי זאלען אפהיטען די משקה־גזירה. נאך מעהר: אויף מארגען נאך מאראו'ס רעדע איז סענאטאר ביום ארויסגעקומען מיט דער ערקלערונג, אז מאראו'ס לאזונג וואלט געמיינט, אז ווייניגסטענס צעהן שטאטען וואלטען אפגעשאפט פראהיביציע.

פון דעם אלעם איז זעהן, אז די משקה־בעוועגונג האט אין די לעצטע צייטען געמאכט א היבשען פארשריט — א פארשריט, וואס דריקט זיך אויס אויף פערשיעדענע אופנים און אנגעדייט איז דער פאדערונג, אז די פראגע זאל געשטעלט ווערען צו א רעפערענדום. און אויב עס זאל באמת קומען צו א רעפערענדום אין די גרעסערע שטאטען — און שטאטען למשל, ווי ניו־יארק, פענסילוואניע, אילינאי און אנדערע פון זייער גרויס און וויכטיגקייט — קען מען שוין זיכער זיין, אז די אנדערע טיילען פון דער יענקי־רעפובליק וועלען במילא צושטעהן צו דער בעוועגונג.

פארהאן נאך איין שטערונג אויף דעם ערפאלג־וועג פון די „נאסע": זייער אומפעהיגקייט פארצולעגען א בעשטימטען און געאייניגטען פראגראם. זיי זענען איינשטימיג אין דער אפשאפונג פון דעם וואלסטעד־געזעץ: זיי זענען דאס אבער נישט בנוגע דעם אופן ווי־אזוי דער פערקויף פון משקה זאל ווידער איינגעפיהרט ווערען. די „טרוקענע" נוצען אויס אט די אומאיינסקייט פון זייערע געגנער. דאס שוואכט אויך אפ זייער פראפאגאנדע. דער דורכשניטליכער מענש וויל מען זאל איהם קלאר אנווייזען, וואס עס וועט זיין, ווען דאס איצטיגע משקה־געזעץ וועט אפגעשאפט ווערען. ער שטעלט זיך נישט צופרידען מיט אבסטראקטע אנצוהערענישען וועגען דעם קומענדען סיסטעם פון משקה־פערקויף. ער ווייסט נישט, וואס עס איז דער קאנאדער אדער דער שוועדישער סיסטעם און א טייל פון די „נאסע" ווייסען דאס אויך נישט.

דאס זענען אבער פונדעסטוועגען בלויז דעטאלען, זייטיגע זאכען, וועלכע שטערען נישט דעם הויפט־שטראם פון דער בעוועגונג געגען פראהיביציע. זיכער איז עס, אז מיר שטעהען אויף דער שוועל פון א צייט, ווען פראהיביציע — אין איהר איצטיגער פארם — יעדענפאלס — וועט זיין א זאך פון דער פערגאנגענהייט אין דער גרויסער נארד־אמעריקאנער רעפובליק.

ל. בנימין

לאדז, 18 יולי 1930

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 18 יולי 1930

וועגן יודישען פאנאטיזם!

(געדאנקען און בעטראכטונגען)

פון דר. א. גינזבורג

מיט א געוויסער צייט איז מיר אויסגעקומען צו לייענען א קליין ביכעל פון דעם בערימטען ענגלישען מאטעמאטיקער און פילאזאף בערטראנד ראסעל. אין יענעם ביכעל רעדט ער וועגן די כינעזער און וועגן זייער קולטור.

בערטראנד ראסעל איז א גרויסער פערעהרער און באוואונדערער פון דער כינעזישער נאציע און פון דער כינעזישער קולטור. ער מיינט, אז מיר, איי-ראפעער און אמעריקאנער, האבען זיך נישט מיט וואס צו גרויסען געגען זיי. מיר שטעהען העכער פאר זיי בלויז אויף די געביטען פון טעכניק און אינדוסטריע. מיר האבען מעהר און בעסערע מאשינען און קענען מעהר פראדוצירען, אבער ווען עס קומט צו אמת'ע קולטור האבען מיר זעהר פיל צו לערנען פון די כינעזער.

די כינעזער, מיינט ראסעל, האבען א געזונטע-רען, א קלוגערען און איבערהויפט א מענשליכערען אופ'ן לעבען. זייער לעבענס-פילאזאפיע איז נישט בלויז א קלוגערע, נאר אויך א ברייטערע און א ווארימערע.

זיי זענען נישט אזוי ענגהארציג, אזוי ווילד-פאנאטיש ווי דאס זענען מיר. זיי ווייסען און פיהלען אז עס איז דא מעהר ווי איין אמת און מעהר ווי איין וועג, וואס פיהרט צו ריה און צו גליק. די זענען העכער טאלעראנט. זיי קענען פערטראגען מיינונגס-פערשידענהייטען. האלטענדיג זיך ביי זייערע אייגענע מיינונגען און איבערצייגונגען, קענען זיי פונדעסטוועגען שעצען און אכטען די מיינונגען, גלויבענס און איבערצייגונגען פון אנדערע מענשען. זיי קימערען זיך נישט וועגן דעם, אין וואס יענער גלויבט אדער גלויבט נישט. ביי זיי איז קיין חלוק נישט צי יענער איז אנ'אטעאיסט, א קאנפוציאנער, א בודיסט, א קריסט, צי א יוד. וואס זיי זענען זענען זיי אבער מענשען זע-נען ד'.

און רעדענדיג אזוי וועגן די כינעזער, דערמאנט בערטראנד ראסעל פארביגעהענדיג אויך אונז יודען. און ער דערמאנט אונז נישט צום גוטען. ער מיינט, אז מיר האבען קאליע געמאכט די אייראפעאישע פעל-קער, וועלכע האבען פון אונז איבערגענומען די מאוסע מדה פון אומטאלעראנץ און ענגהארציגען פאנאטיזם. די, די אייראפעאישע פעלקער, האבען צוזאמען מיט דעם יודישען גאט און מיט דעם יודישען מאנאטעאיזם אויך איבערגענומען דעם יודישען פאנאטיזם און די יודישע אומטאלעראנץ.

איך מוז זיך מודה זיין, אז ווען איך האב עס געלייענט, האט עס מיר שטארק וועה געטאן. וואו נאר א צרה, דאכטען זענען מיר. אליין האבען מיר קאליע געמאכט. מיין יודישע איבער-עמפינדליכקייט האט דערפון געליטען. און ביי זיך אין הארצען האב איך שוין געהאט בעשלאסען, אז ראסעל איז אנ'-אנטיסעמיט, נישט פון די כוליגאנעס-אנטיסעמיטען, וואס מאכען פאגראמען, נאר א גייסטיגער אנטיסעמיט, און מיר האט טאקע פערדראסען, וואס אויך ראסעל, דער גרויסער געלעהרטער, דער טיפער דענקער און סאציאליסט דערצו, — וואס אויך ער איז געפאלען אלס א קרבן פון דעם אנטיסעמיטיזם.

מיין גרויס דרך-ארץ פאר ראסעל'ן האט מיר אבער געצוואונגען זיך מעהר אריינצוטראכטען אין זיינע ווערטער. און וואס מעהר איך האב זיך אין זיי אריינגעטראכט, אלץ מעהר האב איך איינגעזעהן, אז ער איז נישט אין גאנצען אומגערעכט. מיר זענען אין דער ווירקליכקייט אנ'אומטאלעראנט פאלק, א פאלק פון פאנאטיקער, א פאלק וואס קען זעהן בלויז איין ריכטונג, איין איין ליניע. און מיר זענען אזוי שוין פאר די לעצטע צוויי און א האלב צו דריי טוי-זענד יאהר.

געווען אמאל א צייט, שוין לאנג צוריק, ווען מיר זענען געווען, ווי אלע אנדערע אלטע פעלקער. מיר האבען געהאט מעהר ווי איין גאט און מעהר ווי איין אמת. עס זענען געווען שטאם-געטער און לאקאלע געטער. עס זענען געווען אפילו פאמיליען-געטער.

שפעטער, ווען די צוועלף שטאמען און שבטים האבען זיך צוזאמענגענאסען און פעראייניגט צו איין נאציע, איז פון די אלע לאקאלע, שטאם און פאמיליען-געטער געווארען איין גאט — איין נאציאנאלער גאט.

און נאך שפעטער, צוליב פערשידענע היסטארישע אורזאכען, איז פון דעם נאציאנאלען גאט געווארען אנ'אינטערנאציאנאלער, אנ'אלוועלטליכער, אנ'אוניווערזאלער, דער שאפער פון הימעל און ערד און דער פא-טער פון אלע מענשען.

דאס איז געווען א געוואלדיגער שפרונג פאר-ווערטס פאר די פילאזאפישע זין און פאר די עטי-שען. איין שאפענדע קראפט, וואס דער-קלערט אלע נאטור דערשיינונגען און איין גאט-פאטער, וואס מאכט אלע מענשען פאר ברידער.

איז דאך גוט. איז אבער די צרה, וואס צוזאמען מיט דעם בעגריף פון איין געטליכקייט האט געמוזט קומען דער בעגריף פון איין אמת. איין איינציגע, אוניווערזאלער, אייביגער גאט און איין אמת, וואס איז „דער שטעמפעל פון גאט".

און קוים גלויבט איהר, אז עס איז פאראן בלויז איין איינציגער אמת, און אז איהר זייט עס דער איינציגער בעזיצער פון דעם דאזיגען אמת, מוזט איהר, טאקע צוליב מענשען-פריינדליכקייט און מענשען-ברידערליכקייט, ארויפצווינגען אייער אמת, אייער אמת'ן אמת, אויף די אנדערש גלויביגע און אנדערש דענקענדע. איהר מוזט זיי מאכען גליקליך. איהר מוזט מאכען די „בלינדע צו זעהן און די טויבע צו הערען". איהר טוט עס מיט גוטען, דורך ארגומענטען און מענות, אויב עס איז מעגליך. מיט בייזען, דורך פייער און שווערד און אלערליי געוואלד-מיטלען, אויב מען קען נישט מיט גוטען.

עס איז אמת, מיר יודען האבען, ווייניגסטענס פאר די לעצטע צוויי טויזענט יאהר, נישט ארויפגע-צוואונגען אונזער אמת אויף אנדערש-גלויביגע דורך געוואלד, אבער דאס האט זיך גענומען דערפון, וואס מיר זענען געווען שוואך, וואס מיר האבען פשוט נישט געהאט די כחות אויף דעם.

די אידעע פון אנ'איינציגען גאט, און נאטירליך אויך פון אנ'איינציגען אמת' האבען די אייראפעאישע פעלקער איבערגענומען פון אונז יודען. און אזוי ווי די דאזיגע פעלקער האבען שוין יא געהאט די נויטיגע כחות דערצו, האבען זיי זיך טאקע באלד גענומען צו ארויפצווינגען זייער אמת'ן אויף אנדערש-גלויביגע דורך פייער און שווערד. זיי האבען עס אפט געטוהן מיט די בעסטע כוונות. זיי האבען געוואלט גליקליך מאכען זייערע מיט-מענשען וואס האבען נאך נישט דערזעהען די אמת'ע ליכט, — גליקליך מאכען אויב נישט אויף אונזער זינדיגער וועלט איז לכל הפחות אויף יענער וועלט, אויפ'ן „עולם האמת"... די אלערליי „קוועמאדאס" פון מיטעל-אלטער וואס האבען געברענט און געבראטען סאי יודען און סאי קריסטליכע אפיקורסים, האבען געמיינט פערדאמטע ערגסטע די גליקליך צו מאכען.

די אידעע פון איין גאט האט געמוזט פיהרען צו דער אידעע פון איין אמת, און די אידעע פון איין אמת האט געמוזט פיהרען צו אומטאלעראנץ און צו פאנאטיזם.

* * *

ביי פיל פון אונז איז די אידעע פון איין גאט אפגערוקט געווארען אין הינטערגרונט. מאנכע גלויבען איבערהויפט נישט אין קיין שום גאט און אנדערע ווידער אינטערעסירען זיך נישט מיט דער דאזיגער פראגע. די פראגע פון גאט איז ביי פיל נישט מעהר א פראגע פון לעבען און טויט. אבער מיר אלע, מיט גאנץ ווייניגע אויסנאהמען, זענען נאך עד היום „פעסט איבערצייגט", אז עס עקזיסטירט איין איינ-ציגער אמת, וואס איז גילטיג פאר אלעמען גלייך. דערצו זענען מיר זיכער יעדער איינער פון אונז, אז מיר זענען עס די גליקליכע בעזיצער פון יענעם גאלדענעם פייגעל, פון יענעם אמת'ן אמת...

אנשטאט דעם איין איינציגען גרויסען אלוועלט-ליכען גאט האבען מיר זיך בעשאפען א גאנצע האפטע פון געצען און אפגעטער... יעדער איינער מיט זיין געץ און מיט זיינע הייליגע. זענען מיר דעריבער געבליבען די זעלביגע אומטאלעראנטע פאנאטיקער, וואס אונזערע עלטער-עלטער זיידעס זענען געווען. נישטא קיין אנדער אמת אחוץ אונזערער. דער, וואס דענקט און גלויבט אנדערש איז א לומפ, א פערעטער און אליין, וואס איז קארט שטעהט. אמאל האט מען נישט געטארט זאגען קיין קרום ווארט געגען משה רבינו און ביי די קריסטען געגען יעזוסען, איצטער טאר מען נישט זאגען קיין קרום ווארט געגען... פארשיי-דענע הייליגע...

איך גיי'ס כ'שטעט ווי עס איז ביי די אומות העולם, אבער דער יודישער אטעאיסט איז פונקט אזוי פרום און זיין אטעאיזם, פונקט אזוי אומטאלעראנט און פא-נאטיש, ווי עס איז געווען זיין עלטער-עלטער זיידע, דער פרומער צדיק, און זיין פרומקייט. און אזוי איז אויך דער יודישער אנארכיסט, קאמוניסט, מארקס-ליסט און די אלע אנדערע יודישע איסטען.

די אידעע פון אנ'איינציגען גאט איז און איהר צייט אהן שום ספק געווען זעהר א גרויסער ביטראג צום מענשליכען פראגרעס, סאי אין פילאזאפישען און נאך מעהר עטיש. מיר האבען זיך הערט נישט פאר צו שעהמען. מיר דאכט זיך אבער, אז די צייט איז שוין געקומען, אז מיר בעפרייט די „אויפגעקלערטע" צווישען אונז, זאלען נישט זיין אזוי זיכער ביי זיך מיט אונזערע אמת'ן, אז מיר זאלען זיך אנפאנגען צו לערנען די מדה פון טאלעראנץ, צו קענען הערען אנדערש-דענקענדע און אנדערש-גלויביגע.

קיין אבסאלוטער אמת איז פאר אונז מענשען נישטא. פאר אונז קען עקזיסטירען בלויז א מענשליכער אמת.

און מענשליכע אמת'ן זענען דא מעהר ווי אי-נער צו

דער בעל שם און זיין תלמיד

א פאלקס-מעשה'לע

פון י. ליפער

ויהי, און סאיז געווען, אז דער בעל שם איז קראנק געווארען, האט ער געהייסען רופען צו זיך אלע זיינע תלמידים כדי צו בענשען זיי פאר'ן שיי-דען זיך מיט דער וועלט. יעדען איינעם פון זיינע תלמידים האט ער געזאגט צו האנדלען מיט אנ'אנ-דערן סוחר, געבענדיג דערביי זיין ברכה.

ביי איינעם פון זיינע בעסטע און עלטסטע תל-מידים, ר' אברהמ'ל חריף, האט זיך דער בעל שם טוב טיף פערטראכט.

מיט גרויס אימה זענען אלע געשטאנען און גע-ווארט אויף דער לעצטער ברכה, וואס דער רבי דארף געבען זייער בעליבטען חבר ר' אברהמ'ל חריף. ענדליך האט זיך דער בעל שם טוב א הויב געטאן און געזאגט: אברהמ'ל, דו וועסט מוזען זיין א גנב בכדי צוריק צו ברענגען א יודישע נשמה נאר נישט לאנג וועט דאס דויערען, וועסט האבען הצלחה!

ר' אברהמ'ל האט גענומען שטארק וויינען אויפ'ן קול און געפאלען דעם בעל שם טוב צו די פיס מיט געבעט:

— הייליגער רבי! מיין טאטע מיין זיידע און מיין עלטער-זיידע זענען געווען רבנים און רביים, מיין ווייבס יחוס ציהט זיך ביז דעם ארי-הקדוש, כ'וועל פאר בושה מוזען חלילה ווערען א „מאבד את עצמו לדעת"!

דער בעל שם טוב האט געהייסען ר' אברהמ'לען אויפשטעהן, איבערחזרענדיג די ווערטער:

— כ'זאג דיר, אבער צו, אז לאנג וועסטו קיין גנב נישט זיין!

יאהרען זענען אוועק, דער בעל שם טוב איז שוין לאנג געווען אויפ'ן עולם האמת, ר' אב-רהמ'ל מיט זיין ווייב האבען געהאלטען אין איין בע-טען דעם רבונו של עולם מבטל צו מאכען דעם ביטערען גזר דין, ווען ביי ר' אברהמ'לען איז געווא-רען שלעכט האט ער גענומען ווייב און קינדער און זיך איבערגעקליבען אין די גרויסע שטאט ווארשא, געדענקענדיג אין „משנה מקום, משנה מזל".

אין דער גרויסער שטאט האט זיך טאקע א ביסעל פערבעסערט, די קינדער מיט'ן טאטען האבען גענומען א ביסעל פערדינען און אפגעגעבען א שבח פאר זיין גרויס חסד.

און ווען ר' אברהמ'לס הויז איז שוין געווען מיט אלעם צופרידען האט געטראפען: דריי קינדער זענען קראנק געווארען, דאקטוירים זענען געקומען יעדען טאג, און אז דאס ביסעל אנגעזאמעלט געלד האט איינ-גענומען פערשווינדען, האט מען אנגעהויבען ארויספערקויפען פערשידענע שטובער-זאכען און מ'איז דערגאנגען דערצו, אז סאיז שוין נישט געבליבען על מון סעודה אחת, אפילו א שטיקעל טרוקען ברויט.

ר' אברהמ'ל האט דעמאלט פערשטאנען אז עס איז געקומען די צייט ווען עס וועלען מקוים ווע-רען די ווערטער פון זיין גרויסען רבי'ן: „דו וועסט מוזען זיין א גנב!".

מיט טרערען אין די אויגען האט ער פערלאזט זיין הויז מיט'ן געדאנק צו געהן גנבענען, און גאס האט געהערשט א טויטע שטילקייט, סאיז געווען שפעטע שעה אין דער נאכט, ווען אברהמ'ל איז גע-גאנגען מיט לאנגזאמע טריט, טראכטענדיג וואס ער געהט איצט טון, וויסענדיג אבער, אז עס קען איהם קיין שלעכטס נישט געשעהן, ווייל דער רבי האט אזוי געהייסען, איז ער געווארען מוטיגער און גע-נומען זוכען א זיכער ארט צו גנבענען. ער האט דע-ריבער בעשלאסען צו גנבענען פון א באנק וואו עס געפינט זיך זיכער געלד.

ר' אברהמ'ל האט זיך א ווײלע פערטראכט און דערנאך אויסגעשריגען א גיין, כ'וועל דאס געלד נישט גנבענען, וואו געפינט זיך געלד פון אלמנות, און יתומים און אזא געלד טאר מען נישט נעה-מען. נישט קענענדיג אבער בייסטעהן דעם נסיון האט ער גענומען נאר איין רובל אויף איבערצו-לעבען דעם מארגענדיגען טאג.

ארויסגעהענדיג פון דער באנק האט ער נישט געקענט די שלעסער צוריק פערשליסען און גע-מוזט די גאנצע נאכט היטען אז א צווייטער זאל דורך איהם די באנק נישט בעגנבענען, אויף צומארגענס איז אין דער באנק געווארען א מאראראם, די בוכ-האלטערס און קאסירערס האבען גענומען רעכנען און קאנטראלירען, ביז ס'איז זיי מיט מיה געלונגען פעסטצושטעלען, אז ס'פעהלט ווי נאר איין רובל, פון דעם טאג אן איז אין יעדען פריהמארגען געווארען א מהומה אין אנ'אנדערע באנק און אומעטום האט זיך ארויסגעוויזען אז ס'פעהלט נאר איין רובל.

די קלאנגען וועגען דעם, אז יעדען טאג קומט פאר א גנבה אין אנ'אנדערע באנק האבען דערגרייכט צו דעם אינספעקטאר פון דער פאליציי (א משומד) וועלכער איז געווען בעקאנט אלס דער פעהיגסטער און אויסגעפינען פערברעכערישע הענט.

זיבען טעג כסדר פלעגט ר' אברהמ'ל יעדען טאג ארויסנעהמען א רובל אויף איבערצולעבען דעם מארגענדיגען טאג. היטען א גאנצע נאכט ביז סאיז אנגעקומען דער ערשטער בעאמטער און דאן איז ער אהיימגעגאנגען שלאפען.

דעם אכטען טאג ביינאכט בעת ר' אברהמ'ל איז שוין געווען נאהענט צו א באנק, האט ער פלוצ-לינג דערזעהען א בעטלער מיט טארבעס איבערגע-בענדיג איהם, אז ער גערט גנבענען.

דער אינספעקטאר, פערקליידעט אלס בעטלער, האט אזוי איהם געוואלט אויסגעפינען דעם גנב פון די איינציגע רובלס, ווי זענען דאן ביידע צוזאמ-מען צוגעקומען צו דער באנק. ר' אברהמ'ל האט געהייסען דעם בעטלער עפענען די שלעסער און ווען יענער האט עס מיט אלע כחות נישט געקענט עפענען, האט ער זיי אליין געעפענט, אנדערהאלבענדיג בלויז דעם שלאס פון דער ערשטער איזערנער טיר. און דער קאסע איז געווען פיל זילבער און גאלד-געלד. דער בעטלער האט צעלייגט זיינע טאר-בעס, ווילענדיג זיי אנשיטען מיט געלד, אבער ר' אברהמ'ל האט איהם נישט געלאזט נעהמען מעהר ווי איין רובל, זאגענדיג אז דאס געלד געהער צו אלמנות און יתומים. און ווען זיין טענה'ך האט אויף דעם בעטלער נישט געווירקט, האט ער איהם ארויס-געלאזט א פייערדיגען פאטש אזוי, אז יענער האט געמוזט מסכים זיין צו נעהמען נאר איין רובל.

ארויסגעהענדיג פון דער באנק האט דער בעט-לער געוואלט וואס שנעלער אוועק, ר' אברהמ'ל האט איהם אבער איינגעהאלטען און געזאגט: עפע-נען קען איך, אבער נישט צומאכען. דו מוזט מיט מיר היטען א גאנצע נאכט, אז א צווייטער זאל נישט קומען גנבענען.

ביידע האבען טאקע געווארט א גאנצע נאכט ביז דער ערשטער באנק-בעאמטער איז געקומען.

אהיימגעהענדיג זענען ביידע פון גרויס מידקייט אנטשלאפען געווארען.

און חלום האט זיך דער בעל שם טוב בעוויזען צו ר' אברהמ'לען און געזאגט:

— געדענקסט וואס איך האב דיר צוגעזאגט, פון היינט אן וועסטו מעהר קיין גנב נישט זיין.

צו דערזעלבער צייט האט זיך דער בעל שם טוב בעוויזען אויך צו דעם אינספעקטאר-בעטלער, וואס ער האט איהם צוגעזאגט איז געבליבען בסוד, מיר ווייסען אבער יא, אז נאך דעם האט דער אינספעקטאר בעזוכט ר' אב-ר' אברהמ'לען, איבערגעלאזט איהם א גרויסע סומע געלד, געזאגט איהם, אז דער בעטלער פון ביי נאכט איז ער אליין געווען און דער בעל שם טוב האט זיך צו איהם בעוויזען ביינאכט און געזאגט איז צוליב דעם, וואס ער, דער אינספעקטאר האט געדארפט ווערען צוריק א יוד האט ר' אברהמ'ל גע-מוזט ווערען א גנב.

דאס ווייטערדיגע לעבען פון ר' אברהמ'לען מיט זיין ווייב און קינדער איז געווען מיט גרויס הצל-חה, ס'האט גערוהט אויף זיי דעם בעל שם טוב'ס ברכה.

רבי נחמן בראצלאווער און זיינע חסידים

איינער פון די שענסטע און ליכטיגסטע פיגורען אין דער חסידישער וועלט

פון ד"ר א. ש. האראדעצקי

אזוי לעבען די בראצלאווער חסידים זעהר ארים און געדריקט, בעגנוגענען זיך מיט דאס ווייניגסטע און מיט דאס נויטווענדיגסטע. אויף דעם האבען זיי א צוואה (טעסטאמענט) פון זייער רבי'ן, דאס עס איז בעסער זיין א בעל-חוב (שולדיגער) ביי זיך, ביי זיין פאמיליע, איידער צו זיין א בעל-חוב ביי דעם קרעמער און ביי אנדערע. ווייל אין ווירקליכקייט איז דאך דאס גאנצע לעבען אויף דער וועלט מעהר נישט ווי א לעבען אויף א געוויסער צייט (הוי-שעה), א לעבען, מיט וועלכען עס לוינט גאר נישט צו האבען צו טאן.

ווי אראניש ביטער און ווי טיף איז פאלגענדער אפאריזם פון רבי נחמן בראצלאווער: „אט זאגען אלע מענשען, דאס עס זענען דא צוויי וועלטען: די וועלט (עולם-הזה) און יענע וועלט (עולם הבא). יענע, וועלט? נו, גלויבען מיר דאך אלע, דאס יענע וועלט עקזיסטירט. די וועלט? יא, אפשר איז ערגעץ וואו דא אויך די וועלט, אונזער וועלט איז אבער מעהר נישט ווי א גיהנום. אלע מענשען האבען נאר יסורים און צרות — און די וועלט עקזיסטירט אייגענטליך גאר נישט".

4

זעהר שעהן זאגט ער אויך אין אנאנדער ארט: דער טויטער לאכט געוויס, ווען ער הערט, דאס מען בעוויינט איהם. פארוואס וויינט מען אבער זיין טויט? עס איז פונקט ווי מען וואלט געזאגט דעם טויטען: א שאד וואס דו ביסט געשטארבען! עס וואלט דאך בעסער געווען, ווען דו וואלסט לענגער געלעבט אויף דער וועלט, וואלסט נאך מעהר צרות געליטען אויף דער וועלט, וואלסט דיר נאך שלעכטער און ביטערער געווען — א שאד!!"...

דער אמת איז אויך איינער פון די גרונט-פרינציפען, אויף וועלכע עס בויט זיך אויף דער בראצלאווער חסידיזם. דעריבער זענען דא א סך בראצלאווער חסידים, וועלכע היטען זיך אפ נישט צו רעדען צופיל, כדי זיי זאלען נישט אריינפאלען און אמאל זאגען א ליגען, ווען אויך אום גיט. ווייל א בראצלאווער חסיד טאר קיין ליגען נישט זאגען, אפילו ווען ער מוז, ווען ער איז געצוואונגען צו זאגען א ליגען.

אזוי האט זיי אנגעזאגט רבי נחמן בראצלאווער: „בעסער איז א מענש זאל שטארבען, איידער ער זאל לעבען און זאגען איין מאל א ליגען".

אויך איז ביי די בראצלאווער זעהר שטארק ענטוויקעלט די מדה פון בטחון (פערטרויען אויף דעם אייבערשטען). דער בראצלאווער חסיד פערטרויט אויף גאט, דאס ער וועט איהם זיכער העלפען. ער האלט, דאס עס לוינט נישט זיך צו יאגען נאך פרנסה. בעסער איז, זיך צו יאגען נאך גאט, ווי זיך צו יאגען נאך געלד. און צו וואס זאל א מענש ארומפאהרען זוכען פרנסה, ווען ער גלויבט, דאס גאט העלפט איהם געבען אלץ, וואס ער דארף האבען.

אזוי האט טאקע רבי נחמן בראצלאווער געזאגט מקנען זיך אליין: „וואלט איך געזעסען אליין אין פעלד, וואלט איך געהאט בטחון אין גאט, דאס ער וועט מיר צושיקען מיין פרנסה!"

רבי נחמן בראצלאווער'ס קבר

און דאס וואס ביי אלע אנדערע חסידים איז דעם רבינ'ס הויף, דאס איז ביי די בראצלאווער חסידים דער „הייליגער קבר" פון זייער רבי'ן, רבי נחמן. דער רבי האט זיי אנגעזאגט פאר זיין טויט, דאס זיי זאלען שטענדיג קומען צו איהם אויף זיין קבר, און ביז היינטיגען טאג פאלגען זיי איהם.

פאר זיין טויט האט רבי נחמן בראצלאווער געטרייסט זיינע חסידים: פארוואס זענט איהר אזוי פערזארגט? איך געה דאך אויסטרעטען פאר אייך א וועג...". די בראצלאווער חסידים גלויבען, זיי פיהלען, דאס ער איז נישט געשטארבען. ער קען זיי אלעמען, ער זארגט פאר זיי יעדע מינוט דארט אויבען אין הימעל. ער איז נישט אוועק פון זיי, ער איז מעהר נישט אזוי געגאנגען אויסטרעטען פאר זיי א וועג; ער איז ארויף אויפ'ן הימעל, כדי צו בעטען פאר זיי ביים רבונו של עולם. זיי דארפען נאר קומען אויף זיין קבר, אויסגיסען פאר איהם זייער פערביטערט הארץ — און אלץ וועט שוין גוט ווערען.

רבי נחמן בראצלאווער'ס קבר געפינט זיך אין אומאן (קיעווער גובערניע). וואו ער האט פערבראכט זיינע לעצטע פאר יאהר. איבער זיין קבר איז אויפגעבויט אן „אוהל" (א הייזעל). נישט ווייט פון בית-עולם'ן, וואו עס ליגט רבי נחמן בראצלאווער, שטעהט די קלויז פון די בראצלאווער חסידים. אט דער „הייליגער קבר" פון רבי'ן איז דער קוואל פון לעבען און קראפט פאר יעדען בראצלאווער חסיד. יעדער פון די קומט אין אומאן, ליינט זיך אויף דעם רבינ'ס קבר, דאווענט און שמועסט מיט רבי נחמן בראצלאווער, פונקט ווי ער וואלט נאך געלעבט.

אויף די ווענט פון דעם „אוהל" זענען פערשריבען [illegible], די נעמען פון בראצלאווער חסידים. נאך דעם דאווענען אויף דעם רבינס קבר, געהט דער בראצלאווער חסיד אין רבינ'ס קלויז, דאווענען און לערנען אין רבינ'ס ספרים. די גאנצע צייט, וואס ער פערברענגט אין אומאן, זיצט ער נאר פון רבינ'ס קבר אין רבינ'ס קלויז.

ראש השנה איז שטענדיג פערזאמעלט אין אומאן זעהר א גרויסע צאל פון בראצלאווער חסידים. ווייל רבי נחמן בראצלאווער האט שטענדיג געוואלט, דאס מען זאל איהם בעזוכען ראש השנה. ער פלעגט זאגען: „ביי מיר איז די הויפט זאך ראש השנה, און גלייך נאך ראש השנה ליינ איך צו מיין אויער צו דער וואנד און הער זיך איין, אויב מען וועקט שוין צו סליחות"...

אין יעדער שטאט און שטעטעל קלייבען זיך צו זאמען די בראצלאווער חסידים פאר יעדען ראש השנה און פאהרען אין גרויסע קאמפאניעס קיין אומאן. די רייזע קיין אומאן איז זעהר א וויכטיגע געשעהעניש ווען זיי פאהרען אלע צוזאמען פערברענגען זיי די צייט מיט גרויס פרייד. זיי בענקען נאך דעם הייליגען ארט, מיט וועלכען עס איז פערבונדען זייער גאנץ לעבען.

איך מוז דא דערצעהלען א פאקט, א מעשה שהיה, נישט קיין אנעקדאט. אין דער שטאט ב. זענען געווען זעהר פיל בראצלאווער חסידים. איינמאל פאר ראש השנה זענען איניגע פון זיי געגאנגען צו דעם אייזענבאהן-בעאמטען, כדי צו בעשטעלען אן עקסטרא וואגאן פון דעם צוג, וואס געהט קיין אומאן. ווען דער אייזענבאהן-בעאמטער האט געהערט, וויפיל מענשען עס ווילען פאהרען אין דעם עקסטרא וואגאן, האט ער געפרעגט די חסידים: „וואס טוט איהר דארט אין אומאן?"

„מיר גייען דארט צו שטיינער און קאלך", האבען זיי געענטפערט.

דער אייזענבאהן-בעאמטער האט געגעבען פערשטאנען דיערע רייד גאנץ נעטי, דאס זיי ווילען צוגרייטען אין אומאן שטיינער און קאלך... אבער די חסידים האבען עפעס אנדערש געמיינט. זיי האבען דאס געזאגט אויפ'ן גרונט פון רבי נחמן בראצלאווער'ס ווערטער, וועלכער האט צו זיי אמאל געזאגט: „איהר דארפט מיר נאר געבען שטיינער און קאלך, איך וועל שוין מאכען פון דעם וואנדערבארע און שעהנע געביידען!".

די ימים נוראים פערברענגען די בראצלאווער חסידים אין אומאן מיט גרויס פרייד ביי זיי אין קלויז. די דאווענען צוזאמען, עסען צוזאמען יום-טוב אין קלויז. טאנצען א סך, זינגען גאנץ בעזונדערע נגונים. אין אומאן, ביים רבינס קבר און אין רבינס קלויז, שעפען זיי נייע לעבענסקרעפטען, און פון די טעג אין אומאן לעבען זיי א גאנץ יאהר.

אויסער דעם רבינ'ס קבר אין אומאן האבען די בראצלאווער חסידים נאך א גייסטיגען צענטער, און דאס איז: ארץ ישראל.

רבי נחמן בראצלאווער אליין איז דאך געווען אין ארץ ישראל. און ער פלעגט זאגען: „ווער עס וויל זיין אן אמת'ער יוד, מוז פאהרען קיין ארץ-ישראל". און דעריבער בעטראכט דאס יעדער בראצלאווער חסיד אלס זיין פליכט, איין מאל אין זיין לעבען צו זיין אין ארץ ישראל. ער פערלאזט אמאל ווייב און קינדער, געהט קלייבען פון שטאט צו שטאט אויף רייזע-קאסטען, כדי ער זאל קאנען קומען אהין, וואו דער רבי איז אויך געווען.

אויך אין דעם פונקט זענען די בראצלאווער חסידים גאר נישט ענליך צו אלע איבעריגע חסידים. אין דעם פונקט ווי אין אלע איבעריגע פונקטען בילדען די בראצלאווער חסידים א גאנץ אייגענארטיגע, אפגעזונדערטע גרופע אין דער גרויסער חסידישער בעוועגונג.

דער נביא מיכה

דער ערשטער פאציפיסט און אינטערנאציאנאליסט

— פון — הירש מלמד

דאס איז געווען איינער פון די גרעסטע נביאים, לויט זיין [illegible] פאליטישען קוק און הויכע געזעלשאפטליכע אידעאלען. אונז איז געבליבען פון מיכה'ס נביאות [illegible] קליינע קאפיטלעך זייער בעדייטונג אבער איז נישט צו מעסטען מיט זייער כמותדיגען גרויס.

מיכה האט געלעבט אום-עפעהר אין די זעלביגע יאהרען, וואס ישעיה הנביא, זיין טריטאריאלער פערגעגענער, אבער איז געווען בריטער, ישעיה איז געווען דער נביא פון יהודה און ירושלים, מיכה אבער איז געווען דער נביא פון שמרון און ירושלים, און זיין בעוואוסטזיין און די פאליטישע צוטיילונג פון ישראל און יהודה נישט הערכענענען, ווי א רויטער צוטיילענדיגער פאדעם צווישען די צוויי לענדער, ביידע זענען זינדיג, ביידע שלעכט און אויב וואו זענען זיי גלייכע יחסנים:

— וואו שטעקט יעקבס זינד? — אין שמרון.

— וואו איז יהודה'ס געצענדינעריי? — אין ירושלים.

ריין פאליטישע מאטיוו(פערנעמט) ביי מיכה'ן א פערהעלטנישמעסיג קלענערען ארט. דער צענטראלער פונקט פון זיין נביאות איז די אלוועלטליכע צוקונפטס-[illegible] פון „ויהי באחרית הימים", דער אידעאל, וועלכער איז ביז היינט געבליבען נישט צו דערגרייכען.

— די שווערדען וועט מען צושמיסען, כדי צו מאכען פון זיי אקערס, פון די שפיזען — שניידמעסערס! — א פולשטענדיגע אנטוואפענונג, א טעכנישע דעמאביליזאציע און די געווער אליין וועט מען פערנוצען צו פראדוקטיווע צוועקען.

— איין פאלק וועט נישט אויפהייבען אויפ'ן צווייטען דעם שווערד. —

די ארמעען ווערען אינגאנצען פונאנדערגעלאזען — „מען וועט זיך גארנישט לערנען מלחמה האלטען — דאס הייסט א פולשטענדיגע איבערדערציהונג פון דער מענשהייט.

קלאגאם פאקט, דער פעלקער-בונד, דער אינטערנאציאנאל, די אידעען פון פאן-אייראפא, זענען פאליאטיווען אין פערגלייך מיט'ן נביאס צוקונפטס-בילד, מיט זיין „ויהי באחרית הימים".

כאראקטעריסטיש און אינטערעסאנט, אז אין דער „ויהי באחרית הימים" איז בא מיכה'ן און ישעיה'ן כמעט אידענטיש, ווארט און ווארט, ווער פון זיי איז דער פערפאסער און ווער דער פאפולאריזאטאר איז שווער צו זאגען. ווי געזאגט האבען ביידע נביאים געלעבט אין איין צייט, אין אכטען יאהרהונדערט פאר אונזער עהרע און ווי עס הייסט איים, האבען זיך דעמאלט ביי יודען ארויסגעריסען אין דער לופטען אזעלכע אידעען צוליבן געפאהר איינגעשלונגען צו ווערען פון די גרויסע וועלט-מלוכות.

מעגליך אז דאס איז געווען אזא פאציפיסטישע פראגראם, א מין מאניפעסט פון די אינטערנאציאנאליסטען. פאר אונז איז וויכטיג, אז די ביידע גרעסטע יודישע נביאים רעדען וועגען דעם, נאר מיכה איז ברייטער, אויספיהרליכער: ער שראגט דער ערשטער אויף די אידעע פון טאלעראנץ:

— יעדעס פאלק וועט גערן אין נאמען פון זיין גאט און מיר וועלן גיין אין נאמען פון אונזער גאט יאהווען ביז א"ב"ג.

פאר דער אלטער וועלט פון א"ענט איז אזא אידעאל א דערפינדונג, א וועלט - איבערקעהרעניש! יעדעס פאלק גלויבט ביי זיינע נאציאנאלע אייגענשאפטען, ביי זיין גאט, נאר פירן נישט צווישען זיך קיין קריג. דער גרויסער און שטארקער שלינגט נישט איין דעם קלענערן און שוואכערן, נאר לעבן זיך איין, שאפען א פעלקער-הארמאניע.

אין די ראהמען פון דער אמאליגער וועלט-אנשויאונג איז מיכה געווען דער גרעסטער אינטערנאציאנאליסט צווישען די נביאים. די יודישע נאציאנאלע גרויסקייט [illegible] א גייסטיגע, וואס ווירקט אויף דער גאנצער נישט יודישער וועלט. דער „מציון תצא תורה ודבר יאהווע מירושלים" איז אויף אייביג געבליבען דער אידעאל און ציהרונג פון גייסטיגען יודענטום. די ראלע פון יודען נישט צו פירען א שטארקע מלוכה, אפילו נישט קיין גרויסער פאלק נעמט אין מיכה אהן פערדהיס און ווישאג, זיינע האפנונגען און אידעאלען זענען נאר פון אגיאנדערע געביט.

— דאס רעשטעל פון יעקב וועט זיין ווי טוי אויף גראז, ווי דער שפריי רעגען אויף פעלדער.

דער אינטערנאציאנאלער גייסט, וועלכער שוועבט איבער מיכה'ס נביאות, האט איהם געעפענט די אויגען צו ירושלים'ן אין בבל נישט קיין אומגליק פאר יהודה'ן, נאר א רעטונג. מיט א צייט פריהער פאר ירמיה'ן האט מיכה געזאגט:

— דו פערליטענע ווי א קימפעטארין! אויסגעווייטיגטע ציון'ס טאכטער, פון שטאט וועסטו ארויסגיין, אין פעלד א רוה געפינען, ביז דו וועסט צו בבל קומען, דארטען וועסטו זיך ראטעווען, דארט וועט דיר יאהווע אויסלייזען פון דיינע פיינד'ס הענד".

מיט העכער הונדערט יאהר פאר'ן אונטערגאנג פון מלכות יהודה דורך בבל — פערשטייט, אז נישט ביי זיך אין לאנד וועלען יודען אויסגעלייזט ווערען, נאר דווקא אין בבל — דאס הייסט א נביאישער פארגעפיהל צו געשיכטע.

2.

ווי יעדער נביא איז מיכה קודם כל דער ריטער פון אמת, גערעכטיגקייט. ער נעמט זיך אן פאר'ן שוואכערען און געפינט הארבע שטראף-ווערטער פאר'ן שטארקען, פאר דעם מאכט-האבער.

ביי קיינעם אבער איז נישט אזוי קלאר און בולט ארויסגערוקט דער אבסטראקטער בעגריף פון גערעכטיגקייט, משפט ווי ביי מיכה'ן.

— וואס האבען בעדארפט וויסען די קעפ פון יעקב און די הערען פון ישראל? — פרעגט מיכה. און דער ענטפער איז: קודם כל דעם געזעץ.

— הלוא לכם לדעת את המשפט".

און אנשטאט דעם שינדט מען די הויט ביים פאלק.

מיכה איז געווען דער נביא, וואס האט געפראגט קאנקרעט אנגו"ען, און וואס עס בעשטייט דער אידעאל פון מענשען:

— הגיד לך אדם מה טוב.

וואס הייסט גוטס ביי מענשען?

און ווייטער דער זעלביגער ענטפער: דער יושרדיגער געזעץ, דער האמעווען זיך צוליבן צניעות, צוליבן געזעץ.

מיכה זאגט אפען, אז איהם איז טייערער די גערעכטיגקייט, די יושרדיגע בעציהונג ווי די גרויסקייט פון עדר מלוכה. שוין דעמאלט האבען די נאציאנאליסטען געהאט א פאשיסטישע מענטאליטעט: [illegible] טוג איז דער אייפעל פון דער מלוכה. די מיטלען שפילען קיין ראלע נישט. ביי מיכה'ן זענען די „בונה ציון בדמים וירושלים בעולה" די ערגסטע מענשען, אויף וועלכע עס מוז קומען א שטראף. זיין ביטער און צארן גיסט ער אויס אויף די, וואס טוען שלעכטס פאר דער ליכט פון פרוהמאכען, ווייל די מאכט איז אין זייער האנד.

היסטאריש איז מיכה קענטיג מעהר געבונדען מיט דער געשיכטע פון ישראל און יהודה, ווי אנדערע נביאים. ער איז פון די געצ"לטע נביאים, וואס דערמאנען משה'ן. נאר ווען ירמיהו דערמאנט משה'ן, ווי א רעליגיעזען פיהרער צוזאמען מיט שמואל'ן, פערשטייט מיכה משה'ן, ווי דעם היסטארישען פיהרער פון א פאלק און דערמאנט איהם צוזאמען מיט אהרנ'ען און מרים'ען, ווי א משפחה פון אנפיהרער.

ער דערמאנט אויך די שלעכטע צייטען פון דער יודישער געשיכטע. עמריס געזעצען.

די מעשים העתועים פון ארזאבס פאמיליע קאן מיכה נישט פערשווייגען.

ווי אלע יאהוועס נביאים איז מיכה'ן אויסגעקומען צו קעמפען מיט די נביאי השקר, וועלכע האבען אין אלע צייטען זיך געדרונגען צו די שטארקע, צו די מאכטהאבער, געפיהרט א קורצזיכטיגע אפארטוניסטישע פאליטיק. אין בעוואוסטזיין און שפאלט פון זיין אידעאל שטעלט ער זיך געגען די נביאי השקר:

— אזוי זאגט יאהווע וועגען די נביאים, וואס פערפיהרען מיין פאלק, וואס בייסען זיך מיט די ציינער און רעדען אין דער זעלביגער צייט וועגען פריידען. אבער ווער עס גיט זיי נישט אין מויל אריין, געגען יענעם גרייטען זיי א מלחמה! איך אבער בין פול מיט קראפט פון גאטס גייסט און גערעכטיגקייט, און האב מיר אנגענומען מיט גבורה צו זאגען יעקבן וועגען זיין שלעכטסקייט און ישראל'ן זיין זינד!

מיכה'ס פאעזיע איז קלאר, אידעל און פארביג. פאר יאהוועס קריוודע נעמט זיך אן די ארויגע נאטור, די טאלען. ער וויינט ווי די שאקאלען, טרויערט ווי די שטרויסען. יעדער נאמען האט זיין בעדייטונג און א סימבאל. ער האט ליב דעם שפיל פון די ווערטער. ער איז בעקאנט מיט דער אלטער פאלקס-פאעזיע און דער „אל תגידו בגת" ווערט ביי איהם צוריק לעבעדיג, ווען דער אומגליק איז גרויס און דערביי מוז מען זיך נאך קנייפען די באקען.

אזוי פיילט זיך אויס די פיגור פון מיכה'ן, פון א גייסטרייכען, געבילדעטען קעמפער פאר אמת און יושר, ווי איינער פון די גרעסטע יודישע נביאים.

דאס לעבען פון א יודישער אקטריסע

X.

סאָניע עדעלמאַנ'ס ערשטע בינע-שריט — די פרוי, וועלכע וויל זעהן די קאָמעדיע — א גרוס פון קעניג הונגער — אונזערע מעצענאַטען — זיך געראַטעוועט פון טויט

א גאנצען זומער האבען מיר געשפּילט אין יעקאטערינאסלאוו און כאטש די אנגעזעהענסטע כחות פון דער טרופּע די קאמינסקי'ס זענען אוועק, פונדעסטוועגען האבען מיר געמאכט גלענצענדע געשעפטען. דערנאך זענען מיר געפאהרען קיין יוזעפקע און פון דארט קיין אלעקסאנדריע וואו מיר האבען מיטער „געבראכען דעם קאפּ“.

אז איך בין געווארען אנ'אקטריסע האט דאך אונז אויסגעפּעהלט א פרוי אין כאר, האט מען אריינגענומען א מיידעל מיט'ן נאמען סאניע עדעלמאן; זי איז געווען א אינטעליגענטקע, א שוסטער'ס א טאכטער און האט געהאט געענדיגט זיבען קלאסען גימנאזיע. מילא'י כל זמן מיר זענען געשטאנען אין יעקאטערינאסלאוו וואו איהר פאמיליע האט געוואוינט, האט זי אן מורא געקאנט זיין מיט אונז. ווען סאיז אבער געקומען דערצו, אז מיר לאזען זיך אין וועג אריין האט זיך אויסגעשטעלט, אז די מוטער לאזט זי נישט פאהרען. זי אליין, וועלכע איז שפּעטער געווארען א בעקאנטע אקטריסע, האט יא געוואלט פאהרען, אבער די מאמע איהרע איז געווען שטארק דאגעגען. סוף כל סוף איז מען דורכגעקומען, אז זי זאל יא מיטפאהרען, נאר זי פאהרט אוועק אויף מיין פעראנטווארטליכקייט. דער שניידער ביי וועמען מיר האבען געוואוינט, האט עדות געזאגט אויף מיין ארענטליכקייט און סאניע'ס מאמע האט דערויף אנגעטרויט איהר טאכטער.

שפּעטער ווען מיר האבען זיך געלאזט אויף א לאנגער טורנע, איז סאניע פון אונז אוועק א היים ענדיגען די 8-טע קלאס גימנאזיע.

אין יוזעפקע געדענק איך פאלגענדען זייער כאראקטעריסטישען עפּיזאד: איך און די שלאמאוויטש שטעהען אין אונזער „לאושי“ און פּאקען די זאכען צום אוועקפאהרען, עפענט זיך אויף די טיר און א פרוי שטעלט זיך אוועק אויף דער שוועל און קוקט אויף אונז.

אין אנהויב האבען מיר זיך גארנישט געמאכט דערפון, מסתמא א שכנה!! אבער ווען די פרוי האט נישט אויפגעהערט אויף אונז צו קוקען, רוף איך זיך אן צו איהר:

— וואס ווילט איהר?

— פערשטעהט איהר מיך — זאגט די פרוי — איך האב נישט געזעהען אייער קאמעדיע, וואס איהר האט דא געוויזען.

— סא וואס איז?

— סא נאט אייך 5 קאפּיקעס און לאזט מיך זעהן

— אנטווייזענדיג אויף דער דיקער שלאמאוויטש — ביי איי איהר גערעדט אויפ'ן שטריק.

סאיז שווער זיך פארצושטעלען וויפיל מיר האבען געלאכט פון אונזער בעזוכערין, וועלכע איז געווען זיכער, אז אונזער „קאמעדיע“ בעשטעהט אין גערעדט אויפ'ן שטריק און אנדערע צירק-קונצען...

אין אלעקסאנדריע האבען מיר נישט שטארק גישא דא געווען. דער עולם איז אינפאך נישט געקומען אין טעאטער און מיר האבען געמוזט אויפהערען שפּילען. מיט גרויס מיה האבען מיר צוזאמענגעקראצט עטליכע רובעל און געשיקט אונזער פעראוואלטער, שאיע, צו זוכען א שטאט.

אזוי ווי מיר האבען דא געוואוינט אין א האטעל און וועלכען מיר האבען פערנומען עטליכע צימערען און פאר וועלכע מיר האבען, פערשטייט זיך, נישט בעצאהלט, איז איינמאל דער בעל-הבית געקומען צו אונז מיט א פּראקטישען פארשלאג, וואס איז בעשטאנען אין דעם, אז אזוי ווי מיר פערנעמען איהם כמעט דעם גאנצען האטעל און געבען איהם נישט קיין פרוטה, און אזוי ווי ער איז א יוד אנ'ארימאן און קאן דאס נישט אויסהאלטען, און אזוי ווי ער קאן אונז אייגענטליך ארויסווארפען, נאר ער וויל נישט, דעריבער בעט ער ביי אונז מיט גוטען, אז מיר זאלען איהם אפליידיגען דעם האטעל און ער וועט אונז געבען אומזיסט פון צוויי ביז דריי צימערען, וועלכע ער האט אויפ'ן הויף.

מיר האבען איינגעזעהן, אז אונזער בעל-הבית איז גערעכט און מיר האבען אנגענומען זיין פארשלאג.

מילא'י זענען מיר שוין מיט דירה בעזארגט. מען דארף דאך אבער עסען. און דא איז נישטא פארוואס.

דא האט זיך פאר אונז בעוויזען א משיח: א יונגערמאן, אמת נישט קיין יודישער, אבער זאל זיין פון א גוי אבי נישט אויסצוגעהן פאר הונגער. אבעלמאנס פרוי, ש"בע, האט בעקומען עפעס א „פרייער“ א יונגען קריסט, א זוהן פון א אייזען-געשעפט-בעזיצער און ער האט אונז געבראכט עסען און אפילו שנאפּס. ער האט אפילו גענומען פאר אונז א שליטען און מיר האבען זיך דורכגעשליטעלט איבער'ן שטעטעל.

אבער באלד האבען מיר בעקומען נאך א „טעכע-

איך האב זיך בעקענט מיט א מיידעל ליובא, פלעגט זי צו טראגען עסען פון איהר מאמעס מאכלים.

יוליוס און זאנדבערג האבען זיך דערווייל מיטגעזעהן אז זיי זענען אוועקגעפאהרען צו קאמינסקי'ס אין האטעל און מיך באלד דערנאך אויך ארויסגעפאדערט א הין. דארט, האבען מיר שוין ווי עס איז, אפגעשפּילט דעם זומער. אויף ווינטער זענען מיר געפאהרען קיין ניעזשין. יוליוס אלס פרעזידענט האט נישט געהאט קיין פּאס. ער איז אבער דא געווען גוטער ברידער מיט'ן פּאליצייליכטער און ער פלעגט איהם געבען א „פּריי-כארנא“ (פּאהר-פרייער פּאס) און כסדר פערלענגערן.

דא אין ניעזשין האט פּאסירט א צופאל, וועלכע האט מיך געקאנט קאסטען מיין לעבען.

איך בין שוין דאמאלס נישט „געשטאנען אין כאר, נאר געשפּילט ראלען. אין די נעכט, וועלכע פלעגען נישט שפּילען, כ'פלעג איך זיצען אין שטוב. איינמאל, אין אזא אווענד, ווען כ'בין געבליבען אין שטוב, האב איך מיר צוגעשטעלט עפּעס צו קאכען אויף דער נאפט-מאשינקע און בין מיר דערווייל איינגעשלאפען ביי'ם טיש. א פּנים, אז דאס מאשינקעלע איז געווען א צובראכענע און עס האט גענומען שמאכען קאפּשען, איך ה"ס נישט לאנג איך בין געשלאפען, נאר ווען איך האב זיך אויפגעכאפּט, האב איך דערזעהן, אז אלץ ארום מיר איז שווארץ. די גאנצע שטוב איז געווען איינגעהילט אין רויך. די דאפּעלטע-פענסטער זענען געווען פערמאכט. סאיז אין דער גאנצער שטוב נישט געווען קיין ברעקעל לופט און ווען איך פאל נישט אויס'ן שכל און האק נישט אויס א שויב, וואלט איך זיכער דערשטיקט געווארען.

פון אזא ענליכער געשיכטע איז טאקי און טוקום אנ'אקטיאר גרעהוויטש דערשטיקט געווארען אויף טויט. און א צווייטער אקטיאר גארטשעלעוויטש, וועלכער איז מיט איהם אין זעלבען צימער געווען, איז קוים אפגעראטעוועט געווארען.

ווען איך האב זיך שפּעטער אנגעקוקט אין שפּיגעל, האב איך זיך נישט דערקענט „ציגיענקא“. דער שווארצער דינער אין „שולמית“ איז געווען מלך — וו"ים געגען מיר. עטליכע טעג נאכאנאנד האב איך נישט געקאנט ריין קריגען מיינע האר פון קאפּשע.

(המשך קומט).

דערציילט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אדלער

געשריבען ספּעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט“ פון זלמן זילבערצווייג

נאכט: די דינסט אין האטעל האט אונז אנגעצייבען יעדען צו פערזארגען מיט א ביסעל עסען. וואס איז בעשטאנען פון זייער קרויט, ארבוזען און זויערע אוגערקעס. דאס פלעגט זי, פערשטעהט זיך, אראפּגנבענען און ארינשטעלען יעדען פארמיטאג צווישען די דאפּעל-פענסטער, וועלכע מיר האבען ספּעציעל אויפגעלאזט.

דער האטעלשטשיק ווידער פלעגט אונז געבען יעדען טאג א סאמאוואר מיט טיי און צוקער. ישעיע מאג. פלעגען מיר אונזער סאמאוואר אריינטראגען אין א אנדערער שטוב און דארט פלעגט ווערען דער „שפּייז-זאל“.

אזוי האבען מיר זיך אפּגעמאטערט אפּשר מעהר ווי צוויי חדשים.

אבער ביי די אלע מאטערנישען לידען האב איך זיך גארנישט געזארגט. עס קאן זיין, אז די אנדערע, עלטערע מיטגלידער פון דער טרופּע, האבען זיך יא געזארגט, אבער איך בין געווען צופיל פערנומען מיט מיין ליבע צו יוליוס'ן, אז איך זאל פיהלען אונזער שלעכטע לאגע.

שאיע האט קיין שטאט נישט „געפונען“ און דערביי זענען מיר זיך צעפאלען. יעדער איז אריינגעטרעטען אין אנ'אנדער טרופּע. יוליוס און איך זענען צוגעפאהרען צו בערענשטיינען. דאס איז געווען א הויכער שעהנער מאן און פלעגט ליב האבען צו שטופּען וואטע אין די פּאפּיראסען, וועלכע ער האט גערויכערט.

שפּילען פלעגט ער אדער די „באבע יאכנע“ אדער „צעזאר“ און „בר-כוכבא“. צו אקטיארען פלעגט ער זיך פערהאלטען זעהר ברוטאל. מיט איהם זענען מיר אומגעפאהרען מעהר ווי א האלב יאהר צייט איבער די קליינע שטעטלעך פון פאלטאווער גובערניע, ביז מיר זענען אריין אין פאלטאווע. דא האט מען מיך אין אנהויב בעקומען די דערלויבניש צו שפּילען, אבער באלד דעם ערשטען אווענד, איז דער פּאליצמייסטער, צוליב א מסירה, געקומען אין טעאטער און אונז נישט געלאזט שפּילען ווייל מיר זענען יודיש. מענשען פון שטאט האבען זיך געמיהט משתדל זיין, סיהאט אבער גארנישט געהאלפען.

אזוי זענען אוועק א צוויי-דריי וואכען און מיר האבען אלץ נישט געשפּילט. בערענשטיין האט שוין אויפגעגעבען די האפנונג צו שפּילען אין פאלטאווע און איז אוועקגעפאהרען זוכען א אנדערע שטאט. ער האט זיך געזוימט עטליכע טעג און מיר האבען פון איהם נישט בעקומען קיין שום נאכריכט. די טרופּע (מיר ביידע, באריסאווא, יערמאלינא, ווייסמאן ביאלאגאווסקי, וושאריוש, דעלעריאן, און זאנדבערג) גייט דערביי ממש אוים פון הונגער. דער ערשטער, וואס האט פערלאזט די טרופּע איז געווען זאנדבערג. ער איז אוועק קיין קיעוו, ווייל ער האט געהערט, אז פּישזאן שפּילט דארט, און אזוי ווי ער האט שוין פריהער געשפּילט מיט פּישזאנען, איז ער געווען זיכער, אז ווען ער וועט אהינקומען, וועט ער איהם ארייננעהמען אין דער טרופּע. צום שלימזל האט ער אבער פּישזאנס טרופּע נישט געטראפען דארט, זי איז שוין געווען אוועקגעפאהרען. סאיז זאנדבערג'ן געווען זעהר אומעטיג, איז ער זיך מישב געווען און געשריבען יוליוס'ן, אז ער זאל תיכף קומען. אז פּישזאן איז דארט נישטא האט ער נישט געשריבען. ווען יוליוס איז געקומען קיין קיעוו און דערזעהן דאס אומגליק, האבען זיי גענומען זוכען מיטלען צום לעבען און האבען זיך בעקענט מיט א מיליטער-ארקעסטער, וועלכער האט געשפּילט אין דארטיגען גארטען „ווענעציא“ די זענען געווארען מיט זיי גוטע ברידער, בעקומען ביי זיי עסען און לאושי.

איך בין געבליבען אין פאלטאווע אליין אין א נישט בעצאהלטען שטיבעל, אן א פּרוטה ביי דער נשמה. אבער דא האט זיך אנטדעקט א נייער משיח משה פּישזאן, וועלכער האט זיך דאמאלט געלערנט אלס מוזיק-מאכער, האט געהאט א בעקאנט מיידעל, וועלכע פלעגט איהם געבען צוקער-געבעקס, און ער פלעגט עס ברענגען צו מיר און איך האב געהאט דערפון פריהשטיק און אווענד ברויט. שפּעטער האב

פּראפעסיאנעלע חזנות און איהר אנטשטייאונג

פון אליהו זאלודקאווסקי

.1

חזנות פערנעהמט, סיזוע, אין חער געשיכטע פון דער יודישער קולטור — בעזונדערס אינ'ם יודישען נעם ארט. ישוב פון די מזרח-לענדער — א זעהר אנגעזעהע-

וועגען דער אפשטאמונג פון ווארט „חזן“ זאגען זיך די פילאלאגען ארום פערשידענארטיג. דער תלמוד בעצייכענט דעם ווארט „חזן“ פאר א א שמש אין א שוהל, זיין פלאץ איז אויפ'ן בימה, וואו ער פלעגט לייענען די תורה, ער איז אויך געווען דער פארזאגער אדער אויסטייטשער פון די תפילות (ירושלמי, ט, י"ב), אנדערע ווידער מיינען, אז דער ווארט „חזן“ שטאמט פון'ם העברעאישען אויסדרוק „חזה“ זעהען, ווייל ער האט געדארפט אויפזעהן און אויסהאלטען די ארדנונג און טעמפּעל ביים גאטעס-דינסט.

גרעץ זאגט, אז דער חזן איז געווען דער אויפזעהער אויף די קינדער, אז זיי זאלען ריכטיג לייענען די תורה, מיט'ן טראָפּ, מיט די פּסוקי הטעמים. ער פלעגט אויך מאכען די ברכות-התורה מיט די יעניגע וואס האבען די ברכות נישט געקענט מאכען. ער איז אויך געווען אנ'איבערזעצער ביים חכם, ווען דער חכם פלעגט זאגען די דרשה פאר'ן עולם, כאטש זיין שוואכער שטימע, מיט דער תלמודישער טערמינאלאגיע און שווערע העברעאישע און אראמישע אויסדרוקען, פלעגט דער חזן ארויסשרייען די גאנצע דרשה אויף דער פאלקס-שפּראך, כדי דאס פאלק זאל בעסער פערשטעהן.

דאקטאר קאהוט אין זיין „ערוך השלם“ זאגט, אז דער ווארט „חזן“ שטאמט פון פּערסישען ווארט: „ג'עדאטא“ (זאגען), סמאלענסקי ווידער זאגט, אז דאס ווארט שטאמט פון'ם ווארט „חרזן“, ווייל די חזנים האבען אין מיטעלאלטער פערפאסט פּיוטים און חרוזים האט מען זיי גערופען פּיטנים און חרזנים און פון חרזנים איז געווארען חזנים.

דער גרעסטער טייל היסטאריקער האבען אבער אנערקענט, א „חזן“ שטאמט פון אסירישען ווארט „האזאנו“ וואס מיינט פיהרער אדער אויפזעהער.

די ראלע פון'ם חזן איז געווארען גאר בעזונדערס וויכטיג נאכ'ן חורבן בית-המקדש. ווען אין גלות האט מען מקריב זיין קרבנות נישט געקענט דורכפיהרען ווערען, זענען פון די רבנים (סופרים) איינגעפיהרט געווארען תפילות, וואס זאלען פערבייטען די קרבנות, די דאזיגע תפילות פלעגען פארגעזאגט אדער פארגעזונגען ווערען פון די חזנים, אזוי, אז די חזנים זענען גאר גיך בעליבט און פּאפּולער געווארען מיט זייער געזאנג ביים פאלק. וואס האט אויך ארויסגערופען אביסעל קנאה פון די רבנים, אויף ידי חזנים מתורגמנים, און האבען זיך אפט בעניצט מיט דער פראזע: „טוב לשמוע גערת חכם, משמוע שיר כסילים...“ פון דאנען נעהמט זיך דאס ווערטעל: „חזנים זענען נאראנים...“) אזוי איז ענטשטאנען א קאמף צווישען דעם „דבר ד'“ און „קול ד'“. און וואס מעהר די רבנים (סופרים) האבען גערפערינגט זייער תורה אלץ מעהר האט דאס פאלק ליב בעקומען די עבודה, אזוי ארום איז די עבודה געשטאנען פריהער פאר תורה. „ובכל מעשה אשר החל, בעבודת בית האלקים, ובתורה ובמצוה לדרוש לאלקיו בכל לבבו, עשה והצליח“ (דברי הימים ב' ל"א) די רבנים אבער האבען געוואגט צו פארלערנען, אז תורה איז פריהער פאר עבודה, „על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילת חסדים“ (אבות פרק א). דאס פאלק איז אבער נאכגעגאנגען נאך זיינע ליבלינגען, די חזנים, און ריכטיג האט זיך אויסגעדריקט דער מחבר פון'ם „היה עם פּיות“. („עיני עמך בם תלויות, ועיניהם לך מיחלות“). די דאזיגע שפּאלטונג צווישען רבנים און פאלק איבער די איינגעשאפטע פון די חזנים, דויערט, לוידער, נאך ביז'ן היינטיגען טאג: — די ערשטע ווילען אויסדריקליך זעהן אינ'ם חזן דעם רעליגיעזען שליח ציבור, ווי דער רש"ל דריקט זיך אוים (חולין פרק א' ס. מט) אינ'ם נאמען פון „טור“: „חלילה להיות מלאכת השם אומנות, או מטרה לראש“, און איז דערנאך מוסיף און זאגט, „אבל תרעמות, כי חזני הארץ הזאת הם להנאתם, לשמוע קולם הערב“, אינ'ם זעלביגען זינען דריקען זיך אויך אוים כמעט אלע לעצטע פּוסקים און רבנים, דאס פאלק אבער, וויל מען זאל איהם זאגען אסטיקעל, מען זאל איהם מאכען ווייגענדיג אדער לאכענדיג, און פאר א גוטען זמרל פערגעסט ער אפט אן אלע רבנישע פּזמונים... די רבנים, פערשטעהט זיך, האבען פּראטעסטירט און במעט באיקאטירט די מוזיק, וואו זיי האבען נאר געקענט, „זמרא מנא לן דאסיר? — שרטט יכתב ליה: „אל תשמח ישראל אל גיל כעמים“ (גטין ח"), „משבטלה הסנהדרין, בטל השיר מבית המשתאות, שנאמר בשיר לא ישתו יין“ (סוטה מ"ח).

אויך נאכ'ן סידור פון רב עמרם גאון (אינ'ם 9-טען יאהרהונדערט), ווען זיי האבען בעמערקט אז די ליטורגיע וואקסט מיט איהרע פּזמונים, פּיוטים, שירים ורננים, האבען זיי יעדער מאל פּראטעסטירט, דאס פאלק האט זיי אבער נישט געהערט.

דער ערשטער חזן, וועלכער האט געשאפען דעם נייעם פּיוט-סטיל, איז געווען ר' אליעזר הקליר, וועלכער איז געווען חזן אדער פּייטן אין יאהר 970 אינ'ם שטעטעל קארי אין איטאליע, ער האט (חוץ די ביז איצט געשאפענע פּיוטים, פּזמונים, גאולות, יוצרות, סליחות, הושענות, מאורות און נאך אנדערע) בערייכערט אונזער ליטורגיע מיט נייע פארמען און יוצר, קרובה, קינה, סליחה, אופן און אנדערע, נאך איהם זענען ווערט, צווישען אנדערע, צו דערמאהנען פאלגענדע פּייטנים: ר' מאיר בר יצחק און ווארמס (1060) מחבר פון „אקדמות“ אויף שבועות, ר' יוסף בר נתן ש"ץ הווירצבורג, ר' יוסף בר יעקב אלקעלאי ש"ץ דסיציליא, ר' מרדכי בר בר יצחק בן משה החזן, ר' יצחק סאור (ביר) פון שבתי ארוך חזן און סופר אין איטאליע, אברהם טולירא שפּאניען (1200), ר' משה הזקן, חזן און גרויסער געלערנטער אין 13-טען יאהרהונדערט און לאגראן און נאך אנדערע.

ס'איז פון די שפּעטערדיגע כדאי צו דערמאהנען, חזן סאלאמי ראסי פון מאנטוא, איטאליע, אין 16-טען יאהרהונדערט, וועלכער האט פערפאסט א סך נייע געזאנגען פאר דער ליטורגיע, אויך חזן און האזיכער לעאן דע מורינא, פון ווענעציע, איטאליע, דער מחבר פון דער תפלה, „בת עמי לא תחשה“ פון יו"כ קטן.

בכלל אבער איז ביז'ן 18-טען יאהרהונדערט חזנות געווען א תורה שבעל פה. און ערשט אין 19-טען יאהרהונדערט איז געשאפען געווארען א תורת חזנים שבכתב. דורך די גרויסע אקאדעמיש געבילדעטע חזנים, וועלכע האבען די חזנות אנטוויקעלט צו א הויכער מדרגה פון קונסט און וויסענשאפט.

.2

נאכדעם ווי מיר האבען פערלוירען אונזער נאציאנאלע זעלבסטשטענדיגקייט, האט די יודישע מוזיק אנגעהויבען אפצווייכען גלות, צוזאמען מיט'ן יודישען פאלק. די תלמודיסטען און רבנים האבען די מוזיק גע'רודפט עד חרמא, „אודנא דשמע זמרא תעקר“ (דאס אויער וואס הערט געזאנג, זאל אויסגעריסען ווערען). אמר רבא: זמרא בביתא, חורבא בסיפּה (סוטה מ"ח). מיט איין ווארט, — זינגען האט נישט בלויז אויפגעהערט צו זיין א קונסט עס איז אויך געווען א פערברעך.

דאס יודישע פאלק אבער, וואס איז אינסטינקטיוו בעגאבט פאר מוזיק, האט זיך נעבעך געמוזט אליין קולטיווירען זיינע לידער און אויך זיינע פאלקס-זונגערס. און זיין נאטירליכע ליבע צום געזאנג און צו דער מוזיק האט אינ'ם פאלק תמיד גובר געווען דעם פערבאט פון די רבנים, ווייל די נאטור לאזט זיך כידוע, נישט בעצווינגען.

די רבנים האבען זיך בעגנוגענט מיט תפילה אין זייערע קלויזען און בתי-מדרשים, דאס פאלק אבער, דער המון עם, ביי זיי האט די תפילה און רינה (געזאנג) קיין שום טעם נישט געהאט.

דארט אין די קלויזען און בתי מדרשים האבען זיי זיך בעגנוגענט מיט'ן נוסח התפילה. מיט די סקארבאווע מעלאדיעס. וואס די גאנצע עדה האט געזונגען פון אויסווייניג. און די נסחאות פון וועלכע מען האט נישט געטארט משנה זיין (צוואת רבי יהודה החסיד, יעוד כמה ספרי יראים), און הנם ווען נישט דער ראזיגער בעל-תפילה, מיט זיינע שטענדיגע מאנאטאנע מעלאדיעס, נוסחאות און שטייגער, וואלטען מיר בכלל גארנישט געקענט האבען קיין פּרעטענזיעס אויף טראדיציאנעלע סינאגאגאלע מעלאדיעס און נגונים, אויף אייגענע יודישע מוזיק, אין דער אלטער קלאסישער צייט, איז אבער דאס ביסעלע זינגען געווען ווי א שטייענדיגער טייכעל...

(נישט אהין און נישט אהער)...

([illegible])

הומאר — # דער קונדס — סאטירע
צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

וואס הערט זיך אין דער פאליטיק?

אפשר ווייסט איהר, וואס עס הערט זיך? מיר ווייסען נישט.

מיר ווייסען נאר, אז מען שמועסט וועגען א מלחמה. וואספארע מלחמה? איינער זאגט, אז די מלחמה וועט זיין צווישען פראנקרייך און איטאליע, א צווייטער זאגט, אז די גאנצע וועלט וועט פיהרען מלחמה און מיר זאגען: זאלען פיהרען מלחמה ווער עס וויל, נאר אבי מען זאל שוין דערועהן א מלחמה-לע פאר די אויגען.

די לאגע איז דער שווער צו וואַרטען אויף א מלחמה? גרייט איז דאך שוין אלץ צו א מלחמה, עס פעהלט נישט פון דער קלענסטער קלייניגקייט, וואס איז נויטיג צו גאר א וואושנער מלחמה, נא צו וואס וואַרט מען נאך? פארוואס ציהט מען אונז די נשמה?

פארוואס הייבט מען נישט אן די מלחמה?

מיר וואַרטען מיט אונגעדולד אויף דעם ערשטען שאס.

א כעלעמער חכמה

די מעשה האט זיך געטראפען אין כעלעמער באד.

א באד דארף דאך האבען א פארלאגע, האט זיך אנגעהויבען א מחלוקת צווישען צוויי צדדים. איין צד האט געהאלטען, אז מ'זאל די פארלאגע מאכען פון געהובלעוועטע ברעטער און דער אנדערער — פון נישט געהובלעוועטע. יעדער צד האט זיך געהאט זיין טאטיוו.

— אויף נישט געהובלעוועטע ברעטער וועט מען זיך צושטעכען — האט געטענה'ט צד נומער איינס.

— אויף געהובלעוועטע ברעטער וועט מען זיך אויסגליטשען און פאלען — האט געטענה'ט צד נומער 2.

איז מען געגאנגען צום פארזיצענדען אמאליגען כעלעמער רבי וועגען וועלכען מ'האט זיך געקלאגט צי ער האט א קאפ צי נישט און דער קלוגער רב האט גע-פסקנט, אז מ'זאל די ברעטער יא אפהובלעווען און זיי אנקלאפען מיט דער אפגעהובלעוועטער זייט אראפ.

ער קאן נישט

עני: – דיין פערפערער האט ענדליך זיך דיר ערקלערט? וואר האט ער געזאגט?

פעני: ער האט געזאגט, אז ליבען וועט ער מיך אהן א שיעור. אבער חתונה — דאס קען ער נישט-...

מאדערנע קללות

זאלסט האבען אזא דאפס ווי די היינטיגע וועפערען...

בלײַבן אזוי נאַקעט ווי די היינטיגע וועקסעלער...

זאלסט האבען אזא קיום ווי די יודישע פרנסות.

גוטע האפנונג

אונזער נייער סבלאקאטאר האט מיך ווער-פיינט, אבער מיין ווייב האפט, אז ער וועט מיך נישט דארפען אוועקשיקען פון דאנען. 1

רעטונגס-אקציע אין צאפאט

אין א האטעל אין צאפאט ביים ברעג ים, איז איינגעהאנגען געווארען די פאלגענדע אנאנסע צו די געסט:

„אונזערע יונגע און בראווע שווימער'ס וועלען ראטעווען פון דערטרונקען וועדען יעדע פרוי אונ-טער פערציג, אויב זי וועט וועגען נישט מעהר ווי 160 פונט.

„רעטונגען וועלען פארקומען יעדען מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג. מיידלעך וואס וועלען גע-ראטעוועט ווערען אין מעגליכע פון די אנדערע טעג אין וואך קאנען דאס ארראנזשירען ביי א ספעצ-יעלען פעהלאנג.

אזוי ווי קרח

אפי איז שוין ווער ספרלט: היינט קריגט איהר ראש פערהויס אוצרות, און מארגען — פורחים מפלה.

נישט געזאָרגט!
(וואָך-קלאַנגען?)

ווידער שלאגט מען און המעניען,
ווידער פאגראמירט מען יודען —
און א קעניג האלט די „ארדנונג"
און דער עולם שטארק צופרידען...

מילא שלאגט מען! מילא, בראקט מען!
און ארום פערשווייגט מען — „געסקעס"...
אבי קאראל — ארושולויש
האט צוריק סמאראם לעפעקן...

סאהערשט א טירע אידיליע.
יום-טוב איז דארט אונרענוואכען —
יודען האבען דארט נאך ליטען,
און — געשטאכען און געבראכען!!..

1

לעבעדיג און פרעהליך איז דארט,
וואס א טאג, עס וועהט דארט „בעטער",
מעט די יודען לערנט בלק
רבי קוזא דער פראפעסאר...

מיר ער לערנט אוס זיין תורה
די מטהרענטלעך די רומענער,
און די יודען דארטען וועגען
די'ערע כפרה - העהנער...

אבער, נישט געזארגט רבותי,
סוועט נאך אלץ זיך אויפקערע'עו:
האמאנגעסקו בן ויזתא
וועט נאך די כפרה ווערען!!..

יאקעל בן פרעקעל.

1

א פערהיטונגס-מיטעל

ער גראבט אויס א גרוב ביים איינגאנג צו זיין זומער-וואוינונג, עס זאלען צו איהם נישט קענען אריינגעהן קיין געסט

נישט וואונדער, יא וואונדער

ווען א רעפארטער האט א קוק געטאן אויף דער גאר נישט הויכעהויגער פרוי. בלויז, האט ער א בורטשע געטאן: קיין וואונדער, וואס בלויז איז אגויס אזוי ביז צום ווד-פאל...

א צווייטער רעפארטער וואס האט דאס געהערט, האט טעלעפאנירט: דאס איז דער קלענסטער וואונ-דער. דער גרעסטער וואונדער איז, וואס ער איז צוריקגעקומען...

פאַרוואס ער איז בעריהמט

איינשטיין איז דער איינציגער מענש אין דער וועלט, וואס קען רעדען איבער עטליכע שפראכען, און דאך פערשטעהט קיינער נישט וואס ער רעדט. איז עפעס א וואונדער וואס ער איז אזוי בעריהמט?

געוואוינהייט

מען זאגט, אז דער זיד-פאל-פליהער, בירד, האט זיך שוין אזוי צוגעוואוינט צו קעלט און אייז, אז ווען ער איז צוריק אריינגעקומען און זיין הײם אין ניו-יארק, איז ער גלייך צוגעלאפען צום אייז-קאסטען.

אַ שווערע אַרבייט

דער אמעריקאנער פרעזידענט הובער האט זיך בענוצט מיט זעקס גאלדענע פעדערס ביים אונטערשרייבען דעם נייעם טאריף - געזעץ.

הפנים געווען זעהר א שווערער ארבייט אונטער-צושרייבען אזא פאסקודנעם געזעץ. 1

פראקטיש

א יונגער באלעבעסעל האט ארויסגעגעבען אלס זיין ווייבס פרודער.

ער וויל האבען א קדיש נאך'ן דער שוועער.

—:—

גערעטעוועט אַ מענשען

בערל: — איך בין נעכטען אפגעלאפען 15 בלאק, כדי צו ראטעווען א יודען פון די הענד פון א אי-טאליענער.

שמערל: — נו, האסטו איהם גערעטעוועט?

בערל? יא! ער האט מיך טאקע נישט געכאפט.

איהר חויכגעשעצטער

מאליל: — פון ווען ווען איז דיין חתן ביי דיר אזוי הויך-געשאצט?

סאלי: פון ווען איך האב אפגעשאצט דעם בריליאנט רינג, וואס ער האט מיר געגעבען.

פארוואס ער קען נישט

— איך האב א זעהן אנגאזשמאנט. א שאד וואס איך קען נישט אין מיין צוואה פערשרייבען מיין גאנצען פערמעגען אויף אנאנדערען.

— פארוואס קענט איהר נישט?

— ווייל איך האב נישט וואס צו פערשרייבען.

ער האט ליב פרעמדע

— מיין חתן איז שטערבליך פערליבט אין מיינע ווייסע קליינע ציינער.

— אבער ער האט דאך געשוואוירען, אז ער וועט קיינמאל נישט ליב האבען קיין פרעמדע...

ביאגראפיעס

קונדס-לעקסיקאן — יעקב ווייסליץ

די ביאגראפיע פון יעקב ווייסליץ, האבען מיר זיך דערוויסט ביים דירעקטאר טוואה.

מיר האבען געשטעלט פראגען און טוואה האט געענטפערט.

— זאגט-זשע מיר זייט מוחל, איז ווייסליץ א געבוירענער א ליטוואק?

— צי וואס דארפט איהר עס וויסען?

— גלאט אזוי זיך.

— ער איז געבוירען געווארען, פאר דער ווילנער טרופע, אלס ליטוואק, אין קובנא. דאס וואס ער רעדט נישט אזוי געהויבען ליטוויש, שטאמט דערפון, וואס ער שפילט ביי מיינע „ווילנער".

— ווען איז ווייסליץ געבוירען געווארען?

— זיין פאטער האט מיר דערציילט, אז יעקב האט געבוירען איהר מאמער, נאר אזוי ווי מען קאן זיך נישט שטיצען אויף זיין פאטערס רייד, דארף מען אננעהמען, אז ער איז ערשט געבוירען געווארען ביי מיר, אין מיין ווילנער טרופע.

— פאר וואס האט מען איהם א נאמען גע-געבען יעקב ווייסליץ?

— טאקע נישט קיין ריכטיגער נאמען. זיין אמתער נאמען איז, ווי די ראל, וואס איך האב איהם געגעבען: „היילינער שניירערל". עס וואנ-דערט מיך נאר, פאר וואס מען רופט איהם נישט „היילינער שניירעריל", נאר יעקב.

— סטייטש?

— פון מיין טעאטראלער ערפאהרונג ווייס איך אז יעדער אקטיאר טראגט א נאמען לויט ווי ער שפילט, און אזוי ווי ער איז אין יעדע ראלע דער „היילינער שניירעריל", דארף ער אויך אזוי זיך רופען. איך האב בעמערקט, אז אין אלע ראל-לען, וואס ער שפילט, איז ער נישט יעקב ווייס-ליץ, נאר דער „היילינער שנייהערעריל".

— וואס נאך ווייסט איהר איבערצוגעבען וועגען זיין ביאגראפיע?

— וואס דארפט איהר מעהר, דאס איז אייך וועניג?

ערוואַרטונג

אַפּטמאָל ליג איך
אויף מיין בעטעל
שלאף-בערויבט
און טראכט פון איהר:
וואַרום, טו זי,
מיין בלאָנדער מלאך,
זאָל אַ קלאַפּ טאָן
אין מיין טיר.

ליג דורך נעכט
מיט אויגען אָפען
און די שטומע
שטילקייט דריקט
ווען פון האָפנונגסלאָזען
האָפען
שיכר נישט אויף מיין בעט
דערשטיקט.

שאַ, מיר דונקט,
איך הער אַ קלאַפּען.
יאָ, איך הער
דרײַ שטאַרקע קלאַפּ,
און אין טיר,
וואַרט אָפען, זעה איך
צוויי צולאָזטע
בלאָנדע צעפּ.

וואַר איך איבעראַשט
און גליקליך,
לויף מיט אויסגעשטרעקטע
הענט.
ערשט עס איז
מיין באַלעבאָסטע
געלבע קומט נאָך
דירה געלד.

א. ל. ש—ן.

זיי הענגען ביידע

באנקיר: — איהר ווילט מיין צושטימונג צו קע-נען חתונה האבען מיט מיין טאכטער?

מיין צושטימונג הענגט אפ פון אייער פינאנציעלער לאגע.

יונגערמאן: — זעהר פיין. אבער מיין פינאנציעלע לאגע הענגט אפ פון אייער צושטימונג...

ער שטערט נישט

בערעלע: — מיין מאמע האט מיר צו מיין געבורטס-טאג געקויפט א מעשענע טרומבע.

אנקעל: — שטערט דאס נישט דיין פאפא ביים ארבייטען?

בערעלע: — א, ניין. איך טרומבע נאר, ווען ער שלאפט שוין...

ער איז ווערט אַ טרינק בראנפען

א מתנגד איז אמאל אריינגעקומען אין א גע-זעלשאפט פון חסידים, האט ער געלאכט דערפון, וואס די טרינקען ביי יעדער געלעגענהייט בראנפען.

— און וואס איז אז די טרינקען — האט א חסיד געענטפערט — די מיינען דאך נישט דעם בראנפען, נאר דעם שכל, וואס וואס די מאכען.

— קענען די דאך טרינקען וואסער, — האט דער מתנגד געפרעגט מיט כעס.

ביי'ער דיך נישט אזוי — האט דער חסיד גע-ענטפערט — דער יוד, וועלכער איז לויט נאך א שכל, איז ווערט א טרינק בראנפען.

מיט א גלאז וואסער
וועט מען קענען טרייבען אלע מאשינען אין דער וועלט

מיט איין טראפען וואסער איז פערהאן אזוי פיל קראפט, וויפיל מ'וואלט געקאנט ארויסקריגען פון צוויי הונדערט פערד, ווען זיי ארבייטען א יאהר נאכאנאנד.

אזוי האט איצט ערקלערט דער גרויסער ענגלישער געלערנטער, א־טור עדינגטאן, וועלכער איז פראפעסאר פון אסטראנאמיע אין קעמברידזשער אוניווערזיטעט אין ענגלאנד, אין א לעקציע וואס ער האט געהאלטען אויף א קאנפערענץ, וועלכע ווערט אפגעהאלטען אין בערלין, און אויף וועלכער עס זיינען זיך צונויפגעקומען די גרעסטע געלערנטע פון דער וועלט.

ווען מענשען וועט געלינגען ארויסצוקריגען די קראפט, וואס ליגט פערבארגען אין'ם טראפען וואסער, זאגט עדינגטאן, וועט מען מיט איין גלעזעל וואסער קענען טרייבען אלע מאשינען פון דער וועלט. מ'וועט מעהר נישט דארפען האבען קיין קוילען, קיין אייל און קיינע אנדערע הייץ־מאטעריאלען. די פראגע איז אבער: ווי אזוי קריגט מען ארויס די האזיגע פערבארגענע קראפט?

די וויסענשאפט ארבייט איצט אויף דעם. פאר לויפיג טאפט מען נאך אין דער פינסטער. אבער קיין אונמעגליכקייט איז דאס נישט. ווען מען פלעגט די גוואלדיגע ערפינדונגען און ענטדעקונגען, וואס די וויסענשאפט האט געמאכט אין די לעצטע עטליכע צעהנדליגע יאהר, גלייבט זיך, אז אלעס מעגליך, וואס נעכטען איז געווען א חלום, איז היינט א ווירקליכקייט. ווער האט עס מיט א פאר הונדערט יאהר צוריק זיך געקאנט פארשטעלען אזעלכע זאכען ווי דראטלאזער טעלעגראף, ראדיא, קינאס, קלאנג־פילמען א.ד.גל.?

ווען עמיצער וואלט אמאל געזאגט, ער דארף נעמען א מיטעל ווי אזוי צו פליהען צו דער לבנה וואלט מען איהם אנגענומען ווי א משוגענעם. ביי געווען מאן, אבער, וועט מען שוין אויף איהם נאנץ אנדערש. אט דא נישט לאנג צוריק האט געלערנטער ערקלערט, אז די צייט איז נישט ... אנ'ערך נאך הונדערט יאהר, און מענשען ... פליהען צו דער לבנה, אלע צייטונגען האבען ... בעריכטעט און צי מ'גלויבט עס, צי נישט, אבער קיין משוגענעם האט מען איהם נישט ערקלערט.

* * *

לאמיר איצט גיהען צוריק צו דער פערבארגענער קראפט אין א טראפען וואסער, די וויסענשאפט זאגט, אז אין יעדען פיצעל שטאף נישט דווקא וואסער, ליגט פערבארגען אנ'אומגעהייערע קראפט וועלכע מיט ענערגיע, אום ארויסצוקריגען עס, דארף מען נעפינען א וועג ווי אזוי אויפצוברעכען דעם אטאם.

פאר די, וואס ווייסען נישט, וואס אנ'אטאם איז, מוזען מיר זיך דא א ווייליגע אפשטעלען און מאכען א קליינע ערקלערונג.

די וויסענשאפט זאגט, אז די פערשידענע שטאפען אויף אונזער ערד זיינען צונויפגעשטעלט פון עלעמענטען, אדער איינפאכע, איינזארטיגע שטאפען. אזוינע שטאפען הייסען דריבער עלעמענטען, ווייל זיי בעשטעהען פון איין סארט שטאף. זעהט למשל, וואסער איז נישט קיין עלעמענט, ווארים דאס איז צוזאמענגעשטעלט פון צוויי עלעמענטען, ... לופט איז צונויפגעשטעלט פון פיר עלעמענטען, אנדערע האבען — פון נאך מעהר.

איצט לאמיר נעהמען אויף א שפיץ נאדעל א פיצעל, אדער א טראפען פון אנ'עלעמענט, דער קלענער טראפען דער פיצעל, בעשטעהט פון מי־ליאנען אטאמען, אנ'אטאם איז דער קלענסטער טייל שטאף, וואס מ'קען זיך פארשטעלען, מ'קען עס זעהען אפילו מיט'ן שטארקסטען מיקראסקאפ. דאס איז א טעאריע, אנ'השערה פון דער וויסענשאפט — די טעאריע פון אטאמען, אויף וועלכער די גאנצע וויסענשאפט פון כעמי איז אויפגעבויט געווארען.

די לעצטע צייט האט אבער די וויסענשאפט ערקלערט, אז דער אטאם איז נישט דער סאמע קלענסטער טייל, אז דער אטאם בעשטעהט נאך פון קלענערע טיילען — פון עלעקטראנען און פראטאנען. דער אטאם — זאגט די וויסענשאפט — איז א גאנצע וועלט. און אינעווייניג אין דעם אטאם דרעהען זיך ארום די עלעקטראנען און פראטאנען, מיט א געוואלדיגער שנעלקייט, ווי די פלאנעטען דרעהען זיך ארום דער זון. און דרעהענדיג זיך אזוי, גיבען זיי ארויס פון זיך א שטארקע היץ, אדער קראפט, ענערגיע.

אלזא, ווען מ'וואלט קענען אויפברעכען חאטש אטאם, וואלט מען ארויסגעקראגען די ראזיגע קראפט און געקענט עס בענוצען פאר פערשידענע צוועקען. און די יעזאזיגע קראפט איז אזא ריזיגע, אז פון איין טראפען וואסער, זאגט פראפעסאר עדינגטאן, וואלט מען געקענט ארויסציהען אזוי פיל ענערגיע, דאס קען זיך פערגלייכען צו דער ארבייט פון צוויי הונדערט פערד א יאהר צייט.

ווי אזוי ברעכט מען אבער אויף דעם אטאם?

זאגט עדינגטאן, אז ווען מ'וואלט קענען שאפען א היץ פון פערציג מיליאן (40,000,000) גראד, וואלט דער אטאם זיך געעפענט און ארויסגעלאזט פון זיך די ענערגיע.

צו שאפען אזא היץ איז הערווייל נאך נישט מעגליך, הגם אין גאנצען אנ'אומעגליכע זאך איז דאס נישט, ערקלערט עדינגטאן, א היץ פון איין מי־ליאן גראד גיט זיך שוין איצט אמאל איין צו שאפען דורך עלעקטרישע שטראמען, און דאך מעגליך צו פערגרעסערען עס אויף פערציג מאל.

יעדענפאלס קוקט נישט אויס, אז מען זאל עס קענען אזוי גיך דערגרייכען און בענוצען פאר קאמערציעלע צוועקען.

* * *

צו די האזיגע השערות וועגען אויפברעכען דעם אטאם און ארויסקריגען די ענערגיע, איז פראפעסאר עדינגטאן געקומען דורך זיינע אסטראנאמישע פארשונגען.

יעדער שטערען אין הימעל איז דאך א ריזיגער אויוען, זאגט ער, וואס גיט ארויס פון זיך א געוואלדיגע היץ, וואס געהמען זיי די האזיגע היץ, וואס זיי האלטען נאכאנאנד אזוי ארויסגעבען פון זיך. דאס זעהר טיעף ... אויסגערעכענט. זיי קענען זיי עס אנהאלטען טויזענטער מיליאנען יאהרען!?

לויט וויסענשאפטליכע אויסרעכנונגען האלט שוין די זון אין ווארימען אונזער ערד אם מיניג־סטענס א טויזענד מיליאן יאהר. אייניגע אסטראנאמען, ווי העלמהאלץ און קעלווין, האבען אויסגערעכענט, אז די זון גיט פון זיך ארויס אזוי פיל היץ, דאס אין א צוואנציג מיליאן יאהר וואלט זיך עס אויסגענומען, סיידען זי קריגט פרישע היץ פון ערגעץ — פון עפעס א געהיימנישפולען קוואל, פון וועלכען מיר האבען קיין בעגריף נישט.

דאס זעלבע איז מיט די שטערען, פערהאן אזעלכע, וואס עקזיסטירען שוין מיליאנען, מיליאסען יאהרען, און האלטען די גאנצע צייט אין ארויסלאזען פון זיך ווארימקייט. זיי וואלטען שוין לאנג אפגעקיהלט געווארען, ווען זיי בעקומען נישט פון ערגיץ פרישע היץ.

פראפעסאר עדינגטאנס מיינונג איז, אז זיי קריגען די היץ נישט ערגעץ פון דרויסען נאר פון זיך אליין, אינעווייניג אין די טיפענישען פון יעדען שטערען, ארום צענטער. איז די היץ אזא געוואלדיגע אז די אטאמען פון די פערשידענע שטאפען ווערען צושפאלטען און לאזען דערביי פון זיך ארויס די געוואלדיגע היץ פאר דעם גאנצען קערפער פונ'ם שטערען.

אויף דעם אויבערפלאך פון דער זון איז די טעמפעראטור נישט מעהר ווי זעקס טויזענד גראד, אייניגעניג, אבער, ביים צענטער פון דער זון, איז די טעמפעראטור ארום פערציג מיליאן.

* * *

פערהאן צוויי טעאריעס וועגען די ענערגיע, וואס די אטאמען גיבען פון זיך ארויס. איין טעאריע זאגט, אז אין דעם אטאם קומען די עלעקטראנען און צוזאמענשטויס מיט די פראטאנען און צושמעטערען איינע די אנדערע, און לאזען דערביי פון זיך ארויס היץ און ענערגיע.

א צווייטע טעאריע איז, אז די עלעקטראנען און פראטאנען ווערען נישט פערניכטעט, נאר זיי ווערען צושליידערט, ארויסגעווארפען פון זייערע פלעצער אויף אנדערע. דערביי קומט פאר אנ'ענדערונג אין דעם אטאם; ער ווערט אנ'אנדערער, גלייך מען נעהמט למשל, דעם עלעמענט אוראניום, און מען פערוואנדעלט איהם אין ראדיום, אדער מען פערוואנדעלט ראדיום אין בליי, קריגט מען ארויס א ביסעל היץ און ענערגיע.

עס הייסט אלזא, אז עס זיינען פערהאן צוויי וועגען ארויסצוקריגען קראפט פונ'ם אטאם — דורך צוברעכען איהם, עס הייסט, פערניכטען איהם, און דורך פערוואנדלען איהם אין א צווייטען סארט. אבער עס איז נאך נישט זיכער, וועלכער עס איז דער בעסטער וועג, וויסענשאפטסלייט זיינען געגיינגען צו דער עהשטער השערה — אויפצוברעכען דעם אטאם.

* * *

דער גאנצער ענין, ווי מען קען זעהן, איז נאך פארלויפיג נישט קיין קלאהרער. די וויסענשאפט טאפט אליין נאך אין דער פינסטער. עס איז אבער מעגליך, אז נייע ענטדעקונגען וועלען ארויס־טראגען בעלייכטענדע שטראהלען און אנווייזען דעם ריכטיגען וועג. די מעגליכקייטען זיינען נישט צו משער זיין זיך. די ענדערונגען, וואס דאס וואלט געבראכט אין אונזער וועלט, איז זיך נארנישט פאר־צושטעלען.

ד. ס.

קראנץ־פערל פון תלמוד און מדרש

דורך רעדנערין זיך אליין ווער איך דער־הויבען און דורך מיין דערהויבען זיך אליין ווער איך דערנידערט. (שמ"ר פמ"ה).

* * *

בעריהם זיך נישט דערמיט, וואס דו האסט אנגעהויבען צו טון א גוטע זאך, נאר ווען דו האסט געענדיגט די זאך צו טון.

(בראשית רבא פ"ס)

גאט האט פערשוואוירען די יודען זיי זאלען זיך נישט אנטקעגענשטעלען קיין מלכות פון די אומות העולם. (כתובות קי"א)

* * *

ווער עס איז פערטיפט אין שלעכטע געשלעכטס געדאנקען — שפרינגט אויף איהם די אלטקייט. (שבת קנ"ב)

* * *

„הריון" איז בגמטריא 271, ווייל א פרוי „טראגט" צוויי הונדערט איין און זיבציג טאג. (נדה ל"א).

די שלעכטע מענשען שטעהען צום רשות פון זייערע הערצער אבער ביי די ארענטליכע מענשען זיינען זייערע הערצער צו זייער רשות. (ב"ר פ' ל"ח)

* * *

און ווידער האב איך געזעהן,
אז די גאנצע ארבייט פון מענשען
און אלע קונצען, וואס ער בעווייזט
שטאמען מעהרסטענס פון קנאה
און די גרויסע אויגען.

וואס איינער האט אויפ'ן צווייטען, נאריש און נישטיג,
א יאגעניש נאך ווינט. (קהלת ד.)

* * *

מ'ברענגט אויפ'ן מארק מעהר פעלען פון יונגע בהמות ווי פון אלטע. (ב"ה פ' ס"ו.)

זיי מבטל הערן רעה צוליב רעה פון היינ־חבר. (דרך ארץ זוטא פ"א)

* * *

אז איינער ווארפט פאר דעם צווייטען א פעה־לער, ווארפט ער איהם דאס רוב פאר א פעהלער, וואס ער אליין, הער מארפער, בעזיצט איהם. (קידושין ע.)

* * *

ווען מ'לייענט „שמע", זאל מען נישט ווינקען מיט די אויגען, נישט קוועטשען מיט די ליפען און נישט מאכען מיט די פינגער. (יומא י"ט)

א שלעכטער שכן און דאס ערגסטע אומגליק, א שלעכטער בייזפיל פערהארבט די גוטע מידות. (אבות פ"א)

גענומען דורך: אברהם שלעזינגער

די מאקדאנאלד־טראגעדיע

(ענדע פון 6־טען זייט)

סתירה מיט'ן מאנדאט. מען האט דעם רושם, אז די מאנדאט־קאמיסיע האט זיך אויסגעשטעלט אויפ'ן בארג פונ'ם ענטפער, וועלכען די יודישע אגענץ האט געגעבען אויפ'ן שאו־בעריכט. די ענגלישע צייטונגען זיינען מודיע, אז אין דער רעזאלוציע פון דער מאנדאט־קאמיסיע איז געגעבען געזאגט. אז ענגלאנד טראגט די פעראנטווארטונג פאר די אוי־גוסט־געשעהענישען און אז די בלאהערדיגע פאליטיק פון דער מאנדאטאר מאכט איז נישט געווען קיין קאנסטרוקטיווע און קיין שעפערישע, וועלכע פיהרט צו דער פערווירקליכונג פון די הבטחות לגבי די יודען. עס קען זיין, אז די רעזאלוציע פון דער מאנדאט קאמיסיע איז א פראדוקט פון בעשטימטע ענגלישע קאנפליקטען מיט געוויסע מלוכות. אבער די רעזאלוציע האט בכל אופן א גרויסען ווערט און די רעגירונג וועט זיך מוזען דערמיט רעכענען. מען וועט בכלל געפינען א סתירה אין דעם, וואס ענגלאנד וויל זיך אפזאגען פונ'ם סימפסאן־בעריכט, וועלכער האט טיפע ווארצלען אין דער ענגלישער עפענטליכער מיינונג און גלייכצייטיג האט ענגלאנד אקצעפטירט דאס רוב מסקנות פונ'ם שאו־בעריכט, הגם די ענגלישע פרעסע און די חשובסטע ענגלישע פאליטיקער האבען ארויסגעזאגט זייערע ספקות בנוגע דער ריכטיגקייט און דער בערעכטיגונג פון דער טענדענץ, וועלכע דער שאו־בעריכט ענטפלעקט.

עס איז שווער צו זאגען, אויב די היינטיגע ענגלישע רעגירונג וועט געפינען אנ'אויסוועג פון איהר באקלעמעניש. מען קען אבער נישט צווייפלען אין דעם, אז אזא אויסוועג וועט מוזען געפונען ווערען. די ארבייטסלאזיגקייט אין ענגלאנד, די לאגע אין אינדיען און די אומגעלומפערטקייט פון דער ענגלישער פאליטיק אין ארץ ישראל וועט בכל אופן בעשטימען די צייט, וועלכע די ארבייטער־רעגירונג וועט נאך בלייבען ביי דער מאכט.

יהודה מישין

דער מארד אין דער נאכט

(46

גרויסער שפאנענדער סענסאציאנעלער ראמאן

— דער גנב האט די אויסגעטוישט נאך איידער מארד איז בעגאנגען געווארען, און נעמען האט דער־פאר, פרי נאכ'ן מארד צו פערניצען דאס געלד, נאט שטעלענדיג זיך אין קיין געפאהר.

— קיין נייעם האט איהר מיר דערמיט נארנישט גע־זאגט — האט טארטשינסקי אומגעדולדיג איבער־געשלאגען — איך ווייס צוליב וואס דאס געלד איז אויסגעטוישט געווארען. ווער האט עס אבער אויס־געטוישט?

— איך פאלט עס נישט איין, ווער?

— ניין, מיר פאלט גארנישט איין.

— און איך מיין, אז דער יונגער ליבעסקינד!

קאפיטעל איין און צוואנציג
פריילין מאריא דערקלערט

צום ערשטען מאל אין לעבען איז טארטשינסקי געווען אזוי אנ'אמת איבערראשט.

און משך פון א לענגערער ווייל איז ער געש־... [illegible]

ער האט א ווארט נישט געקאנט ארויסרעדען.

א רויט־געוואוינער מיט אנאפענעם מויל איז ער געבליבען שטיין און זיך געשטיקט, ווי א פיש, וואס איז ארויסגעצויגען פון וואסער.

פון אלע מענשען, וואס האבען געהאט א שייכות מיט דעם ענין־הוימאן האט ער צום־ווינציגסטען גע־רעכענט צו דערהערען צום נאמען פון ליבעסקינד'ן.

— סאיז אונמעגליך! — האט ער פערוואונדערט אויסגעשעפטשעט.

— ס'איז דער ריינסטער אמת. דער באנק־דירעק־טאר האט עס מיר אליין בעשטעטיגט... ער קאן גוט ליבעסקינד'ן און ער זאגט, אז יענער האט זיך גארנישט געפרייט אויסבעהאלטען און מאכען דערפון א סוד.

טארטשינסקי איז איבערגעשפיינגען, און אנכאפענ־דיג ד'קמאנען פאר דער האנד, איז ער צוגעלאפען צו דער טיר.

— קומט.. טומט תיכף צו ליבעסקינד'ן.

— איהר מ'לט איהם ארעסטירען?

— יא איהם וועט אוודאי אריסטומען צו ארעס־טירען נאכ'ן פערהער, וואס איך וועל איהם מאכען.

— גלויבט מיר, ער וועט גארנישט זאגען... ער וועט גארנישט אריסרעדען אזוי'נס, וואס וואלט געווען א מאכען אלבם צו אקעגנשטיגן... — דאס איך [illegible]

אפגערופען, אייגוועצענדיג אין דער טאקסובקע — ער וועט האקען בלויז ליגענס...

— זעלבסטפערשטענדליך, וועט ער זיך פערטיידי־גען ביז'ן לעצטען טראפען בלוט.

— אלזא, אידר מיינט טאקע, אז ער האט דער־הרגעט ה"מאגען?

— איך מ'ין נאך דערווייל גארנישט... — דאס דער געה"ים־אגענט אומגעדולדיג א ציה געטאן מיט די פלייצעס — דערווייל האב איך נאך קיין שום מיינונג נישט... די בשורה, וואס איהר האט מיר אנגע־זאגט, האט מיך געטראפען אומגעריכט און איצט ערשט וועלען מיר זעהן, וואס א שטייגער, ליבעס־קינד וועט צוטראכטען אויף זיין פערטיידיגונג...

טארטשינסקי האט שוין בעציימטענם פאראויסגע־זעהן, אז דער יונגער ליבעסקינד וועט האבען א פאר־אויס־צוגעגרייטען תירוץ.

אנשטאט צו לייקענען און אפצאווענדען פון זיך געפעהרליכע פראגען, האט ער געמאכט דעם אנ־שטעל פון א מין בעליידיגטער צניעות, און איז אריין בעפאלען טארטשינסקי'ן:

— טייטש? ! איהר האט די דרעצפה און די העזה צו מיר דרשד צו זיין און א פערברעכען אנ־טער אנ'אוימיידר אז איך האב געטוישט וואלוטע!

— האט ער געשריגען א בלייכער פאר כעס — מ'ארא רעכט האט איהר צו ווארפען אויף מיר אזעלכע שרעק־ליכע בעשולדיגונגען?

— איך פרעג ביי אייך איין זאך: איהר האט געטוישט די געגנבעטע באנקנאטען, צי נישט? — האט טארטשינסקי איבערגעפרעגט אביסעל אנ'אפגע־שוואכטער פון ליבעסקינד'ס הייכען טאן.

ער האט פאקטיש אנגעהויבען צו קלערען. אז ער האט זיך אפשר אנגעראמט'ען א ביסעל צו־

געאיילט מיט דער בעשולדיגונג.

— יא איך האב געטוישט... אז וואס זשע דריגט איהר דערפון?... איך האב דאס געלד געטוישט, ווייל דער הער היימאן האט מיך געבעטען!

— היימאן האט געבעטען? — האט זיך דיקטאני פערחידושט — צו וואס?..

— ווייל אזוי יהאט פערלאנגט דער קאפיטאן סא־לאמקא, וועלכער האט דאס געלד איבערגעגעבען דעם דער ה"מאגען...

— א ליגען!! — האט טארטשינסקי איבערגעשלאגען

— דער קאפיטאן האט פונקט ווי איך דערזעהן, אז דאס געלד איז געווען איבערגעטוישט.

— וועגען דעם טוייס איך גארנישט... מיר איז נאר בעקאנט, אז צוויי וואכען איידער דער מארד איז בעגאנגען געווארען, האט מיך דער ה' היימאן פערבע־טען צו זיך און פערלאנגט, איך זאל איהם אויס־העלפען אין אנ'אידעלען ענין... און ווי ער איז גע־ווען דער שותף פון מיין פאטער, האב איך איהם, זעלבס־פערשטענדליך, נישט געקאנט אפזאגען צו טון די קליינע טובה!... און איהר מיינט, אז איך האב נישט ריכטיג געהאנדעלט?..

— פערשטעהט זיך, אז איהר האט ריכטיג געהאנ־דעלט!... אבער — וועגען וואס האט זיך עס אייגענטליך, געהאנדעלט?...

— דער הער היימאן האט מיר ערקלערט, אז בעת ער איז געווען אין רוסלאנד האט ער זיך פערבונדען מיט עפ'ס א געהיימער ארגאניזאציע... איצט האט אידם דער פארשטעהער פון דער האזיגער ארגאני־זאציע, דער קאפיטאן סאלאמקא איבערגעגעבען, צום היטען א גרויסע סומע געלד אין אמעריקאנישע וואלוטע...

— אידר קאנט די צילען פון דער האזיגער אר־גאניזאציע? — האט ד'קמאן איבערגעשלאגען.

(פארטזעצונג קומט)

יודישע טעאטער-קאניונקטור

אפעז בריוועל צו דער יודישער גאליארקע אין ריגע

ווי עס איז געווען בשעתו מיטגעטיילט אין דעם ריגער „פרייהמארגען", האט דער דארטיגער מלוכה׳ישער יודישער טעאטער געהאט איינגעלאדענט אלס רעזשיסער דעם בעקאנטן דיכטער און טעאטראל יעקב שטערנבערג פון רומעניען.

איצט אינפארמירט די דארטיגע יודישע פרעסע, אז א דאנק דער אפאזיציע פון דער אויבנ־דערמאנטער גאראנטען-געזעלשאפט האבן זיך די פלענער אויפ׳ן קומענדיגן טעאטער-סעזאן אינגאנצען געענדערט.

אין צוזאמענהאנג מיט דער דאזיגער אי־געלעגנהייט גיבן מיר דאס ווארט דעם בעקאנטן יודישן דיכטער איציק מאנגער, וועלכער געפינט זיך איצט צייטווייליג אין לאנד, און וועלכער קען נאהענט דאס טעאטראלישע שאפן פון יעקב שטערנבערג.

* * *

איך האב מיט צופרידענקייט געלייענט נאטיצן אין דעם ריגער „פרייהמארגען", אז דאס דארטיגע טעאטער האט איינגעלאדען דעם דיכטער און טעאטראל יעקב שטערנבערג, ער זאל עס זיין דער, וואס זאל מיט׳ן דאזיגן טעאטער מאכן דעם פרוב עס צו פארוואנדלען פון נאר א מלוכה-טעאטער אין אן אמת׳דיגן קונסט-טעאטער.

פאר מיר איז דאס געווען א סאטיספאקציע נישט נאר לשם פריינדשאפט.

שטערנבערג, דאס ווייסן אפילו די „ווילנער" אין פוילן, איז אפשר דער איינציגער יודישער רעזשיסער, וואס איז בכח, — איך זאג עס הויך — ארויסצושטופן דאס יודישע טעאטער פון דעם הינערפלעט, אין וועלכן ס׳שלאפט.

אבער, ווייזט אויס, אז די קאניונקטור אין אונזער טעאטער-וועלט איז אזא מעכטיגע און קאמפליצירטע, די לעסטערונג איז שוין אזא אלט-געזעסענע טראגישע מידה ביי יודען, אז... ס׳האט מיך נישט געוואונדערט, ווען איך האב געלעזן אינ׳ם ריגער „טאג" געגען שטערנבערג׳ן, הגם די צייטונג קען אים נישט, הגם זי ווייסט אים נישט — דעם דאזיגן אויסגעצייכנטן קינסטלער.

און דער קאמף געגען שטערנבערג׳ן איז, ווייזט אויס, נישט געווען קיין אומזיסטיגער:

אט האב איך שוין געהערט וועגן דעם נייעם צוזאמענשטעל פון ריגער טעאטער.

נו, נו !!

שטעלט זיך פאר: שמאטעוואטער אלקם-אויגעק אקעגן שטערנבערג׳ן !..

בהדה"...

יודישע פיעטעטלאזיגקייט, יודישע פאטענטירטע געשמאקלאזיגקייט, יודישע. איך שלינג אראפ די אלע טויזנט עפיטעטן, וואס זענען מיר געלעגן אויף דער צונג.

מיט מיין בתוך בין איך נישט אויסן צו פועל׳ן דווקא פאר שטערנבערג׳ן דעם פאסטן פונ׳ם ריגער יודישן טעאטער. איך קען בעשטעטיקן, אז דער רעזשיסער פונ׳ם „ווינער פון זיין טרויער", פון גאגאלס „רותגנה" פון שלום עליכם׳ס „פערבישטעטן שניידער" פון די אלע אונטערשטאנענע טעאטער-פראיעקטן, וואס ליגן ביי אים אין מאנוסקריפט און אין קאפ, זאל מיטעד זיצן אין רומעניען, און זיך ראנגלען און קעמפן מיט די טויזנטער אומעגליכקייטן אין דער צייט, ווען דאס יודישע טעאטער פון פוילן און פון אנדערע לענדער דארף אים נויטיג, ממש דרינגנדיג.

אט דאס הייסט קאניונקטור, ליבער שטערנבערג, פערשטייסט קאניונקטור, וואס איז׳ט ביי אונז מיט דער פערד-קראפט פון א מיליאן פייערים, די קאניונקטור, וואס פערטר״בט תמיד ביי יודען דאס בעסטע, און גיט דעם „דילעטאנט מיט׳ן עלנבויגן" אלע מעגליכקייטן צו שווינדלען, און לאזט אלע מינדער-ווערטיגקייטן זינגען דאס, אז-ישיר-ליד איבער אלע אנדערע מדברי׳ת!

אין דער צייט, ווען די גאנצע רומענישע פרעסע, ווען די בעסטע רומענישע שרייבער מיט א טודאר ארגעזי בראש (טודאר ארגעזי — א וואונדערבארער פאעט און געניאלער פאמפלעטיסט) זעהען אין שטערנבערג׳ס עקספערימענטן אנ׳אנזאג פון א גרויסער טעאטער-עפאכע, אין דער צייט, זאג איך, פרעגט אנ׳אנאנימער זשורנאליסט פון ריגע: — „ווער איז דאס אזוינס שטערנבערג? וואס האט ער אויף זיין אקטיוו? נישט מעהר, ווי דעם „ווינער פון זיין טרויער"? נישט מעהר, ווי גאגאלס „רתגנה"? נישט מעהר ווי שלום עליכמ׳ס „פערבישטעטן שניידערל" נישט מעהר, און נישט מעהר, ווי פרץ׳ס „ביינאכט אויפ׳ן אלטן מארק"? א. א. ח.

זאל עס געזאגט זיין הויך און מיט דער גאנצער פעראנטווארטליכקייט: שטערנבערג איז נעבן גראנאווסקי׳ן דער בעדייטענדיגסטער יודישער רעזשיסער פון גאר דער וועלט ביים היינטיגן טאג, און זאל דאס ריגער מלוכה-טעאטער טאנצן האפקעס און פראווען אינטריגעס, וואס האבן עס ביז איצטער צושעדיגט און פאראליזירט, און עס נישט געלאזט דערהייבן זיך אויף א׳ן מדרגה׳לע העכער פונ׳ם פסידא-קונסט ניוואָ פון כמעט אלע יודישע טעאטערס פון פוילן, לעטלאנד און ליטע...

שטערנבערגס קינסטלערישע פאטענצן, שטערנבערג׳ס טעאטער-אידעען שטעהן העכער מיט א גאנצען וואלקן-קראצער איבער דעם תמ׳עוואטען פראגע צייכען פון דעם ריגער בייזוויליגען, אנאנימען זשורנאליסט, און איבער אלע הינטער-קוליסן-פענאמענען, וואס קוילעמלעווען אין יודישן טעאטער.

איציק מאנגער.

בעלעדיגטע בעטלער׳ס

(ענדע פון 5־טע זייט).

„איך שטעל ווייטער פעסט, לויט די אפיציעלע ליסטע אין אונגארן האבען געהאט יעדע איינע צו פינף סטאטיסטישע בעריכטען, אז פופציג יודישע פאמיליען אויפ׳ן מלחמה־פראנט; צוואנציג — צו אכט זיהן, פופצען — צו צען זיהן, און פינף פאמיליעס צו עלף זיהן און זיבען אייניקלען.

„און שטעל איך פעסט פאלגענדעס: דער יודישער סאלדאט פון אונגארן מיט׳ן נאמען קלעמענס פרעהליך, איז געווען דער איינציגער פעלדפעבעל (אונטעראפיציר) אין וועלט־קריג, וועלכער האט געקעמפט אויף אלע פראנטען פון עסטרייך־אונגארן און דייטשלאנד און האט בעקומען אלע העלדישקייט מעדאלען, וואס זענען נאר פערהאן אמאל. אז דער פרעזידענט הינדענבורג האט געהערט אז עס איז פערהאן אזא סאלדאט, האט ער אראפגענומען דעם העכסטען מעדאל פון זיין ברוסט און איהם געשיקט צום דייטשען אמבאסאדאר אין בודאפעשט ער זאל דעם מעדאל איבערגעבען צו קלעמענס פרעהליך, מיט א בריוועלע פון הינדענבורג׳ן. וואס לוטעט ווי פאלגט:

„איך שיק אייך דעם מעדאל, אלס מיין אנערקענונג, און אום צו ציינגן דער וועלט א ביישפיל ווי מען דארף עהרען א סאלדאט, וואס האט געטאן זיין פליכט.

„רייכספרעזידענט גענעראל־פעלדמארשאל פאן הינדענבורג".

„דער דייטשער אמבאסאדאר האט קלעמענס פרעהליכ׳ן איבערגעגעבען דעם מעדאל און דאס בריוועל פון הינדענבורג׳ן.

„איך פרעג אלזא", — רופט אויס דער דעפוטאט שאנהאר, — „איז אט דער יודישער סאלדאט קלעמענס פרעהליך פון בודאפעשט ווירדיג אויפגענומען צו ווערען אלס מיטגליד אין אונגארישן „העלדען־ארדען" צי נישט? אפגערעדט שוין העכער פון, וואס גראד אונזער קלעמענס פרעהליך א יוד, אלזא, אזוי לויט די געזעצליכע מעדאלען, וואס ער האט, דער ערשטער און העכסטער העלד פון אונגארן

„דאס פליכט-בעוואוסטזיין פון די אונגארישע יודען איז דורך די ציפערען און נעמען בעוויזען געווארען, און אויב די אנטיסעמיטען ווילען איצט ערנידריגען די יודען ווען די ערנידריגונג פאר ריקפאלען אויף די אנטיסעמיטען. ווייל די גאנצע וועלט וועט איצט, וואס פאר א ווערט ביי דעם מארמענשען. עס האבען גערעכטיגקייט און עהרע.

אויף דעם העפטיגען פראטעסט פון דעם יודישען דעפוטאט האט דער מיניסטער־פרעזידענט גראף בעטלען געענטפערט זעהר קאלט און קורץ, אז דער „העלדען־ארדען" נעהמט נאר אויף אלס מיטגלידער „טרייע, אויסגעפרובירטע פאטריאטען", וועלכע זענען עכטע, קריסטליכע „מאדיארען" (אונגארען).

די אונגארישע יודען האבען די בעלידיגונג אראפגעשלונגען מיט גרויס קרענקונג, וואס קענען זיי מאכען? זיי וועלען פילייכט איינזעהן אז עס לוינט זיך נישט מעהר צו זיין אזעלכע הייסע פאטריאטען.

עס קען זיך דוכטען, אז דער גאנצער ענין פון דער „העלדען־פערעהרונג" איז נישט פון גרויס וויכטיגקייט, פאר די אונגארישע יודען איז ער אבער יא וויכטיג, ווייל אזא אומווירדיגע האנדלונג שטעמפעלט די יודען אלס בירגער פון מינדערע סארט אין די אויגען פון דער קריסטליכער בעפעלקערונג.

און חוץ דעם, איז אזא אומגעזעצליכע אנטיסעמיטישע נידערטרעכטיגקייט א בעוויז, אז עס געהען נייע יודען־פערפאלגונגען אין אונגארן.

מ—ף

קלאנג-פילם-טעאטער

Casino

היינט און פאלגענדע טעג!

דאס פרעכטיגע קלאנג-זינגענדע מייסטערווערק א. ג.

פערשאלטן טייך

אין די הויפטראלן:

Ryszard Barthelmess i BETTY COMPSON

אויסער׳ן פראגראם:

GUS ARNHEIM

מיט זיין בעקאנטן דזשאז-באנד-ארקעסטער פון האליוואוד, ווי אויך לאנד-אקטואליטעטן.

אנהייב 4.30, 6, 8 און 10 אוונט. אויפ׳ן ערשטן סעאנס נידעריגסטע פרייזן פון די פלעצער (זל. 1, 150 און 2) מיטטאג סעאנס: 1, 2, 3, לאושע 3.50

דער זאל ווערט מאדערן ווענטילירט.

דאס ערשטע מיידעל

פונ׳ם לעבען פון דער היינטיגער יוגענט אין רוסלאנד.

פון ניקאלאי באגדאנאוו

5

בעת איך האב זיך אויפגעכאפט, בין איך מיט דערע געלעגן נעבן שמיר.

— געשלאפען? — האט ער שטיל געפרעגט.

איך האב איהם געוואלט ענטפערן, נאר פון דאלן האט זיך ארויסגעריסען עפעס א הונטישער ביל און איך האב זיך אנגעהויבן ווארפען אין זיינע הענד ווי א הינטעל.

— בערוהיג זיך, בערוהיג זיך, בחור, מען האט אלעמען געשלאגען. מיר וועלען מארגען ארויס... מיר וועלען זיי אלץ דערמאהנען! — האט דער שמיר, אליין אויפגערעגט און ציטערנדיג געזאגט.

— ביז בלוט געשלאגען, ביז בלוט, — האט איך אהיפערגעבויגען איבער מיר „דער פוקס",

— מארטירער דו....

איך האב דערפיהלט אויף מיין פנים איהרע הענד און דערפון זיך פלוצלונג צעוויינט, ווי א קינד. „דער פוקס" האט אוועקגעלייגט מיין קאפ אויף איהרע קניע און זי האט אנגעהויבן גלעטען און שעפטשען עפעס וואונדערליכעס! אלץ איז גרויב זענען עפטשווינען געווארען. און, מארגען, איך האב זיך בערוהיגט...

— עסיפ, — האב איך געזאגט צום שמיר, — וואס האסטו עפעס געזאגט וועגען מארגען?

— מיר וועלען מארגען ארויס...

— ווער וועט אונז ארויסלאזען?

— די פויערים. אט ווער. מארגען וועט זיין ווער סוף — א סוף צום סאוועט... צופיל געלעטען... זעהסט אליין...

— סיהייסט, ס׳וועט זיין אן אויפשטאנד?—

אז דאס הארץ איז מיר אפגעשטארבען.

— אלץ וועט זיין... — האט דער שמיר א זאג געטאן. און ס׳איז ווידער שטיל געווארען אין גרוב, אזוי שטיל, אז מען האט געהערט, ווי די פייכטקייט טריפט פון די ווענד.

איך האב צוגעמאכט די אויגען און מיך פארגעשטעלט די צעבראכענע מאסען. סילאנטיעוו אויפגעהויבן אויף גראבליעס, און דעם הארפס-גלאק, און זיינע פרענענדיגע הייזער... און קלימאקאווען — א צוריסענעם אויף שטיקער און מיט זיין קאנטשיק, אריינגעשניטען אין זיין צוקרימטען טייל... און דערנאך די שטראף־עקספעדיציע און די קאזאקען פון דער מיליטער־שולע. און די אויסגעצויגענע שינעלען און די פינקטליכע פיס, און גרינע נאמבעלעך פון די פלאמען, און די נייעס אין דער צייטונג וועגן דער שטיקטע קולאקישען אויפשטאנד... איך האב זיך פארגעשטעלט דעם אומהיימליכן ברודערקבר פון א סך פויערים און די פייערליכע לויה פון סילאנטיעוו אונטער דער בעגלייטונג פון דער טרויעריגער מוזיק „איהר זייט א קרבן געפאלען". איז דאס מעגליך, אז אזוי וועט דאס זיין?

5

איך בין לאנג געלעגן און געקוקט ארויף. דארטען אויבען, איבער מיר, דורכן צופאהרענעם פערפאולטען דאך, האבען דורכגעלויכטען פארנאכטיגע פלייצע שטערן, ביים מאטע דאך, אזוי הויך, אז מען קען נישט דערלאנגען, ליגט אויסגעצויגען א קלאָץ. אויף דעם קלאָץ האט זיך אויפגעהאנגען א דורכגעהער, וועלכער איז געווען. מען האט שפעטער דערציילט, אז קלימאקאוו און סאלאנטיעוו האבען פון איהם אפגעלעקט א בייגעל. איך האב נישט געגלויבט... איך האב זיך לאנג צוגעקוקט צום קלאָץ און זיך פארגעשטעלט, ווי אזוי ער האט זיך אויפגעהאנגען. עס איז איהם געווען שווער אנגעקומען ביז ער האט פערזארגען די שטריק.

— אפשר האט עמיצער א שטריק? — האב איך א פרעג געטאן.

— איך האב א גארטעל — האט זיך אפגערופען אנ׳אומבעקאנטער פויערל, וועלכער איז געזעסען די גאנצע צייט נעבען סאמע שמעקערדיגען ווינקעל.

— איך האב גענומען זיין גארטעל, דער שמיר האט מיר אונטערגעשטעלט זיינע פלייצעס, און צונויפנעמענדיג די לעצטע כוחות, בין איך ארויפגעקראכען אויבען. מיט די הענד און מיט׳ן קאפ האב איך גערייסען דאס דאך, יעדעס שטיקעל האט פערשאפט אומגעהויערע ווייטאג. און ווען איך האב ארויסגעשלעפט מיין קערפער פון דער לאך, האט זיך מיר צומישט דער קאפ און איך האב זיך אראפגעקייקעלט פון דאך אויף דער ערד...

צום גליק האט אנגעהויבן געוואקסען קראפיווע. די קראפיווע האט אפגעפרישט און מיר געצייכנט צו שטעלען זיך אויף די פיס. איך האב צוגעלייגט די הענד צום צובלוטיגטען קאפ און אוועקגעלאפען גלייך צו אומאטשקינען. ביי אומאטשקינען אין שטוב האט געברענט פייער. אפשלייערדיג מאכ׳ן פון דעם זיץ, וועלכער האט מיך נישט דערקענט און זיך שרעקליך צעבילט, האב איך א היט געטאן די טיר.

פאר מיינע אויגען איז בלייך געווארען און ... סאמאשקינס פנים, א ציטערע געטווו סאמיעס לאק, און די איבעריגע, אנגעשפארט ביים טיש, האבען זיך אויפגעשטעלט. דא האט זיך געפונען די גאנצע יאטשייקע, אויסער פימקינען...

פלאנטערנדיג זיך, האב איך דערציילט, אלץ, וואס איז פארגעקומען און וואס איך האב געהערט. וועגן אויפשטאנד האבען זיי מיר אליין אנגעשטויסען, — ווען זיי האבען געזאמעלט אין קרייז קלאגעס.

— אויף פערד, אומאטשקין! אויף סילאנטיעווס פערד! מיר וועלען פאהרען ביינאכט, אבער אין שטאט וועלען מיר זיין! מיר וועלען דאס נישט דערלאזען!

סאמאעס אויגען האבען פלוצלונג אויפגעלויכטען. זי איז צו צו מיר און, נישט ארויסרעדענדיג קיין ווארט, א קוש געטאן מיר אין די ליפען.

אין מיינע אדערן איז דורכגעלאפען א הייסער שטראם. איך האב זיך אויסגעגלייכט און דערפיהלט זיך א סך מעהר, ווי איך בין אין דער אמת׳ען...

— נו, חברה, שטארקט זיך.

— מיר זענען געקעכט, — האט א זאג געטאן דער רויטער וואנקא נעלאוועל און זיך צוהיקעוועצט אויפ׳ן בענקעל.

אומאטשקין האט אריינגעשטופט די פאפירען אין לעדערנעם בייטעל, אויפגעהאנגען איבערן פלייצע, גענומען דעם רעוואלווער און צו צו דער טיר.

מיר זענען געגאנגען דורך די גערטנער, אריבערגעקראכען א פארקאן, אריבערגעגאנגען א טייכעל און פאמעלעך געקראכען צווישען די ביימער צו דער לאנקע, וואו עס האט זיך געהערט דאס געשמאקע קייען פון די פאשענדע פערד.

— ווער איז דארט? — האבען צוויי אויפגעשפרונגען.

— אייגענע, — האט בערוהיגט אומאטשקין, ארויסגענומען דעם רעוואלווער און איהם אנגעשטעלט אויף די פאסטוכער. אומאטשקין איז געווען א קליינער און היטרע שטיקעל און מארגע האבען ארויסגעסטארטשעט ביים פייער זיינע רויטע אויערן און אין דער האנט — דער גרויסער רעוואלווער.

— אלץ וואס מיר דארפען, זענען סילאנטיעווס פערד. העלפט כאפען און שפעטער וועט איהר דערציילען, וואס עס איז פארגעקומען, — האט רוהיג ערקלערט אומאטשקין.

— אט, צום טייוועל, איבערגעשראקען! — און געקומען צו זיך דער עלטערער פאסטוך און זיך אנגעהויבן כאפען סילאנטיעווס פערד.

באלד האב איך דערפיהלט אונטער זיך סילאנטיעווס זאטען פערד, ער האט זיך ליכט ארוועקגעטראגען און איך האב זיך א וויג געטאן, ווי אין א וויג, און די פולע לבנה איבער די ברייטע פעלדער האט געטאנצט פאר מיר א וואונדערליכען טאנץ.

בעת מיר זענען אפגעפאהרען א האלבען מייל, האבען מיר געזעהן פון דער ווייטענס, ווי דער פאסטוך טראגט זיך צו סילאנטיעווס הויז. א ביטרער זייער, לויפט אנרייצען סילאנטיעווען אויף אונז.

— לאמיר זיך א יאג טאן! — האט אומאטשקין א געשריי געטאן, און דאס גרויסע פערד אונטער איהם האט זיך א הויב געטאן אויף די פיס.

איך האב דעם איידעלען פערד א קלאפ געטאן מיט׳ן בלעכעל פון מיין סאלדאטישען פאסיק און דאס פערד האט זיך מיט קעציגע טריט א לאז געטאן איבערן שטויביגען וועג... דאס הארץ איז פערגאנגען אויף זיס און אנגענעהם. מיר איז געווארען אזוי גרינג, אז עס האט זיך געדאכט, אז איך רייס זיך אפ פון פערד און פליה און מאך מיט די הענד ווי מיט פליגעל. מיר האט זיך אויסגעדאכט, אז מיר וועלען זיך קיינמאל נישט אפשטעלען — אזוי ווי אין א חלום. נאר אט האב איך דערפיהלט א שארפען ווייטאג אין זייט און גלייך האב איך דערהערט אין הילדען כראפ פון פערד א פערדעטערישען שפרינגען פייף. נאך א ביסעל און ער וועט אנידערפאלען אויף די פארערשטע פיס, וועט איינגראבען זיין ווייסען קאפ און שטארב און פון זיין מויל וועט ארויספליסען א שווארץ שלענגעל בלוט. און דאך איז דאס פערד אלץ געלאפען און געלאפען. און אט ווייזט זיך שוין פון הינטען אומאטשקין, די גרויסע אויגען פון זיין קאבילע זענען אנגעפילט מיט שרעק...

ווען איך האב אפגעשטעלט דאס פערד, האב איך דערזעהן ווי זיינע פיס האבען שטארק געציטערט און ער האט בעדארפט אנווענדען אנ׳אויסערגעוועהנליכען כח, כדי איינצושטעהן אויף די פיס. ער האט אוועקגעלייגט זיין שווערען קאפ צו דער קאבילע אויפ׳ן אקסעל און זיך צוקרעכצט.

די קאבילע האט שטיל א זופץ געטאן, ווי א מענש.

— מיר האבען איבערגעמאטערט די פערד, — האב איך געזאגט אומאטשקין׳ען.

— און אט איז נאך א טאבון פערד!

און ווירקליך איז אין טאל געווען צולייגט א פייער און ארום זענען געשטאנען פערד. גלעקלעך האבען געקלונגען אויף די יונגע פערדלעך. מיר האבען איבערגעלאזט אונזערע פערד, און קוים שלעפעדיג די פערשלאפענע פיס, זענען מיר אוועק אין טאל נאך פרישע פערד.

פארטזעצונג קומט

DOM BANKOWY
BRACIA TAUB
PIOTRKOWSKA 17 TELEFONY: ogólny 159-35 dyrekcji 207-34
ZAŁATWIA WSZELKIE CZYNNOŚCI WCHODZĄCE W ZAKRES BANKOWOŚCI

פרייטאג 18 כב תמוז תר"ץ

יולי

זון-אויפגאנג 3.36
זון-אונטערגאנג 7.47
ליכט צינדען: 7.30

מעמאריאל

וועגען שטייער-רעקורסען

די סוחרישע ארגאניזאציעס זענען ארויסגעטרעטען מיט א מעמאריאל צום פינאנץ-מיניסטעריום, וואו זיי ערקלערען, אז די רעקורס-קאמיסיע לאדען נישט איין די פאראינטערעסירטע שטייער-צאהלער ביים בעהאנדלען זייערע רעקורסען, כאטש די סוחרים בעטען וועגען דעם.

דאס בעהאנדלען די רעקורסען הינטער די אויגען פון די פאראינטערעסירטע שטייער-צאהלער ברענגט א סך שאדען די סוחרים און גיט נישט די מעגליכקייטען אויסצובעסערן די פעהלערן, וועלכע זענען דערלאזט געווארען ביי דער שטייער-שאצונג.

צוליב דער ענגשאפט אויף די באהנען זונטאג

(2) כמעט יעדען זונטאג טרעפט, אז פאסאזשירען, וואס קויפען אויס בילעטען קענען נישט אריינבעקומען זיך אין די איבערפולטע וואגאנען. די באהן-ליייטונג האט דעריבער איצט פעראָרדענט, אז פאר אזעלכע בילעטען זאלען די באהן-קאסעס צוריקצאהלען דאס געלד, אָדער אפשטעמפלען זיי, כדי זיי זאלען גילטען אויך אויף צו מארגענס.

פונ'ם 20. וועט דער סטאנציע-שעף קענען פערלאנגען נאך א צוג, אויב ס'וועט זיך אנזאמלען פיל פאסאזשירען.

טראמוואי-קאטאסטראפע

(2) אויף דער ליניע לאדז—אזארקאוו איז נעכטען פארגעקומען א טראמוואי-קאטאסטראפע, וועלכע איז זיך גליקליכערווייזע בעגאנגען אהן קרבנות. דער וואגאן פון טראמוואי וואס איז נעבאנגען פון לאדז קיין אזארקאוו איז ביי פראבאטשעוויטש ארויס פון די רעלסען און זיך געלעגט קיילעך ארום א פלאנט. די פאסאזשירען זענען אלע ארויסגעשפרונגען און ס'האט קיינעם נישט געשאדט. פון דער רעמיזע איז באלד ארויסגעשיקט געווארען א וואגאן מיט טעכנישער בעדינונג, אבער דער וואגאן איז אנגעקומען אויפ'ן ארט ווי די ליניע פערקערעוועט זיך, האט ער זיך אויך ארויסגעגליטשט פון די שינעס.

די ארבייטען ארום צוריקשטעלען אויף די שינעס די 2 וואגאנעס האט געדויערט עטליכע שעה.

אפטייקען

די היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) ס. ליפיעץ (פיעטריקאווער 193), מילער (פיעטריקאווער 46), גראשקאווסקי (קאנסטאנטינער 15), פערעלמאן (ציגעלנאם 64), ניעוויאראווסקי, (אלעקסאנדראווסקא 37), יאנקעלעוויטש (אלטער מארק 9).

פון „חסד של אמת"

(—) ווי מיר האבען שוין נעכטען מיטגעטיילט האט דער טראמוואי איבערגעפאהרען א יודישע פרוי. די פרוי חיה ליכטיגער פון וואזשא 26 איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל און איז דארט געשטארבען. מיט דער לויה בעשעפטיגט זיך „חסד של אמת". די קרובים פון דער פערשטארבענער קערע געבעטען זיך וצו מעלדען אין „חסד של אמת (פיעטריקאווער 34) אין די בירא-שעה'ן.

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדוויסענשאפט

די לאדזשער אפטיילונג פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדוויסענשאפט ארגאניזירט פאלגענדע אויספלוגען:

שבת, ד. 19 ד. ח. 10 פריה אויף דער בילדער אויסשטעלונג פון די מאלערס סטיק.

זונטאג, ד. 20 ד. ח. צו די בלויע סוואלען און גראטען אין נאגווזשיץ.

שבת, ד. 26 ד. ח. 10 פריה אין דער שטאטישע אונטערנעהמונג צו פלעגען און ענטוויקלען גערויקסען (בושעזשינער 83).

זונטאג, ד. 27 ד. ח. קיין לאָוויטש.

שבת און זונטאג ד. 2 און 3 אויגוסט קיין פיותן אויף דער אינטערנאציאנאלער אויסשטעלונג פון טוריסטען און קאמוניקאציע.

דעם 3 אויגוסט נקיין זשאקאווין, און טאשאנעק, דעם 10 אויגוסט קיין גלאוונא, דעם 17 16, 15 אויגוסט וקיין קוזמיר, סילאוו, און יאנאוויץ. אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט פעטערבורגער 56.

ענטלאפען בייזוויליגע באנקראטניקעס

(א) זייט עטליכע יאהר עקזיסטירט אויף קאמיענא 2 א גרעסערער טישלער-ווערקשטעל אונטער דער פירמע „ב. פוקס און זיהן", וואס ווערט געפיהרט פון די ברידער מיכאל און אשר פוקס. פוקס פלעגען אויסארבייטען מעבעל און האנדלען אויך מיט רויה-מאטעריאלען. א חוץ דעם לאגער אויף קאמיענא האבען זיי אויך געהאט מעבעל-לאגערן אין זייערע פריוואט-וואוינונגען — פאלודניאווא 16 און אויף פילסודסקי 34.

לעצטענס האבען אנגעהויבען זיך בעווייזען פראטעסטען מיט די זשיראס פון דער פירמע פוקס און אפילו פון איינענער אויסשטעלונג.

מיט א פאר טעג צוריק איז אין אויספארשונגס-אמט אנגעקומען א ידיעה, אז די פירמע פוקס האט זיך געמוזט ליקווידירען, הייל סיי דער לאגער פון דער פירמע און סיי די פריוואט-וואוינונגען זענען געשלאסען און קיין שום געלד-פערפליכטונג ווערט דורך דער פירמע נישט עריליעדיגט. אין דער זעלבער צייט האט זיך אין אויספארשונגס-אמט געמאלדען א שכן פון די פוקס'ס און האט מיטגעטיילט, אז מיט א פאר טאג פריהער האבען פוקס ביי נאכט זיך געבארגט א נמילות חסד 900 זל. אויף א טאג און העכסטענס וועגען זיי פערשוואונדען און דעם נמילות חסד געבארגט, בעת זיי האבען זיך דעם נמילות-חסד געבארגט, האבען זיי ערקלערט, אז זיי האבען פערקויפט א גרעסערען טראנספארט מעבעל און דארפען האבען דאס געלד אויף איינצופאקען און אפטראנספארטירען דאס מעבעל.

דער אויספארשונגס-אמט האט זיך מיט דעם ענין פעראינטערעסירט און האט פעסטגעשטעלט פאלגענדעס: דאס גאנצע מעבעל פון דער פאבריק אויף קאמיענא און פון די לאגערס און די פריוואט-וואוינונגען אויף פילסודסקי און פאלודניאווא איז ארויסגעפיהרט געווארען, ידי לאקאלען זענען געשלאסען און די ברידער פוקס זענען ארויסגעפאהרען אין אומבעוואוסט וואוהין.

מ'רעכענט, אז זיי גנפינען זיך אין דאנציג. דער אויספארשונגס-אמט האט דעם לאגער פערחתמ'עט און נאך די ברידער ארויסגעשיקט שטעק-בריף.

די ווייטערדיגע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דער פאטער פון די ברידער געפינט זיך אין אנדרושעוו און וואוינט ביי זיינעם א ברודער אין א ווילע. דער אלטער פוקס ערקלערט, אז די זיהן האבען אים בעגנבעט און בערויבט און ער אליין האט גארנישט איצט און זיין פערמעגען. די פרויען פון די אנטלאפענע וואוינען אויף זגמער-וואוינונגען הינטער אנדרושעוו מיט די קינדער. פאר'ן אוועקפאהרען האבען די טענער זיי בעזארגט מיט שפייז-וואפאסען.

ווען די ידיעה וועגען אנטלויפען פון די פוקסעס האט זיך פערשפרייט צווישען די מעבעל-סוחרים, האבען אין אויספארשונגס-אמט אנגעהויבען אנקומען אנקלאגעס פון אלע זייטען. מעבעל-סוחרים, הורט-סוחרים פון מעבעל-טהיילען, אפילו יונגע פאר-פעלקער, וואס האט איינגעצאהלט פארויס פאר'ן בעשטעלטען מעבעל.

ביז איצט זענען שוין רעגיסטרירט געווארען 62 גלויביגער אויף דער סומע פון קרוב 80 טויזענד זל. לויט די מאטעריאלען פון דער פאליציי-טיגער אויספארשונג, האבען זיך די ברידער פוקס פון לאנג געגרייט צו דער „אונטערנעהמונג" און נישט פערגעסען צו כאפען אפילו נמילות חסדים פון 100 ביז 500 זל.

פרוי דאפנער מוז נעמען חליצה

אזוי פסקנט דער ראבינאט

פערפלאנטערטער לאגע פון אן אומגליקליכער עגונה

עריבה דאפנער (דער זוהן פון אברהם יצחק) איז געטויט געווארען אין מיליטער ביים אויסברוך פון קריג. זיין פרוי צביה האט פון אלעם די גאנצע צייט ס'זיין טוב ידיעה נישט געהאט. קיין קינדער איז ביי זיי נישט געווען און די ארימע עגונה האט געלעבט מיט דער עלטערע פון איהר ברודער דעם בעקער ישראל בלאשטאהבען (מילינארסקא 8).

ווערטיל האט זיך געפונען עפיס א פאל, א בעקאנטע וועלכע זאל האבען געהערט, אז דאפנער איז דערהרג'עט געווארען ביי מלחמה, אבער דאס איז אבער נעשידכנט א געוויסען שמואל מאיר זאנדבערג. דאס פארפאל איז זיך געפעלען געוואלען און די האבען דתונה געהאט. מסדר קדושין איז געווען א חסידישער יוד און דאס פאר פאלק האט זיך בעזעצט אויף ספאצערנאווע 4 און געפיהרט א פאמיליען-לעבען.

דעריווייל האט זיך וועגען דעם ענין דערוואוסט דער הינער ראבינאט און האט פעסטגעשטעלט, אז ווען אפילו דער ערשטער מאן פון דער פרוי, עקיבה דאפנער, זאל ווירקליך זיין געשטארבען האט די פרוי נישט געטארט די חתונה האבען אהן חליצה פון עקיבה'ס ברודער.

האט דער ראבינאט דעריבער גערפסקנט, אז די פרוי טאר נישט לעבען מיט איהר איצטיגען מאן וועלכער דארף זי אפגטן. און האט וועגען דעם די מיטגעטיילט.

ווייטער האט דער ראבינאט בעשלאסען אז מען בעמיהען וועגען תקנות עגונות און אויב מיוועט אנקומען א ידיעה וועגען עקיבה, וועט די פרוי קענען נעמען חליצה.

טראגיש געשטארבען א יודיש-יונגעל און אידישע פרוי

(—) ווי דאס „5-גראשען-בלאט" האט נעכטען מיטגעטיילט איז אויף אלעקסאנדראווסקא-גאס איבערגעפאהרען געווארען דורכ'ן טראמוואי דער 12-יעהריגער ביינוש גראס, קעלבאך 26.

מיר דערוויסען זיך וועגען דעם פאל פאלגענדע פרטים:

ביינישעס פאטער איז בעשעפטיגט אין דער וואטע-וואסער-פאבריק פון אפענבאך אלס עקספעדיטאר.

נעכטען האט ער ארומגעפיהרט ס'וואסער אין דער די געוועלבער. ביינוש, וועלכער האט איהם בא האלפען, האט גענומען א באלען וואסער ארויבערטראגען איבער דער גאס און א געוועלב. דא איז אנגעפאהרען א טראמוואי און האט איהם איבערגעפאהרען אויף טויט.

ס'איז געווארען אנאגלויף פון מענשען. צ פרויען, א יודישע און א קריסטליכע, האבען זיך אזוי שטארק איבערגענומען פונ'ם טראגישען פאל, אז זיי האבען געחלש'ט. די יודישע פרוי האט מען געמוזט אפפיהרען אין שפיטאל און מ'טיילט אונז איצט מיט איז זי נעכטען געשטארבען.

מיט דער לויה פונ'ם יונגעל האט זיך פערנומען „חסד של אמת", א דאנק דער אינטערווענץ האט מען דאס קינד נישט געפלמסט און עס איז גלייך נאך דעם טויט געקומען צו קבורה.

הייל-ארטאפעדיע

ביי אונז אין דער שטאט אויף וואלטשאנסקא 29 געפינט זיך דער איבעראל בעקאנטער ארטאפעדישער אנשטאלט פון ספעצ. ד"ר י. ראפאפארט פון לעמבערג. לויט די כסדר אנקומענדע אנקערקענונגען פון מענשען, וועלכע האבען בעקומען הילף און א היילונג ביים דערמאנטען ד"ר ראפאפארט, ווערט דער דאזיגער ארטאפעדישער אנשטאלט עמפפעהלען אלע ליידענדע אלס איינציגער הייל-ארטאפעדישער אנשטאלט, וואס האט דערגרייכט דאנק איהר לאנג-יעהריגער רוטין דעם גרעסטען רוהם און דער הייל-ארטאפעדישער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט פערזענליך זייט פון טוזענד גיינדערט הבעז י. פון ד"ר ראפאפארט זעלבסט.

גראסע אוניווערזיטעט-פראפעסארען, כירורגען האבען בעשטעטיגט דיין פאך-קענטניש און, אז ראנקע אויף ביוכן, פערקרימונגען פון קרייץ הויקערס פלאט-פוס, געשוואלענע אדערן אד"וו. קענען מיט גאנצען צוטרוי געניסען פון דער היילונגס-ארטאפעדיע אין ד"ר ראפאפארט אנשטאלט. דער אנשטאלט איז אפען יעדען טאג.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשע 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

נאר 5 גאסטראלען פון גוט-בעקאנטען און בעליבטען ארטיסט פון אמעריקא נאר 5 גאסטראלען
געוועזענער דירעקטאר פון לאדזשער יודישען טעאטער.
הערמאן סעראצקי

פאלקס-פרייזען פון 80 גר. ביז 3 זל.

שבת, ד. 19-טן	שבת, ד. 19-טן	זונטאג, ד. 20-טן	מאנטאג, 21-טן
4 נאכמיטאג	9 אווענד	9 אווענד	9 אווענד

דינסטאג, דעם 22-טן יולי, 9 אווענד לעצטע פארשטעלונג

פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז! נייעס!
דער לעצטער אמעריקאנער שלאגער!

דער אפגענארטער מאן
אין 3 אקטען מיט געזאנג פון ז. פלוני. הערמאן סעראצקי אין דער טיטעלראל.

פערזאנען:

יצחק דווארקין — ראקאוו
דבורה, זיין ווייב — פאדערמאן
הערש (הערמאן סעראצקי
מעני זייערע קינדער (בעזמאן
סיידי (ליבראווסקא
פאני, הערש'ס פרוי — גערה
באדיס, הערש'ס חבר — האמבורגער
מנשה פופסקי — הערשקאוויטש
ווילי, אקטיאר — באלבירסקי

דיריגענט — ל. זעלמאן. סצענאריוש — ד. אריעל. סופלער — וו. נייהויז.
בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע.

אנ׳ אויסגעצייכנטער קאמפאט

איז און ווערט פארבלייבן דער געשמאקסטער עטקערס בודין, מיט וועלכן די קינדער ענטציקן זיך, און וואס דערוואקסענע ליבען שטארק אלס אויסגעצייכנטע פאטראווע. נאהרהאפט, געשמאקהאפט, לייכט פארדייליך זענען עטקער׳ס בודינעס. איצט אויסגעארבייט אין א נאך בעסערן סארט ווי ביז איצט. ד״ר עטקער׳ס בודין-פראשקעס ענטהאלטען פאר׳ן ארגאניזם נאהרונגס-זאלצען.

די גרויסע נאכפראגע אויף ד״ר עטקערס בודינעס פראוואצירט דאס, וואס מ׳קען זיי בעקומען אין יעדען געוועלב. פערלאנגט אין די קאלאניאל-געוועלבער דאס נייע רייך-אילוסטרירטע ביכעלע מיט ד״ר עטקער׳ס פארשריפטען אויסגאבע F פאר 40 גראשען, פאלס ווען זיי פעהלען אויס נאכ׳ן צושיקן מארקען דירעקט פון

DR. AUGUST OETKER, OLIWA.

באנדיטען אנטלויפען

פון שיעראדזער טורמע איז געטען אנטלאפען דער געפעהרליכער פערברעכער אגרושע׳ פאגאוא. נאך א גאנצער נאכט זוכען, האט מען דעם אנטלאפענעם געפונען בהאלטען אין וואלד אויף דער גרעניץ פון וויעלונער פאוויאט.

פון וויעלונער טורמע זענען אנטלאפען צוויי באנדיטען: דער 36-יעהריגער פאוועל יעסקע און 32 יעהריגער וולאדיסלאוו קאטשמארעק. די אנטלאפענע האט מען נאך ניט געפונען.

א בריף אין רעדאקציע

חשובע רעדאקציע! איך בעט אייך צו געבען פלאץ אין אייער ווערטער צייטונג פאר מיין פאר שטעלונג. כדי וואס איך דארף אייך פארא׳ים.

אויף גאס. יאקובא 6 געפינט זיך די תלמוד תורה של הרב. סיטרישעדט זיך, אז די פערהאלטונג און די מטפ״ב בעשטעהען פון חסידישע יודען. אין דער דאזיגער תלמוד תורה האט מען געדארפט ארגאניזירען א ... עמאנט. און ווי איך בין א טישלער און האב ניט קיין ארבייט, האב איך זיך געווענדעט צום משגיח, אז ער זאל מיר איבערגעבען די טישלער-ארבייט און ערקלערט, אז איך וועל די ארבייט אויספיהרען פאר׳ן בילינסטען פרייז, ווייל כ׳האב נישט וואס צו עסען. דער משגיח האט מיר אבער ערקלערט, אז קיין יודישע ארבייט געפעלט אים נישט און ער האט די ארבייט איבערגעגעבען א קריסט.

איז עס נישט א האק-צו-ריסענדע עולה בנוגע א פרנסה׳לאזען מענש? זאל די עפענטליכקייט דערפון וויסען און משפט׳ן.

מיט אכטונג ה. צוקערמאן.

די זונטאגדיגע רעדוטע אין העלענאוו

דער קאמיטעט פון דער זומער-רעדוטע אין העלענאוו, וועלכע ווערט איינגעארדענט היינטיגען זונטאג דעם 20 ה. ח. ווערט פערוואנטן מיט פראגען, וואס גיט אזוי, צו באמת?..

אויף די אלע פראגען קענען מיר ענטפערען: וואס אמת איז, קיין פראמאנאד ווערט מען אין דער לאטעריע נישט געווינען, אבער פאנטאן זענען דא פיל און גאנץ פרייע צושטעלען זיי.

צו דער רעדוטע ווערט נישט אראפקומען די אמעריקע פון מ׳לאנד אבער ווארשעווסקעס און בע-ליבטע ארטיסטען וועלען זיך אויסשטעלען: געמיזש-באנדע, מארישעווסקי, ...סקי, ווינאווער א. אנד.

דער פרייז פאר׳ן שענסטען קליידל וועט זיין א זעהר פיינער, אטראקציעס וועט זיין פיל און מיוחד פאר קינדער הילע, ווילען, וויילען.

און דאס אלץ — פאר איין גראשן, אלזא קומט אלע אין העלענאוו.

וועלט-בעריהמטער אבער-קאנטאר פון אמעריקא פראפ. ה׳ אליהו זאלודקאווסקי

דאווענט היינטיגען שבת אין פילהארמאניע

היינטיגען שבת ווערט דאס יודישע לאנד האבען די איינציגע געלעגענהייט צו הערען דעם בעריהמטען אבער-קאנטאר און זיינע נייעסטע קאמפאזיציעס.

עס נעהמט אויך אנטייל א גוטער איינשטודירטער כאר אונטער דער לייטונג פון ה׳ הערץ ...

גאסטראלען
פון ווארשאווער רעווי-טעאטער אין סקאלא

שבת דעם 19 ד. ח. האבען זיך אין לאזן אנגעהויבען די גאסטראלען פון די רעווי-ארטיסטען פון די ווארשאווער טעאטערן. עס בעטייליגען זיך די בעקאנטע קאמיק אנטאני קאטשאראווסקי, מ-לא מילאווסקא און אנדערע.

עס וועט געגעבען ווערען די בעקאנטע רעוויע „עפּעס הענגט אין דער לופט“.

רעווי אין „דאבריי וויעטשור“

די צווייטע פרעמיערע „פריילין מאניע׳ס העש“ האט מיט איהר ערפאלג איבערשטיגען אלע דער-ווארטונגען.

טאג-טעגליך ווערט דאס פרעכטיגע רעווי-טעאטער׳ל „בייקא“ בעזוכט פון דער גאנצער לאדזער עולם. אמשטארקסטע ווערען אפלאדירט די נומערן „די באראנעסין“, „לאפעק“ און „קרוש“, „וויטאפאריע“.

די מוזיק רעקאראציעס און גארדעראב אויסגעצייכנטע.

ענטלאפען פון פוילישען מיליטער און צוריקגעלאפען פון סאוויעט-רוסלאנד

פראצעס אין מיליטערישען געריכט

(ב) אין מיליטערישען געריכט איז געווען פאר-געקומען דער פראצעס פון דריטען יאהריגען בראניסלאוו האלאמושעק. אין דעצעמבער 1921 איז האלאמושעק געקומען פון סאוויעט-רוסלאנד און זיך געמעלדעט אלס פרייוויליגער א. דאס ביז 1923 געדינט ווי א טעסטער-האפטער זעלנער. אין 1928 י. בעקומט ער אורלויב און קומט שוין נישט צוריק אין מיליטער. צוליב נישט פעסטגעשטעלטע סיבות כאפט ער זיך איבער אומלעגאל איבער דער סאוויעטישער גרע-ניץ און ווערט דארט ארעסטירט. בעת דער אויספאר-שונג האט ער דארט ערקלערט, אז ער איז אנטלאפען פון סאוויעט-רוסלאנד, כדי נישט צו דארפען דינען אין מיליטער. ער ווערט פערשיקט אויף א יאהר אין דערנאך ווערט ער צוגעגעבען אין מיליטער. נאכ׳ן אפדינען אין מיליטער, האט ער חתונה געהאט און זיך איינגעארדענט א ווירטשאפט. אבער אין אפריל 1930 י. אנטלויפט ער פון דארט און קומט צוריק קיין פוילען. דא האט ער זיך פרייוויליג געמעלדעט צו דער זשאנדארמעריע, וועלכע האט איהם ארעסטירט און איצט איז פארגעקומען זיין פראצעס.

האלאמושעק האט ערקלערט, אז אין 1928 י. איז ער אנטלאפען פון פוילען, ווייל ער האט געבענקט נאך זיינע עלטערן. פון סאוויעט-רוסלאנד איז ער אנטלאפען ווייל נאך דער קאלעקטיוויזאציע איז ער גע... געווארען און האט געליטען נויט.

דאס געריכט האט איהם פערמשפט אויף 8 חדשים תפיסה און פערעכענט דעם פריערדיגען ארעסט.

געגנבעט און געשריבט
דאס פערברעכערישע פאר איז ארעסטירט

(ב) געכטען בייטאג איז די פאליציי אלארמירט געווארען, אז אויף פיעטריקאווער 63 איז אויסגע-פיהרט געווארען אן אנפאל אויפ׳ן געוועלב פון מרדכי ציכטיגער. ס׳זענען באלד אנגעקומען דער לייטער פון דריטען פאליציי-קאמיסאריאט מיט א גרופע פאליצ-יאנטען.

די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט פאלגענדעס: ארום 11 אין דערפריה איז אין געוועלב אריינגעקו-מען עפעס א פרוי האט געהאנדעלט פערשידענע סחו-רות. און ווען זי איז אוועק, האט ציכטיגער פעסטגע-שטעלט, אז ס׳פעהלען 9 שטיקלעך סחורה. ער האט באלד נאכגעיאגט די פרוי און זי געוואלט ארעסטירען, אבער די פרוי האט אנגעהויבען בעטען מוחל צו זיין איהר החניות האבען און האט בעצאהלט פאר דער סחורה 94 זלאטים.

ציכטיגער האט צוגענומען דאס געלד, אפגעלאזט די פרוי און געמיינט, אז מיט דעם איז ערלעדיגט, אבער אין אנערך א שעה ארום איז צו איהם אין געוועלב אריינגעקומען עפעס אן אומבע-קאנטער און האט פון איהם אינגעמאנט א היאהוגנ געפאדערט צוריקצוגעבען די 94 זל. ציכטיגער האט זיך איבערגעשראקען און האט איהם אפגעגעבען די 191 ל. דער-ווייל האט אימיץ הענען דעם טעלעפאנירט אין קאמיסאריאט, אבער ווען די פאליציי איז אנ-געקומען, האט זי שוין קיינעם נישט געטראפען.

לויט די סמנים האט דער פאליציי-קאמיסאר פעסט-געשטעלט, אז די גנבישע איז געווען שיינדעל וויים פון שוה. יאקובא דבער, מ׳האט זי ארעסטירט און ציכטיגער האט אין איהר דערקענט די פרוי, וואס האט ביי איהם גע...ט די סחורה און בעצאהלט 94 זל. א שעה שפעטער איז ארעסטירט געווארען חיים אייזענשטיין (קאמינער 7), וועלכער האט אנגעטער טע-אטר איבערגעפירט פון ציכטיגערן צוריק די 94 זל. ביידע זענען ארעסטירט.

געפונען א געהאנגענעם אין וואלד
שוין געהאנגען עטליכע חדשים

פון דער צווייטער זייט באהן-ליניע אויף דער סטאציע גאלקוביע געפינען זיך סאמ-מעם פונ׳ם לאדזער ד. א. ק.

מיט א פאר חדשים צוריק איז פון די קאזא-מעס ארויס דער סערזשאנט ק. און איז נישט מעהר צוריק-געקומען, די מיליטער-מאכט האט געמיינט, אז דער סערזשאנט האט דעזערטירט. מען האט איהם געזוכט אומעטום — אומזיסט.

מיט א פאר טאג צוריק האט א פויער אין וואלד ביים קלויבען יאגדעס בעמערקט עפעס אינטער א בוים א פאר שיך, ער איז צוגעגאנגען נעהנטער און צו זיין גרויס איבערראשונג דערזעהן אויף א בוים הענגען דעם סערזשאנט, ק. ער האט גלייך וועגען דעם מיטגעטיילט אין פאוויאט, עס איז אראפגעקומען א קאמיסיע און דעם טויטען-קערפער אראפגענומען פונ׳ם בוים. דער קערפער האט געהאנגען שוין עטליכע חד-שים און איז געווען שוין אין א האלב צופוילטען צושטאנד.

אדרייסטער רויב-אנפאל

(ב) אויף סלאוואצקי 66 איז פיעטריקאוו נעפינט זיך א גאלאנטעריע-געשעפט פון ניסל רוס. געכטען בייטאג ארום 2 א זייגער זענען אין דער שטאב אריינגעקומען 6 פערמאסקירטע פערזאן און דראהענדיג מיט רעוואלווערן געפאדערט פון רוס׳ען, אז ער זאל זיי ארויסגעבען דאס מזומן, וואס ער האט ביי זיך, ווייל זיי דארפען האבען מזומן געלד אויף הוצאות. רוס, וועלכער איז געווען נאר מיט זיין טאכטער, האט ערקלערט, אז קיין געלד האט ער נישט. 3 פון די באנדיטען זענען דאן ארויס פון שטוב דרויסען אין הויף, אז קיינער זאל זיי נישט שטערען און די איבעריגע האבען זיך גענומען זוכען אין שטוב. זיי האבען איבערגעבראכען אלע שופלאדען, הדראבען אבער קיין געלד נישט געפונען. זיי האבען נעפונען אביסעל צירונג און פלאטער, האבען עס אבער נישט גע-רירט. דערווייל האבען זיי געפונען דאס האנט-בייטעל פון פרל. רוס און האבען פון דארט ארויס גענומען 53 זל. נאכדעם האבען זיי אנגעזאגט ביידען, אז זיי זאלען זיך נישט דערוועגען מאכען קיין טומעל און פערלויף פון א האלבער שעה אין זענען אנטלאפען. דאס פרל. האט זיך אבער נישט דערשראקען און געמאכט א טומעל. ס׳זענען זיך אנגעלאפען די ארומיגע שכנים, ס׳איז אנגעקומען פאליציי און מ׳האט גענומען נאכיאגען די באנ-דיטען. זיי האבען זיך אפגעשאסען און פערשוואונ-דען. די פאליציי האט הורכגעפיהרט אנ׳אבלאווע און האט ארעסטירט עטליכע פערדעכטיגע.

ענטשעדיגונג ביים פינאנץ-אמט
מאהנט א פאליציאנט, וואס האט פערלוירען אנ׳אויג

אין לאדזער געריכט איז בעהאנדעלט געווארען די אנקלאגע פונ׳ם געוועזענעם פאליציאנט פראנצי-שעק פיאסעצקי געגען דעם פינאנץ-אמט.

פראנציזשעק פיאסעצקי איז ביים ארעסטירען א באנדיט דורך דעם לעצטען פערוואונדעט געווארען מיט א מעסער אין רעכטען אויג אריין אזוי, אז ער האט כמעט אויפגעהערט צו זעהען אויף דעם אויג.

דער אמטליכער דאקטאר האט דעם פאליציאנט ארויסגעגעבען א צייגניש, אז ער האט פערלוירען זיין ארבייטס-פעהיגקייט אויף 20 פראצענט.

פיאסעצקי האט אנגיכען פערלוירען זיין פאסטען און האט זיך געווענדעט צו דער וואיעוואדסטווע, מען זאל איהם אויסצאהלען א רענטע פאר דער פער-לוירענער ארבייטס-פעהיגקייט פון 20 פראצענט פון זיין דינסט, וואס מאכט אויס 896 א יאהר. ער האט גע-פאדערט אויך אנ׳איינמאליגע ענטשעדיגונג פון 8960 זל.

די וואיעוואדסטווע האט דעם געוועזענעם פא-ליציאנט אפגעזאגט, ווייל ער האט געדינט אין פאליציי נישט 10 יאהר, נאך וועלכע ער וואלט געהאט רעכט אויף א רענטע, נאר ער איז געווען אין פאליציי נאר 6 יאהר.

דער ענין איז דאן איבערגעגאנגען אין געריכט. דאס געריכט האט אבער אויך דעם פאליציאנט נישט אנערקענט די רעכטע. מאטיווירענדיג דעם פסק דין דערמיט, וואס אין דעם פאל, וועלכער האט גע-טראפען פיאסעצקי׳ן איז נישט פאראן קיין שולד אדער עפעס א פערנאכלעסיגונג מצד דעם פינאנץ-אמט. פיאסעצקי אליין האט נישט געקענט אנווייזען אין וואס איז איגענטליך שולדיג דער פינאנץ-אמט און זיין אומגליק.

ביי אפעטיטלאזיגקייט

וויערן אויבשטויסען, שלעכטען מאגען, שלעכט פערדייאונג דארם-פערשטאפונג, שטאף-ווערקסעל-שטערונגען, בעפרייט דאס נאטירליכע בימער-וואסער FRANCISZKA JÓZEFA דעם קערפער פון אנגעזאמעלטע גיפטיגע שטאפען, שוין די עלטסטע מעדיצינער פון דער היילמיטעל-לעהרע האבען אנערקענט אז דאס בימער-וואסער FRANCISZKA JÓZDFA איז א צופערלעסיגע דארם-רייניגונגס-מיטעל. צו בעקומען אין אלע אפטייקען מקלאר שפעטשעגעס.

אגראדאווא 5
די ביליגסטע קוועלע פון
שניידער-צודאטען
אגראדאווא 5

גרויסער ערפאלג פון די „ווילנער“

די פארשטעלונגען פון די „ווילנער“ אין שטער-טישען טעאטער געהען אדורך מיט גרויס ערפאלג. היינט פרייטאג, ווערט געגעבען די הייסע פרעמיערע פון די תאט׳ה אונטער די אולם בוימער.

שבת געהט ווידער דריי פארשטעלונגען, 12 א זייגער א „מעשה מיט הערשעלע אסטראפאליער“ 4 נאכמיטאג „קידוש השם“ און אין אווענד די גלענצענדע פיעסע „יורען-שטאט“.

„א גרוס פון יענער זייט ים“

(ל) אויף דער אויבענדערמאנטער טעמא האט געהאלטען א פארלעזונג ה׳ יעקב פאט פון ווארשא, וועלכער איז נישט לאנג צוריקגעקעהרט פון אמעריקע וואו ער האט אנגעפיהרט צוזאמען מיט ה׳ בוקסבוים א הילפס-אקציע לטובת דעם יודיש-וועלטליכען שול-וועזען אין פוילען.

די רעלעגאציע האט בעזוכט 58 שטעט און אפ-געהאלטען 362 מיטינגען און פערזאמלונגען. און ס׳איז געלונגען צונויפצוזאמלען 28 טויזענד דאלאר.

די לאדזער פרעגטשען האבען אין א גאנצע ריהע שטעט ממשות׳דיג מיטגעהאלפען צום ערפאלג פון דער ארבעט פון דער רעלעגאציע.

דער רעדנער האט אויך אין פארביגע שטריכען געשילדערט דאס לעבען פון די יודישע ארבייטער און נייער געזעלשאפטליכע ראל און יודישע לעבען פון אמעריקע.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג דעם 18 יולי 1930

11.58 צייט-סיגנאל פון ווארשא העינאל פון מאריאצקען טורעם אין קראקא, 12.05 מוזיק פון גראמאפאן-פליטען, 13,15 טאג-פראגראם, קי-נא- און טעאטער-רעפערטואר, 16.15 מוזיק פון גראמאפאן-פליטען, 17.35 פארלעזונג, 18.00— קאנצערט, 19.00 פערשידענעס, 19.30 גראמא-פאן פליטען, 19.45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פראגראם אויף מארגען, קאמו-ניקאטען, צייט-סיגנאל פון ווארשא, 20.00 ראדיא-זשורנאל, 20.15 סימפאנישער קאנצערט פון „שווייצער טאל“ אויסגעפיהרט דורכ׳ן ווארשאווער סימפאנישער ארקעסטער, 22.00 טראנסמיסיע פון טעאטער „אגאגאם“ אין ווארשא.

שבת דעם 19 יולי 1930

11.58 צייט-סיגנאל פון ווארשא העינאל פון מאריאצקען טורעם אין קראקא, 12.05 מוזיק פון גראמאפאן-פליטען, 13,15 טאג-פראגראם, קי-נא און טעאטער-רעפערטואר. 16.20 מוזיק פון גראמא-פאן-פליטען. 17.10 ארטיסטישער ווינקעל פון דער ליגע פאר זעלבסט-אויסקוס.

17.35 פארלעזונג. 18.00 טראנס-מיסיע פון ווילנא פאר קינדער און יוגענד. 18.30 מוזיק פון גראמאפאן-פליטען, 19.30 פארלעזונג. 19.45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, פראגראם אויף מארגען, (קאמוניקאטען און צייט-סיגנאל פון ווארשא. 20.00 ראדיא-זשור-נאל. 20.15 פאפולערער קאנצערט פון „שווייצער-טאל“ און ווארשא. 22.00 פעליעטאן. 22.15 קאמוניקאטען (מעטעראלאגישער, פאליציי, ספארט) טאנץ-מוזיק.

3

DR. MED.
A. URYSON
מינערליכע קראנקהייטען
קאנסול פון 8 ביז 5 נאכמ.
Konstantynowska 20, telef. 25-63.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

גאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוועכע צעליוען פון בלוט
און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-
לאגישע און נערוועז-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער
הייל-קאבינעט קאסמעטיק.
— טעגיג פון 8 פריה ביז 9 אוונד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— באזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

Dr.
HELLER

ספעציאליסט פאר הויט-
וועגערישע קראנקהייטען
און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4—8 אווענד. פאר פרויען
ספעציעל פון 4—5 נאכמיט
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

Dr. W. ŁAGUNOWSK

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Przeprowadził się na ul.
Piotrkowskiej 70
(róg Traugutta).
Przyjmuje od 8^30 do 10^30 rano, od 1-ej do 2^30 pp. od 6 do 8^30 wiecz. w niedziele i święta od 10 do 1-ej.

Dr. Med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-
קראנקהייטען, באהאנדלונג פון מענער-שוואכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 פארמ. און פון 5—9 אווענד
זינטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

Dr. med.
W. Eychner

גינעקאלאג אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134—72
נעמט אן איגדערהיים פון
3-2 פ. מ. פון 7-9 נ. מ.
אין קליניק „סאנאטא"
אגראדאווא 10 פון 12—1

DR. MED.
Z. Datyner

אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר בלאזען
נירען און אורין-קראנקהייטען
Piramowicza 2
(Olginska) Telef. 148-95
נעמט אן פון 9—10 פארמ.
און פון 6—8 אווענד.

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
זשעזשינער 11, טעלעפאן 3763
עפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר אייזיך נאז, האלז, אויערן	4½—3½
ד״ר ספרינגער קינדער-קראנקה.	11-9 4½-3
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטן	2—12
ד״ר ביבערגאל הויט און וועגער.קר.	12½—11½
ד״ר שפירנפעלד נערווען און גמטמיגע קר.	2—1
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	1½—12½
ד״ר חיים כירורגישע קראנקהייטן	3—2
ד״ר שפערלאחסקי פרויען-און געבורטס-הילף	4½—3½

סמיכא-טעראפיע, שפרעך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א.
ווי מאקען-שטאלן, קינסטליכע בערג-זון-באשטראל. איינ-
שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף
פערלאנג היזזמען אין שטאט. און לאבאראטאריום וועגן
אנגעגעבענע אלע ארט אנאליזען. אויך פלעגמע און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געווארן
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי-סטאמאטאלאג
צאהן-ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציין, קראנען, פאמבען א.א.וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

44 וויכטיג פאר לאדזן און אומגעגנד! 44

זאל יעדער וויסן, א **מעבעל**

שעהן, גוט און ביליג בעקומט
מען נור ביי דער פירמע

Ch. ŁAZNIK

GDAŃSKA (Długa) 44, tel. 162-56

44 בעמ.: איך קויף אויך און פערקויף פערש. געניצטע מעבעל, דיוואנעם א. ז. וו. קומט און איבערצייגט אייך! 44

הולך בתום ילך בטח, ומעקש דרכיו יודע

גויל אלו רקיעי, קני כל חורש — תא:
דיו אלו ימי ובל מי בנישו — תא:
דירי ארעא ספרי ורשמי רשו — תא:

קענען נישט איבערגעבען דאס רע-
יעלקייט פון דער אלט - בעוואוסטער
רעכטסקאנסולענטעי-ביורא פון ה׳
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
• (זאכאדניא 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט פינקטליך ערלעדיגט, געווי-
סענהאפט בעשריבען אלערליי ביטעס:
ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפע-
לאציעס, אדוואלאניעס, סלאווזלעס.
זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעדט
אין פוילען, וועגען דירות אין אורזשאנד
ראזיעסמשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע
שפראכען. מיט אכטונג ד. מאנעלא,
פעטריקאווער 17.

וועכנעריז כירורגישע קליניק „SANATO"

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט
איבער דער מוטער און קינד.
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלע
200 זל.

איין

יעדן קוואנטום שטעלען מיר
צו פעטריקאווער 116
טעל. 190-48, פאלור-
ניאווא 22 טעל. 191-26

Dr. Z. Rakowski

ספ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן
אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5

DR. MED.
Grzegorz Rozenberg

ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער
און אינערליכע קראנקהייטען
Gdańska 44 (דלוגא) tel. 224-44

צוריקגעקערט

Dr. EBIN

PIOTRKOWSKA 10
PRZEPROWADZIŁ SIĘ na
Al. Kościuszki 39 róg Andrzeja

Dr. med. **J. Lubicz**

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצאווניע פון וועמטליכע ארטאפעדישע
אפאראטען, ווי: קלאדקעס אויף פלאטפוסן, קינסטליכע
פערטעמען א. א. וו. נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמ.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווי בער און קינדער, פערשידענע קאליקעט אין גוף פאר הויסערס אין פיטן

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער
ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א
מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן
און עס פאלט ארוין אין דעם כוס און דער
קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך
פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און
שטארבליך. ספעציעל געמאכטע הייל-באנדאזשען
אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראפעסאר ען
מיט מיינע באהאנדלונג און פון דייטשען
פראפעסאר-דאקטאר ברעכנגרטונג בעוואונען
זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטען

ברוך. אויך פאר הויקערס לייטגנען מיט הייל-באמסעטען און אפאראטען פאר פערקרומטע
פוס און פלאט-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע געמענע פיס און
הענט, געמענע זאקען פאר די גראסטע קראנקע אדערן.
עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בײטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
Łódź, WÓLCZAŃSKA 29, front II p.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג,
דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד״ר
באראנטש, פראפ. ד״ר י. מארישלער, פראפ. ד״ר בר. קיעלאנאווסקי
און אייך אנדערע. מיר געהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דעם געעהרטען ה׳ דיר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך-ליידענדע און לארז,
וואלטשאנסקא 29, פראנט 2. שטאק, פאר דער גוטער אינטערעסאנטער הילף און רע-
דען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שמערצען און פאר מיין לעבען געפעהר-
ליכען ברוך, פאר דעם היסענשאפטליכען אנלעגען פון דעם באנדאזש פון זיין מעטאדע
דאנק איך אויף דעם וועג הערצליך און עמפפעהל איהם דערדורך פאר אלע ברוך-ליידענדע.
Dr. M · Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

לעזט!

אכטונג! — אכטונג!

קאנקורענץ-פרייזען!

כדי צו ערמעגליכען די ברייטסטע קרייזען פון ג׳ פובליקום צו בעקו-
מען א ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפנאהמע זענען די פריי-
זען אין מיין פאטאגראפישע אנשטאלט געווארן פערקלענערט ווי

12 שטיק	(„Express pictures")	זל. 2
6 „	פאסט-פאטאגראפיעס	„ 2
6 „	פאסט- „ ברוין	„ 6
6 „	„ „ אויף זייד	„ 8

אכטונג! צו א ½ טוץ זיידענע פאסט-פאטאגראפיעס גיט מען צו **אכטונג!**

א׳אריגינעלען פארטרעט בחנם!!

ס׳ווערען אויך אויסגעפערטיגט פארטרעטען אין
ראהמען און אויך א פערסויף פון ראהמען
קומט און איבערצייגט אייך!

„PARISIEN" מיט אכטונג
קונסט-אנשטאלט
פראנציסקאנער 30.

Komunikacja autobusowa
ŁÓDŹ-PIOTRKÓW

Autobusy na powyższej linji odchodzą do Piotrkowa o każdej pełnej godzinie począwszy od 8 rano do 20 w wieczór ze stacji autobusowej przy ulicy Rzgowskiej 85, dojazd tramwajami 11 i 4. Czas przejazdu 1 godz. 30 minut. Cena zł. 3 gr. 50.

וויכטיג פאר לעטניקעס!!

די ערשטע לאדזשער גוט בעקאנטע

פאבריק פון פאטענטירטע פעלד-בעטען

מאכט בעקאנט, אז צוליב׳ן קריזיס האבען מיר פערקלענערט די פרייזען פון אונזער אויסארבייטונגען
ווי: פעלד-בעטען 14 זל., פעלד-בעטען מיט ווענטלעך 18 זל.
לעזשאקעס פון 8 זל. או, טאבארעטקעס 3 זל., האמאקעס פון 9 זל.
אונזערע פעלד-בעטען זענען פערזעהן מיט דער שוץ-מארקע „Palma-Patent",
פאר וועלכע מיר גאראנטירען אויף פיל יאהרען.
אכטונג: פאדערט איבעראל פעלד-בעטען נור מיט דער מארקע „Palma - Patent"

מיט אכטונג פירמע **„PALMA-PATENT"**
אינה. **שווארצאווסקי**
פולנאצנא 24, טעל. 131-85

בעמערקונג: פאר פראווינץ - בעדייטענדע ראבאטען.

HELENÓW

לויט דער בעמיהונג פון קרייז=ראט פון דער צענטראלער ארגאניזאציע פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען
פון אינטעלעקטועלע אנגעשטעלטע און זשורנאליסטען-סינדיקאט

ווערט פארקומען דעם 20=טען יולי ד. י. פאלס פון אונגינסטיגען וועטער ד. 27 יולי

א זומער=רעדוטע

מיט א זעהר פערשי=דענארטיגען פראגראם

צוגישען צנדערע: מאנטען-לאטעריע (יעדער לאס געווינט) / קאנקורס מיט פריזען פאר'ן שענסטען קליידל / טענץ / סאלא-אויפטריטען פון ארטיסטען קינסטליך פייער / און א סך, א סך איבעראשונגען / ארקעסטער און מוזיק. אויפטריטען אונטער דער לייט. פון Teodor Ryder / קומט אלע!

HELENOW

LUNA

היינט און פאלג. טעג! בענייאונג פון איינעם פון די שענסטע פילם-מייסטערווערק א. ג. היינט און פאלג. טעג!

„דאס מעדעל פון דער קארוזעלע"

Mary PHILBIN i Norman KERRY

גרויסע ערטישע דראמע, וואס אילוסטרירט די טראגעדיע פון א צושטערטער מיידעלשער נשמה, טיפער ליבע און צו קרבנות פעהיגע. אין די הויפטראלען:

אויסנאהם פרעכטיגע מוזיקאלישע אילוסטראציע אויסגעפיהרט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לעאן קאנטאר.

אנהויב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכם. שבת און זונטאג פון 12 א זייגער בייטאג. פון 12 ביז 3 נאכם. ביליגסטע פרייזען פון 50 גר. ביז 1 זל.

Grand=Kino

קלאנג-טעאטער

היינט און פאלגענדע טעג! נייעסטער קלאנג-ערפאלג פון דער איצטיגער צייט א.ג.

די טרובאדורען פון ניו=יארק

וואונדערשעהנע סאלאן-דראמע, געשאפען אויף'ן גרונד פון 2 פערליבטע מענשען. אין די הויפטראלען:

Anita Page, Bessie Love i Ch. King

אנהויב אין נאכט. טעג 6.30 שבת און זונטאג 4.30 נאכם.

בעמערקונג: נישט אכטענדיג אויף די גרויסע אויסגאבען, האבען מיר באשלאסען צו רעדוצירען מיט אנא מיער בילד, ביי שם העכערדיג די פרייזען פון די פלעצער

MEWA

היינט און פאלגענדע טעג! ▬ גרויסער דאפעלטער פראגראם! ▬ היינט און פאלגענדע טעג!

1) דער העלד פון דער כינעזישער מלינה 2) דאס געהיימניש פון א פאסט-קעסטל

פרעכטיגע סענסאציאנעלע דראמע. אין דער הויפטראלע EDDIE POLO אין א דאפעלטער ראלע אלם מיליאנער און אלם שפאש.

EDDIE POLO

גרויסע סענסאציע! בעת דעם 2-טען, 3-טען און 4-טען סעאנס ווערט אנוועזענדיין אין די קינא-טעאטערס

CORSO!

גרויסע דראמע אין 10 אקטען. אין די הויפטראלען:

Jerzy Marr, Marja Bogda i Józef Węgrzyn.

נישט אכהענגיג דערפון וועט ווערען אויסגעלאסען צוו. פובליקום פאטאגראפיעס מיט עדיע פאלא'ס אונטערשריפט. מוזיקאלישע אילוסטראציע פון א פולען ארקעסטער. הנחה-בילעטען, פרייקארטען און פאסטקארטע'ס אונגילטיג.

Kino Spółdzielni

Sienkiewicza 40.

קינא אין גארטען

בעמערקונג: פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער.

היינט און פאלגענדע טעג! ▬ ריהרענדע ליבעס=דראמע פון א זוהן פון מזרח און פון א שעהנער אייראפעערין א. ג.

ליבעס=טרוים

(די ליבע פון א טשערקעס)

אין די הויפטראלען: Rod la Rocque i Marcelina Day

אויפ'ן 1-טען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 60 גר. אנהויב פון די סעאנסען אין נאכט. טעג 4.30 נאכם. שבת און זונטאג 4 נאכם. לעצטער סעאנס 10 אוונט

נעכסטער פראגראם: Douglas Fairbanks אין דער נייעסטער דראמע אויפ'ן גרונד פון געהיימניש פון פראנצויזישען הויף א. נ. „אייזערנע מאסקע".

ZACHĘTA

קינא-טעאטער

26 זגערזשער 26

(ביים פלאץ קאשטשעלני)

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער

דער זאל איז מעבאניש ווענטילירט.

היינט און פאלגענדע טעג! ▬ גרויסע פרעמיערע! ▬ היינט און פאלגענדע טעג!

מעכטיגע עראטישע דראמע, וואס שפילט זיך אפ אויף די מאלדאישע אינזלען א. ג.

„זיין שקלאפין"

אין די הויפטראלען: Dorota Mackail i Milton Sills

„Dobry Wieczór"

רעוויו-טעאטער

אין לאקאל פון קינא-טעאטער „BAJKA"

פראנציסקאנער 31, רוג בושע-ווישער. טעל. 181-21. צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

טעגליך 2 פארשטעלונגען 7.15 און 9.15 אוונד. שבת און זונטאג 3 פארשטעלונגען 5.15, 7.15 און 9.15 אוונד.

פרייזען פון די פלעצער פון 15 גר. ביז 2 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעכטיגע רעווי אין 2 טיילען, 16 אקטען א.ג.

„פרל. מאניע'ס וועש" (אבער... אבער...)

פערפאסט פון א. וולאסטא, ק. טאם, וו. יאסטזשעמביץ, ק. בושעסקי. ▬ אין נעהמען אנטייל די בעדייטענדסטע ווארשאווער ארטיסטען.

דאמען: סאוויצקא, סאקאלאווסקא, קאזלאווסקא, בראכוויטשובנא, זשימינסקא, בושאזאווסקא;

הערען: יאנעצקי, וועלין, לאסאצקי, דזא גאנדאנאף, באלקאווסקי ווי אויך א באלעט, רעווי-גירלס.

ליטער. לייטער: K. Brzeski רעושי: Wł. Janecki, J. Welin פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער לייטונג פון D. Kleidt דעקאר: St. Frasiak

---

Odeon

Wodewil

אין דער שאמפא-נער קאמעדיע א.ג.

דער ליבלינג Madge Bellamy

געשיקטקייט און פיסלעך

? ? ? ? ? ? ? ? ? ? אויסער'ן פראגראם ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?

קינא „ERA"

„פלארא" זאנגישא 22 (בעלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 5.30 נאכם. שבת און זונטאג 2 א זייגער נאכמיטאג.

פערשטארקטער ארקעסטער

דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט

גרעסטער שלאגער פון סעזאן! ▬ גרעסטער שלאגער פון סעזאן!

„ביים קאמין" (Przy Kominku)

מיטרייסענדע רוסישע דראמע אין 2 סעריעס (12 אקטען צוזאמען דעמאנסטרירט). אין די הויפטראלען: די נישט פערגעסענע

WIERA CHOŁODNAJA, MAKSIMOW, RUNICZ i POLONSKI.

די געזאנג=אילוסטראציע צו דעם בילד פיהרען אוים די בעריהמטע זינגער p. JANKOWSKA i Z. ULLAS

Helenów!

מארגען, שבת 8.30 אוונד

ארטיסטישע אויפטריטען

טאנץ! הומאר! געזאנג!

פון נייע-אנגאזשירטע קרעפטען אונטער דער לייטונג פון JANUSZ SZYNDLER

היינט, מארגען און טעגליך פאפולערע קאנצערטען אונט. דער לייט. פון T. RYDER

מעלדער

גוטע קוואליפיצירטע נייטארינס צו טריקא= וועש ווי אויך אויספערטיגערינס קענען זיך מעלדען אין דער פראצאווניע פון א. י. דיאמענטשטיין, נאוואמיפסקא 7.

השבת אבדה

ס'איז פערלוירען געווארען א פארטפעל מיט פערשידענע דאקומענטען, אנ'אויסלענדישען פאס אויפ'ן נאמען פון פינקוס סטריקאווסקי. אפצוגעבען אין אדמיני. פון דער צייטונג. די דאקומענטען האבען פאר קיינעם קיין שום ווערט נישט.

אבאנעמענטס-פרייז: פאר'ן מעקסט—18 גר. פאר'ן טעקסט—40— אין טעקסט—12— נאכ'ן טעקסט ... פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער לייט 8 שטאלטען 4 ... 60— 8 ... 18— ... דער שטאט 50 פראצ. טייערע. אויסל. 100 פראצ. טייערע. מעלדונגען—10 גר. א װארט

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז— 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל. פאר'ן איינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.